

Tractatus de mar
tyrio sanctorum.

[Basel, nicht nach 1492]

2
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

Incipit tractatus de martyrio sanctorum.

Dereti mihi ac di-

ligentē pstruanti christiane ecclesie fun-
damētū et augmentū id mihi potissimū
martyriū videt. Hocq; nos expiētia do-
cuit q; martyres magnificentissima tor-
mētōz tollerātia: mundū in admiratio-
nem stuporemq; / de inde ad veritatis

hoc est Jesu christi crucifixi inquisitionez: conduxerunt.
Quo reperto / et illius crucem baiulare / et exquisitissimas
mortes subire: vt illius sanctissimum nomen vbiq; pro-
fiterentur non dubitabant. Sicq; factū est vt cum terribi-
liora tormenta demon excogitasset: et magnas psecutio-
nes vndiq; cōmoueret: rursū plures in p̄fessionē sacre
fidei prumpebāt. Et cū preciosissimo sanguine dñi nostri
Jesu christi / primo genus humanū redemptū sit: sui mili-
tes: ac discipuli ducē suū et magistrū sequētes iertimabi-
lis sanguinis effusione: illius ecclesiā et fundauerūt et au-
xerunt: substētarūtq; mirabiliter: quousq; sanctissimū su-
um nomē: illiusq; sanctā crucē imperator romanus aliq; q;
mundi p̄ncipes ad eorū gloriā suis frōtib; impresserūt.
Quibus cōfusus demon peiora excogitauit: et nouas ter-
ribilesq; hereses inter christianos seminauit. Et et perse-
cutiones peiores hoc est a nomen xp̄i p̄sistentib; in chri-
stianos fierēt. Sed dedit deus sapientiā sanctis suis: qui
et scripturis sanctissimis: et fortissimis disputationib; he-
reses exterminarūt. Et reddita ecclesijs pace: creuit vn-
diq; mirabilē seruentiū deo numerus: vt celū nō sit stel-
lis ornatū sicut egypti deserta sanctissimis monachis re-
plebant: vt scripsit Chrysostomus. Que admirat; anti-
quus hostis: ac territus: alias fraudes adinuenit. Nun-
di illecebras volentib; deo fuire fraudulentē pacis ocio
suggerebat. Inertiam ac sacroz libroz iam inutilē studi-
um suadebat. Inter christianos interim p̄ncipes nouas

psal. lviij. Dns dabit
xobiz euag. eza. 13
vnde hinc multa.

2. v. 1080.

a ij

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

discordias seminabat: et sicut iam victor exultans: tam clericos quam etiam monachos ad diuersas secularesque contentiones coaduxit. Inde nata sunt inter christianos odia: contentiones: nata est ingens auaritia: ac luxurie omnisque inuidie omnia iam repleta. Nec his contentio demon: ob hec tanta christianorum scelera permissum sibi a deo excogitauit peiora ac terribilioza posse iam exequi. Nouam legem seruo suo **Moameth** dictauit: illumque magnum prophetam dixit. Et quod per tunc christianorum fere omnium sacrarum scripturarum inscitiam non ignoraret: quia tamen hoc successu posse fieri cogitauit ut diuinis scripturis et fortissimis disputationibus falsam legem ad deceptos sequaces ostenderet: hoc principale prouidit in falsa lege fore preceptum necessarium: ut non disputationibus sed gladio illam sequentes defederunt et auerterent. Sicque maximam orbis partem possedit. Et cum christianorum charitas ut plurimum frigerit: nec iam quisquam pro gloria dei utilitateque primorum mori velit: crescut illi quotidie: nec remedia iam querimus: sed velut inertes/nec mala nostra curantes/iusto dei iudicio ruinam quotidie expectamus. **Uerum** angelicus vir ac vere seraphin franciscus amore Iesu christi succensus: proximorum salutem totis visceribus sitiens: hoc clarissima luce prouidit: quod nulla re magis quam martyrio et cruce Iesu christi illorum perfidia perfundi poterit. Ideo in regula et vita quam reuelante deo sibi et fratribus suis descripsit: pro ipsorum infidelium salute et conuersione consulit: ut peregrinationi/laboribus et erumnis non parcat: sed martyrio se exponat: ac offerat. Nec minus ipse igneis affectibus et insatiabili charitate inflamatus martyrium concupiscit. Ad saracenos etenim transfretauit: et que a deo illi permissa sunt predicationibus et miraculis gloriose perfecit. Sed illum ad alia seruauit deus: ut plures ad rem hanc animaret eumque mundo exemplum mirabile paupertatis et charitatis ostenderet: voluitque illum non per carnis martyrium: sed per incendiium mentis totum in christi crucifixi similitudinem transformari. Attendite igitur christiani fideles: quod non armis/non

Moameth.

Franciscus.

curribus: non diuersorum generum propugnaculis illorum infidelitatem facilliter vincemus: qui quotidie ob nostra peccata nos superant ac conculant: vendunt: et sine martyrio occidunt. Sed sanguine potissimum nostro: et cruce Iesu christi: ut come totus mundus primo conuersus auctus et sustentatus est: sic ad nomen christi eodem martyrio recuperare poterimus. Illud ergo pro christi gloria primum appetam quo Iesu christi sanctissimum nomen certissime magnificabitur: quod heu christianorum obprobrium ab impijs infidelibus quotidie blasphematur: et nos miseri sine iniuria sufferre videamur. Accipiamus crucem domini et inde proximos ad christi cultum pro posse conuertamus: quia hec via est: nec alia aliorum reperiri potest. Hec nos ad veram vitam conducat: coronisque triumphalibus et rubentibus floribus miri eternisque odoris cointertis perpetuo coronabit. Et ut ipsius martyrii viam ac processum vnusquisque cognoscere possit: aliquid de ipso per ordinem tractabimus: sanctorum auctoritatibus et martyrum exemplis confirmantes. Videbimus etiam primo.

Quid est martyrium. **Ca. j.**

Qua ex causa. Et a quo ortum habuerit martyrium. Et unde dicatur. **Ca. ij.**

Quot sunt genera martyrii. **Ca. iij.**

Quot modis perficitur martyrium. **Ca. iiij.**

Que decorant seu magnificant martyrium. **Ca. v.**

Quibus virtuosis dispositionibus martyrium est suscipiendum. **Ca. vi.**

Quibus respectibus debemus semper promptos esse ad martyrium. **Ca. viij.**

Quod nemo impudenter et sua virtute confidens nisi tractus a deo presummat accedere ad martyrium. **Ca. viij.**

De gradibus martyrii. **Ca. ix.**

De premijs martyrii et paradiso. Boameth. **Ca. x.**

Refutationes argumentorum: que contra huius temporis martyrium fieri solent. **Ca. xi.**

De impedimentis retrahentibus nos a martyrio. **Ca. xij.**

De his q̄ xp̄s negaſt q̄ mō debēt redī ad p̄nāz. *Ca. xiiij.*

De crebra iuocatiōe nomis Iesu tpe martyrii. *Ca. xiiij.*

Qui sunt abiles ad martyrium. *Ca. xv.*

An fr̄es minores p̄ ceteris obligēt ad martyriū. *Ca. xvj.*

Quis mod⁹ habēd⁹ his q̄ ignorāt linguā eorū infidelīū ad q̄s charitatis ⁊ martyrii ardore accedere cupiūt. *Ca. xvij.*

Excusatio eius q̄ libellū hūc cōposuit. *Ca. xvij.*

Quid est martyrium. *Ca. i.*

Venientes igit̄ ad primū dicimus: **M**artyrium est passio: quā quis p̄ dei omnipotētis gloria ⁊ sui ipsius ac proximi salute/discrete sustinet. **N**ō em̄ quicūq̄ aliquid quīs asperrimuz patiat̄: martyr dici debet. **E**t apostolorū princeps Petrus in sua epistola ait: **N**emo enī vestrū patiat̄ quasi homicida: aut fur: aut maledic⁹: vt ⁊ latrones q̄ cū xp̄o cruci affixi fuerūt. **E**t qui ob aliā causam q̄ pro gloria omnipotentis dei patiunt̄: martyres dici minime debent. **N**isi forte eius cause martyres dicantur p̄ qua patiunt̄: vt et plurimi mercatores qui pro tpali lucro pessima queq̄ et aliquādo mortē incurrūt. **S**eculares similiter milites: q̄ nō p̄ christo/sed p̄ mercede/stipendijs ⁊ aliquando inani gloria: discrimina belli ac mortē incunt. **Q**uod mirabile christianis phdolor est: quorū plurimi pericla ⁊ mortes pro rebus transitorijs subire nō formidāt: q̄s omni formidine ⁊ arrogātia posse se pati pro christo excusant: q̄ premium illis cōdonaret eternū. **Q**uare xp̄i ruit ecclia nec ē qui reedificet: aut saltē illā sustentare velit: hoc putriduz corpus qd̄ n̄m non est sed vermiū timentes pdere. **E**xp̄giscamur igit̄ a somno dormientes: ⁊ inertem vanāq̄ excusationē repellam⁹: non esse scilicet nūc temp⁹ martyrii: qd̄ nō minus cōgruū existit deficiēte iam fide: q̄ crescente antiquitus fuerit. **E**t vt cōcludā cū Chrysofostomo: **S**i post modicū morituri sumus: quare ante modicū in causa dei cū gloria nō morimur: vt fiat volūtariū qd̄ futurū ē necessariū. **I**nsup ⁊ martyriū qd̄ ad dei laudē suscipit et ad salutē suscipiēns deuēiat ē necesse: xp̄o dicēte in Apo

Chrysofost.

calipsi: **U**incēti dabo edere de ligno vite qđ est in para-
 diso dei mei: vt lati⁹ in sequētib⁹ explicabim⁹. **Q**uia etiā
 pximi vtilitas psequat⁹ tāgit z **M**axim⁹ in smone marty
 rū dū ait: **O**immēsa dei pietas: marty rū merita nra vult
 eē suffragia: allos examinat: vt nos erudiat. **I**llos pterit:
 vt nos acqrat. **I**lloz cruciatus: nostros vult esse pfect⁹.
Addidimus cū discretiōe passionis: ne qđ fatuose occi-
 dat: vt aliqui audito sermone platonis de immortalitate
 anime mori se dederūt. **S**icut de **B**rachiote quodā legi-
 mus: qđ cū eundē libzū plegisset p̄cipitē se bdit. **E**t de **L**a-
 thone vticensi similit⁹ romane sapiētie p̄ncipe: qui anteq̄
 se occideret eūdē platōis libz de imortalitate aīax dicit⁹
 plegisse: vt ad summū nefas p̄bi auctoritate cōpulsus di-
 ci posset. **S**ed gauderē tūc istos p̄hedronē platōis etiā le-
 ctitasse: vt eiusdē auctoritate a tāto scelere abstinēdū no-
 uissēt. **S**imilit⁹ z alij plures p̄bi vt refert **L**actātius libro
 tertio diuinaz institutionum: ex his qđ cēnas esse animas
 suspicabant: tanq̄ in celū migraturi essent: sibijpi manus
 intulerūt. **E**t cleantes: vt chrysippus: vt zenon: z empe-
 docles qđ se in ardētis ethne spec⁹ intēpesta nocte deiecit
Et democrit⁹ qđ licet in alia fuerit p̄suasione: spōte tñ sua:
 leto: caput obuolur⁹ obtulit. **Q**uo nil scelerati⁹ fieri pōt
Et lucretia similit⁹ romana nobilissima de fama desperās
 mortē ferro sibi itulit. **I**dē z iudas nō iā de xp̄i misicor-
 dia fidēs: misabilē laq̄o se suspēdit. **Q**đ gen⁹ mortis as-
 serētib⁹ scētissimis viris diabol⁹ magna calliditate hōib⁹
 suggessit z infidlib⁹ maxie: q̄q̄ z xp̄ianis aliq̄b⁹ s̄b rōnis
 tegnie conat⁹ sit i gerere: ne. s. āpli⁹ peccēt: h̄ ē: d̄testatiōe
 pcti: ne i illō itez irruāt. **Q**uā cām nefandā si voluerim⁹
 admitter⁹: vt ait **A**ugustin⁹ de ciui. dei li. i. eousqz p̄gres-
 sa p̄uēiet vt hortādi sint hōies tūc se poti⁹ int̄imere: cū la-
 uacro scētē regeneratiōis abluti vniuersoz remissōne ac-
 ceperint peccatorū. **C**ur ergo baptizatus sibi quisqz par-
 cit? **C**ur liberatum caput tot rursus huius vite pericu-
 lis inserit? **C**um scriptum sit: **Q**ui amat periculum incide-

Maximus.
S Forū cōmūnio.

Platō.
Brachiotes
Cato vticen⁹

Lactātius.

Cleātes **L**hry.
Zenon **E**mpe.

Democrit⁹

Lucretia
Judas

Augustin⁹.

in illud. Sed hoc quia nefas est dicere: nefas est pfecto se occidere. Et alibi eodē in libro detestabile facinus et damnabile scelus est se ipsū hominē occidere: sicut veritas manifesta pclamat. Quis ita desipiat vt dicat iā nūc peccemus: ne forte postea peccemus? Jam nūc perpetremus homicidiū: ne forte postea incidamus in adulteriū.

Lactātius.

Ideo ait **Lactātius**: maius esse id facinus extimandū est cuius vltio soli deo subiacet. Qua in re non tantum christi fideles: sed gētiliū alij meliores p̄bi gen^o h^o mortis abhorruerūt. **Nā Marc^o Tulli^o** in eo tractatu quē de somnio scipionis scripsit: emilium scipionē audiētē narrat ab africano: hanc quā dicim^o in b̄ mundo vitam mortem eē: dicentemq; deinde patri paulo: **Queso pater s̄ctissime ac optime**: quoniam hec est vita vt africanū audio dicere. **Quid moroz in terris? Quādo huc venire propero?**

Licero.
Scipio emi:
It^o. Scipio
africanus.
Paul^o emi:
lius.

Non est ita inquit ille paulus. Nisi enim cum deus is: cuius hoc templum omne quod conspicis: istis te corporis. custodijs liberauerit: huc tibi reditus patere non poterit. **Quare** et tibi publi et p̄ys omnibus retinendus est animus in custodia corporis: nec iniussu eius a quo ille est vobis dat^o: ex hominū vita migrandū est: ne munus humanū assignatum a deo defugisse videamini. **Que pre-**

Plato.

ceptio a **Platone** in phedrone diffinita pri^o fuerat homini nō esse sua spōte moriēdū: sed naturam ipsam expectādam. **Ait em̄** cos qui potestatis imperio trudent in carcerem nō oportere inde effugere priusq; potestas ipsa q̄ clausit abire pmiserit. **Non enim vitari penā furtiua dis-**

Plotinus.

plotinus enarrat: que si quis legere voluerit: auctores audiuit. **Nob̄ sufficit christū sequi crucifixū: et illi^o nominis gloriā causa vrgente/mortē nedū timere: sed forti animo illam subire: nobis tamen mortē inferre vt celestissimum abhorrere.** **Unō pulchre ait Lactantius: Si virt^o est mor-**

Lactātius.

tem cōtemnere: nō vt appetam^o: eamq; nob̄ vltro inferamus (sicut philosophorum plurimi sepe fecerūt: quod ē

sceleratum atq; nefariū) sed vt coacti deum relinquere :
ac fidez prodere: mortē suscipere malimus: libertatemq;
defendam? aduersus ipotentū stulticiam: recordēq; vio
lentiā: et omēs seclī minas atq; tortozes fortitudine ani
mi prouocem?. Sic ea que alij timent: excelsa et insupera
bili mēte dolorē mortemq; calcabimus. Hec ille. Sed ex
his que diximus dubiū de multis insurgit qui se ipsos oc
ciderunt: seu certo se mortis periculo exponere nō formi
darunt: vcl alios ad se occidendū volūtariē prouocauē
runt: quos tamen dei ecclesia (que falli minime potest) vt
sanctos et martyres veneratur. Nam de Jona propheta
scriptum legitur: q; nautis dixit mittite me in mare. Et de
samphone: qui se ipsum ruina dom? oppressit: et sanctū illū
paulus apostol? nominauit. Et de Eleazaro machabeo :
qui: vt in Machabeoz libro scriptū habetur et a iosepho
similiter de captiuitate iudaica. Vir erat armis strenu
us qui vt gloriāz sibi compararet: medias hostiles acies:
cunctis ad leuam et dextram occisis ptransiuit: venitq; stri
cto gladio vsq; ad elephantē: in quo ex apparatu regē es
se existimauerat: et subintrans bestiam mortale illi intulit
vulnus: que mortua cadens ipsum sup quē irruit: et alios
quos supra se portabat: occidit. De beato Germanico si
militer legit: q; sponte pparatā sibi bestia ad mortē: den
tibus et unguibus ad se lacerandū prouocauerit. Margare
ta etiā virgo sanctissima oratione ad deū facta cū surge
ret: dixit spiculatori: frater tolle gladius tuū et pcutē me.
Et de alijs sanctis feminis in historijs ecclesiasticis legi
tur: q; vt suā defenderent pudicitia gladio se occiderunt.
Ambrosius similiter in libris de virginitate ad sorozem :
et Augustinus de ciuitate dei libro primo de quibusdā
feminis narrant: que vt insectatores sue pudicitie deu
tarent: in rapturū atq; necaturū se fluuiū proiecerūt: q̄s
sic defunctas martyres et dicti sancti atq; ecclesia reputa
uit. Sed vt omnis tollatur dubietas in hoc sancti om
nes conueniunt doctozes: q; nullus qualicūq; etiā aspe

Jonas.

Eleazarus.

Germanic?.

Margareta.

Ambrosius.

Augustin?.

ra psecutione instante seipsum necare debeat: nisi quis h
 non ex se faceret sed diuino spiritu singulariter pccatus: so
 lus ipse vt eius spiritus instrumentū se occideret. **Unde**
Augustin⁹ Augustinus eodem libro: **Hec sampson** aliter excusare =
 tur: qui seipsum cū hostibus ruina domus oppressit: nisi q̄
 latenter spiritus hoc iusserit: qui per illū miracula facie =
Jonas bat. **De Jona** vero illū sic prophetice dixisse narratur vt
 christi designaret figurā: ⁊ proximi charitatē ostenderet:
 ne scilicet pro se exorta tēpestas periclitationis causa et
 alijs aduenisset. **Eleazarus** etiā cū pro diuino honore cō
 tra iācircūcisos chananeos bellaret: ⁊ magnū qđ aut egre
 gium cū morte sua peragens: non certe sibi / sed ei pro cui
 ius honore laborabat gloriā principaliter quesuit. **Hec**
 fuit inconueniens germanicū illū robustū militē christi:
 vt debiliores ad durū bellū animaret spiritu dei impul =
 sus: medias sponte se in acies iniecit. **Margareta** autē
 nihil verbis illis innouare voluit: q̄ q̄ ipsa que a spicula =
 toze orandi morā impetrauerat adimpletā iā esse oratio =
 nem significaret. **Nil** enim aliud dicere voluit quando di
 xit: frater tolle gladium ⁊ me interfice: q̄ cōpleui oratio =
 nem: exequere que executurus es. **De feminis** vero que
 se occiderunt vel que in rapturum: ac necaturum se fluui
Augustin⁹ um proiecerūt: nihil temere iudicare audet **Augustin⁹**.
 sed si hoc fecerint non humanitus deceptas: sed diuini =
 tus iussas: nec errantes: sed obediētes hoc fecisse asserit:
 sicut vt ille ait de **Sampson** aliud nobis fas non est cre
 dere. **Nam** vt alij etiam consentiunt doctores: mirabilia
 latenter sanctus dei spiritus in martyribus operabatur:
 vt eodem spiritu cōpulsī: vltro morti se dare viderentur:
 que licet aliquādo contigissent: nobis tamē minime sunt
 imitanda: nisi eodem spiritu cōciti et ducti simus. **Ut** de
Seuian⁹ beato **Seuiano** scriptum est: qđ illum cū milites occide
 re persequerentur: ⁊ iam flumē transuadissent: eū percu
 tere formidabant. quibus ⁊ ille ait **Secure** me percutite =
 ⁊ de sanguine meo ad imperatorē vestrum deferte: vt lu

men accipiat deiq; virtutē cognoscat. Similiter et de beato Longino legitur: q; cū preses graui fessatiōe infirma retur: et oculos amisisset: dixit ei: scito quia sanari non poteris: nisi me occidi feceris. **Q** primum enim a te mortuus fuero: pro te orabo: sanitatemq; corporis tibi et anime impetrabo. Qui illū statim decollari iussit: et vt mani festa spiritus latentis suggestio videretur: vt illi predixerat secutum est. Idem et de beato Theodolo legimus: q; cum p̄sbyter esset et vna cum Euentio cōpresbytero: et eorum episcopo Alexandro papa romano: sub traiano principe ab Aureliano iudice examinarentur: nec ab eorum sancto proposito reuocari possent: videretq; Theodolus Alexandrum et Euentium solos ligari iussos et in furnum ardentis ignis ex iudicis mandato proiectos: spiritu concitus in flammis ipse prosiliit: et decantans cum ipsis pariter gratias deo peregit: qui inde extracti gladio interierunt. Nec horum rationem certam reddere possumus: nec nobis imitanda sunt: nisi eodē nos spiritu duci cōtingat.

Longin⁹

Theodol⁹

Euenti⁹

Alexander

Qua ex causa et a quo ortum habuerit martirium et vnde dicatur. **La. ij.**

I sacrarū scripturarū volumina reuoluam⁹: iusticia et inuidia primo introductū martirium: et subsecutū deinde cognoscem⁹: et ab Abel filio Adā initium sumpsisse. Scriptū namq; est in Genesi: Respexit dñs ad Abel et ad munera ei⁹. Ad cayn vero et ad munera eius nō respexit. Frat⁹ est cayn vehementer: et cōcidit vult⁹ ei⁹. At si illi⁹ vehementis ire causam mēte disquisis. Abel iusticiā: et alteri⁹ inuidiā solā fuisse cōperies. Sicut et de saluatore nro scriptū est: Sciebat enim pilat⁹: q; p̄pter inuidiā tradidisset illū. Cū ergo iustoz ecclia supra petrā q; xp̄s est fundata fuerit. Iusti illi omnes qui propter iusticiam ante ipm mortem subire/passus est deus: ipsum dei filius turpissima morte occisum prefigurauerunt. Sicq; prior omnium fuit Abel: virgo purus: ouium pastor: sacerdos: q; deo sacrificiū de p̄mogenitis gregis sui: et de adipib⁹ eoz ministrando offerebat. Ideoq; dū q̄reret dñs vindi-

Abel Adā

etiam de sanguine iusto ab abel incepit dicens apd abas
theum: **E**t veniat super vos omnis sanguis iustus q̄ ef-
fusus est super terram a sanguine abel iusti vsq; ad san-
guinem zacharie filij barachie quem occidistis inter tem-
Iesus. plum ⁊ altare. **Q**uod **I**esus dominus noster ex eo etiam
predixerat: quia ipse omnium sanctorum martyrum caput: in
proximo occidendus erat: ⁊ omnis iustorum seu electorum
generatio mystice pro persona vna ac vno christi corpo-
re summat. **E**t sic christum occidendo: omnes etiam mar-
tyres occiderunt: qui vt christi crucem sequerentur: testimo-
niumq; sanctissime fidei deponerent: mortes illas subire
voluerunt. **O**b quod martyres grece: latine testes dicti
sunt. **E**t martyrum testimonium scilicet fidei dicatur. **U**n-
de affirmant doctores aliqui illud proprie esse martyrium:
quod quis in fidei testimonium patiatur. **Q**ui vero aliter
patiuntur: licet pro iusticia: martyres non nisi largo voca-
Maximus. bulo: sed potius iusti dici debent. **I**deo **M**aximus in ser-
mone martyrum ait: **F**ides nostra mater martyrum est. **A**ba-
ter enim carnalis nutrit filium pro mundo: fides vero ma-
ter spiritualis nutrit: vt sacrificetur deo. **I**uxta illud sapien-
tie: **Q**uasi holocausti hostiam accepit illos. **S**ed arguebant
aliqui mortem nulla re aut causa pro posse subeundam ef-
se: et sic nec martyrium aliquo modo acceptandum. **E**t
dubium multis ex eo inferre videbantur: q̄ homo pre-
cepto quodam naturalis legis ad esse conseruationemq; sue
nature indispensabiliter videatur abstrictus: quod omnino tol-
litur susceptioe martyrii. **A**d dubium ex eo faciliter aufer-
tur: q̄ preceptum est in lege: **D**iliges dominum deum tuum ex toto cor-
de / mente ⁊ viribus tuis: ⁊ plusquam teipsum: vt pluribus in
Hierony. locis declarat **H**ieronymus ⁊ **A**ugustinus. **E**t proximum tuum
Augustinus. sicut teipsum. **E**t sic turpe illud esse: ac turpissima illa esset
nature conseruatio: que nominis christi creatoris sui: ac sancti fi-
dei blasphemias sustineret: que plusquam teipsum amare obli-
garet. **N**ec ad hanc nature: hoc est dei precepto aliquo obliga-
mur quo nisi esse cum illius ignominia profuimus. **E**t vt supra

ait Cicero. **Q**uod Heronim^o et plures alij sancti confirmas-
runt: **V**iuentib^o mūdo vita nō est sed mors. **A**t que marty-
ribus datur vere vita est. **N**ulli ergo dubiū q̄ potius esse
illud exquirere debem^o ac amare q̄ in vera vita p̄sistit:
q̄ id quod in ea vita que mors est nos miserabilib^o erum-
nis torquet. **Q**uid em̄ miserabilius hac vita? **Q**uis eius
infestationes considerare velit: et non dulce mori mani-
feste cognosceret: et mortem nō penā sed morā mortis diu-
dicabit? **N**am sine assiduitate morborū hanc vitā ducere
non possum^o: qm̄ nūc de pectore/ nūc de capite/ nunc de
vētre/ quādoq; de faucib^o cōquerimur. **A**liqñ nerui nos:
aliquando pedes vexant. **H**anc detractio: sero nos di-
stillatio ferit. **A**liquando superest sanguis: aliqñ deest.
Hinc atq; illinc alijs etiā inumeris tēptamur incōmodis.
videlicet qz vbiq; lux^o: vbiq; desolatio nos agitādo fati-
gat. **U**ndiq; pcutimur: vndiq; amaritudie replemur. **E**t
quid vterius singla recitare laboro: cū aduersitates in-
numere animū cateruatim pulsant? **C**alamitates ingemi-
nēt: cū cūctos affligat anxietas: sollicitudo molester: do-
lor extenuet: cōturbet tristitia: contristet turbatio: paup-
enim et diues: seruus et dñs: deniq; bonus et malus: om̄es
mūdāis cruciatib^o affligunt. **A**t quot animi infestationes:
quot diaboli infusiones patiamur: latius in sequentibus
prosequemur. **Q**uāobrem licet caro viuificatiōis officū
amet: tantāq; cū eo pacē pepegerit: vt si quid ei cōtrariū
nouerit: implacabili odio/ naturali quodā instinctu abhor-
reat: et curiosa sollicitudine aduerset: ob hocq; illecebra-
rū desiderio ad vite amorē vt et cetera bruta animalia cō-
ducamur: tamē si mente parū eleuet homo videatq; tan-
tas sollicitudinuz anxietates: et q̄ om̄is dies cū pte sue
vite diffugiat: **E**t crebri subeāt morbi tristisq; senect^o. **E**t

Virgili^o.

Adde et charitate puenire posset: et quomodo magis rationalis tamen
to hoc gloriose in creatoris sui honore proficere conatur:
etiam si vitam hanc miseram pro illius nominis gloria exponere
habeat: sperans inde vitam suscipere sempiternam. Et si
corpus mortale ac fetidum deponat: spem etiam certissimam
recipit: quod illud in resurrectione immortale atque gloriosum
reassumet. Inde qui maxima mentis eleuatione sunt ducti
ad martyrium: quia in magnificentissimum christi nominis laudem
puenire cognoscunt: desiderio successi rationali dispositione
ne trahuntur. Et sic non contra naturam est martyrium: sed re
omni alia naturalius dici potest. Sed contra hec viri illi
carnales instant: Si vitam inquit hanc exponere certam
morti dedi: at ea que me premia recepturum scribis igno
ro. Certa enim quibus dulciter fruor pro incertis ac mihi dubi
is turpiter ignominiosaque dare intendis: quod nullus cer
te sane mentis unquam eligeret. Quibus responsio danda non
esset: cum amissio anime opera carnalia solum ac presentia ut
alia irrationabilia queque animalia querant. Non enim homines
homines christiani sunt: vel solo christianitatis nomine con
tendant. Regant hi firmianum illum. Lactantium: qui homines
ab irrationabilibus animalibus hoc potissimum/ac nulla re
alia magna differre ostenditque religione. Si ergo christia
ni nomine religionem profiteris: christo vere et non fecte crede:
illi suscipe imitationem cum doctrina. Lege euangelium: pau
lo eius apostolo fidem adhibe dicenti: quod pro fide sancti vice
runt regna. Operati sunt iustitiam. Adepti sunt repromissiones.
Obturauerunt ora leonum. Extinxerunt impetum ignis.
Effugauerunt aciem gladium. Conualuerunt de infirmitate.
Fortes facti sunt in bello: et cetera alia infinita que om
nia in fide perfecta videmus. Nam ut idem ait apostolus:
Sine fide impossibile est quecumque placere deo. Credere enim
oportet accedentem ad deum quia est: et inquirentibus se
remunerator sit. Merito ergo Hieronymus in vita pauli
exclamat dicens: O mortalium fragilis et caduca natura:
et nisi christi fides nos extollat ad celum: et eternitas ani

Hierony.

me prouectatur: cuꝫ bestijs atqꝫ iumentis corꝫ vna cō
ditio. Idem cōcubitus: similiter homines ꝫ iumenta in fa
uillam ꝫ cineres dissoluuntur. Ideo pulchre ait **Nactātis**
us: **Quicūqꝫ rationē hominis abiecerit: ac p̄fētia secur⁹**
hominū seipse prostrauerit: tāqꝫ desertoꝝ dei ꝫ impera
toꝝ: ꝫ patris sui punietur. **Hos ergo viros huiusmodi**
qui in hac tanta carnis fece ꝫ infidelitate viuere volunt:
non ad sanctissimum hoc martyriū inuitamus. **Illos deus vo**
cat qui in chꝫsto spem ponere cupiūt: optāt voluptuose
Esaiam dicētē: Qui sperant in domino: habebunt fortitu
dinem: assument pennas vt aquile: volabunt ꝫ non desi
cient. **Dicentqꝫ cum sapientia: turre fortitudinis nomen**
dñi. **Quis vnqꝫ sperauit in eo ꝫ confusus est?**

Quot sunt genera martyrii Ca. iij.

Martyrii genera seu species plures a doctorib⁹
numerantur. **Ut ꝫ martyr ille dici possit qui in**
rerū habundantia seu vbertate constitut⁹: p̄ci
tatem ac debitam abstinētiā seruat. **Cuiusmo**
di fuit **Dauid: fuit Abꝫam: ꝫ patriarchaz plures: qui cū**
diuicijs plurimis habundarent: ita parce vixerunt: qꝫ ho
mines iusti et f̄m cor omnipotentis dei reperti sint. **Et**
inter christianos principes multi. **Ut magnus constanti**
nus. **Theodosius maior ꝫ iunior. Lodouicus rex frācie.**
Stephan⁹ rex vngarie: vt nūc prouincie dicuntur: et aliꝫ
plures: quos vere iustos dixit ecclesia. **Dicūt etiā ꝫ mar**
tyriū esse pauperis illius qui pro dei honore suam largit⁹
paupertatē: vt **Tobias fuit: ꝫ vidua illa que duo era**
sit in gazophylatiū. **Cuius generis inter christianos innu**
meri sūt reꝫ. **Addūt ꝫ aliud martyrii genus: castitatē in**
iuuētute: vt **Ioseph fortit⁹ ꝫ sancte in egypto fuauit. Qd**
nemo p̄fecti⁹ x̄po ꝫ sua m̄fe adimpleuit: sequacesqꝫ illi⁹ fue
rūt inumeri vt **Iohes euāgelista. Stephan⁹ p̄mo martyr.**
Turbe monachozū que in hoc agnū mirabilē sunt secu
te. **Virginū seminarū exercitus innumerabiles: que chꝫ**

Esaias.

Dauid.
Abꝫam.

Constantin⁹.
Theodosi⁹.
Lodouic⁹.
Stefanus.
ii

Tobias.
Vidua duo
era.
iii
Ioseph.
Christus.
Marta.
Iohānes euā.
Stefanus.

lili **sti ecclesiam mirabilib⁹ ornamētis decorāt. Est et aliis mar**
Gregori⁹. tyrij genus: vt dicit **Gregori⁹.** In aduersis verā patienti
 v patientiā in animo veraciter custodimus. Addit et cōpa
 ti afflictis martyrij speciē eē. Nā subdit: Qui dolorē ex
 vi hiber in aliena necessitate: crucē portat in mēte. Itēz ali
 am psequit speciē: dicēs: Ferre cōtumelias/odientē dili
 gere/martyriū est i occulta cogitatiōe. Que omnia vt p
 dixim⁹ martyrij genera mirabiliter colligēs paucis in ver
Cyprian⁹. bis explicauit **Cyprian⁹:** ait em̄ in smone de zelo et luo
 re: Non em̄ christiani nominis corona vna est que tēpo
 re psecutionis accipit: habet et par coronas suas: quibus
 de varia et multiplici cōgressiōe victores pstrato et sub
 i acto aduersario coronamur. Libidinē subegisse cōtinen
 tiē palma est. Cōtra iram: cōtra iniuriā repugnasse patiē
 tiē corona est. De auaritia triumph⁹ est. Pecuniā sperne
 re laus ē fidei. Fiducia futuroz mūdi aduersa tollerare.
 v Et qui supbus in p̄speris nō est: gloriā de humilitate cō
 vi sequitur. Et qui ad paupez fouendoz misericordiā pnus
 vii est: retributionē thesauri celestis adipiscit. Et qui zelare
 viii nō nouit: quiq; vnanimis et mitis fratres suos diligit: dile
 ctionis et pacis premio honoratur. In hoc virtutū stadio
 quotidie currimus: ad has iusticie palmas et coronas si
 ne intermissione t̄pis peruenim⁹: hec ille. Ad que vt nos
Chrysosti. excitet **Chrysostinus** exclamat dicēs: Tu christiane deli
 cat⁹ es miles: putas te posse vincere sine pugna? sine cer
 tamine triūphare? Exerce vires: fortitudie dimica. At
 trociter in p̄helo isto cōcerta. Cōsidera pactū: conditio
 nem artēde. Militiā nosce: pactū quē spopōdisti. Condi
 tionē quā accessisti: militiā cui nomē dedisti: hoc em̄ pa
 cto cūcti pūgnarūt: hac cōditione vniuersi vicerunt: hac
 militia triūpharūt. Ultimū ac omniū p̄fecti⁹ martyrij ge
 nus est: qñ quis sanguinē et vitā suā p̄ Iesu christi nomē
 et glora exponit. Quod tante apud ecclesiam et s̄ctos ef
 ficacie habitū est: vt dicat **Augustinus** de trinitate: libro

libro xij. Quicūq; nō pcepto regeneratiōis lauacro pro
pfeſſiōe chriſti moriunt tantū eis valet ad dimittēda pec
cata: q̄tū ſi abluerent ſacro fōte baptiſmi. Ideo Ambro
ſius de vita beate Agnetis dum poſt illi⁹ paſſionē Eme
rentianā catecuminā: ob cōfeſſionē nominis chriſti lapi
datam narrat. Nulli dubium inquit quin illius ſanguis
pro illius baptiſmo fuerit. Quare dixit Maximus in ſer
mone martyrū: Felix hic talis baptiſmus: quo omne de
bitū ita a catecumino exit: vt iā redire non poſſit. Et hu
ius ratio in promptu eſt: quia qui p cōfeſſione xp̄i mori
untur: in illis chriſtus ab infidelibus impetitur: ac occi
ditur: quia non illū ppter illum: ſed propter chriſtū: euz
ſcilicet loco chriſti accipiendo pſequunt: vnde ille vnum
cū chriſto factus eſt. Nec ſi catecumeni ſolū ſed pueri ⁊
fatui: ſi pro xp̄i nomine occiderentur felicem deponerent
martyrium.

Ambroſius.
Agnes.
Emeretiana.

Maximus.

Quot modis pficitur martyrūm Ca. iij. P

Quibus principaliter modis (vt dictis proxima
ſubſequamur) poſſe pfici ſeu conſūmari marty
rium dicim⁹. Primo modo: vt quis illud ani
mo imprimat ac figat: ⁊ ipſius pena crucief: vt
chriſti mater Maria ſemp virgo: cuius animā chriſti paſ
ſio vt gladius ptransiuit: quod pri⁹ Simeon pphetavit:
et ſancti de illa plurimū predicarunt. Ait em̄ Hierony
mus: Poſtq; mēte paſſa pluſq; martyr eſt. Et Bernard⁹
pie de illa ait. O dñā mea vbi ſtabas? Nūquid iuxta cru
cem? Immo certe in cruce cū filio tuo. Ibi enīz cruci fixa
es ſecum: hoc tantū differt: quia ipſe in corpore: tu autez
in corde. Ideo Gregorius beatam felicitā pluſq; marty
rem dicit: quia ſepties paſſa eſt cū ſeptē filijs: et octauo
ſuo corpore martyrū forti animo ſuſtulit. In illius ergo
raudem cū Ambroſio prumpam⁹: O beata mater nato
lū ſu oz gloriſicata tormētis: quos nō plāctu: nō gemitu
ad inferna deducit: ſed ad celeſtia eterna migrātes: per
petua laude proſequit. Perficit ⁊ alio modo martyrūm

Maria
Simeon
Hieroni.
Bernardus.

Gregori⁹.
Felicitas

Ambroſi⁹

tanta animi iocunditate: q̄ corporis penas quasi illas
 non sentiētes parumpendat. **Quo** martyry certamine in-
 gens martyry multitudo: celsitudine ⁊ certitudine cause
 spectis penis quibuscunq; animabant. **Et** tanta erāt spe
 inflammati mētemq; sic deo colligauerāt: q̄ corporis tor-
 menta totaliter neglexerūt. **I**deo beatus **Laurenti**⁹ duz
 in tormētis corā decio imperatore corpore miserabiliter
 torqueretur: animo tamē forti ⁊ iocundo dixit: **Disce** mi-
 ser quia carbonēs tui refrigerium mihi prestant: scilicet
 in mente ⁊ in anima. **Et** iterū: vt penas corporis ob cele-
 ste desiderū non sentire ostenderet: dixit imperatori: **Ec**
 ce affasti vnā ptem: gira alterā ⁊ manduca. **Quare** **Maxi**
 mus in eius laudē ait: **Neq;** enim beatus **Laurenti**⁹ igni-
 um tormenta visceribus sentire poterat: qui sensib⁹ para-
 disi refrigeriū possidebat. **I**dē ⁊ **Tyburcius** romanus no-
 bilissimus: cū ob christi confessionē super prunas arden-
 tes pedibus nudis iussus esset incedere: leto vultu dice-
 bat ac forti. **Quia** amore **Iesu** christi videt q̄ super rose
 os flores incedā. **I**deo de **Vincētio** ait **Ambrosi**⁹: **Plus**
 ardens erat igne celi q̄ ferri: plus nectit timore dei q̄ se-
 culi: plus dilexit mori mūdo q̄ dño. **Quare** vt cōcludēs
 ait **Maximus**: **Nihil** detrimenti patit in terris: cuius ani-
 mus demorat in celis. **T**ertio modo p̄fici martyrium dici-
 mus omniū sublimius: quādo quis corpore patit et ani-
 ma. **Et** in hoc princeps christ⁹ dñs noster fuit: qui corpo-
 re sic patiebatur: vt nulli hominū ita doleret humanitas.
Eo exclamāte ac dicēte: deus meus vt quid dereliquisti
 me? hoc est: in tāta ⁊ sic dolorosa humanitate repositū: vt
 nulla vnq; fuerint: nec sic delicata corpora sicut que pati
 vt patiebat illud possint. **I**n anima vero innumerabili ho-
 minum multitudini cōpatiens: mirabiliter cruciabatur: sci-
 ens q̄ deus ipse propter illoz salutē factus homo: tātis
 penis vt alios ab infernali pena liberaret expositus: ⁊ in-
 gratos ac non credentes in inferno iuste cruciandos pui-
 deret. **U**nde **Ambrosius** in quodā sermone: **D**oles dñe

Laurenti⁹.

Maximus.

Tyburcius.

Ambrosius

iii

Ambrosius

non tua sed nostra vulnera: non tuā mortē sed nostrā in-
firmitatē. Ideo dixit **Esaias**: Ipse autē vulnerat⁹ ē p-
pter iniquitates nras: attritus est pp̄ scelera nra: vere lan-
guores nros ipse tulit: et dolores nros ipse portauit. Con-
uenient igit̄ humanū gen⁹ ex parte xp̄i de tāta ingratitu-
dine exprobrauit **Augustinus** dicēs: Cū esses inimic⁹ pa-
tri meo: recōciliaui te p̄ me. Cū esses lōge: ego veni vt re-
dimerē te. Inter mōtes et siluas errātes quesui te: in la-
pides et ligna inueni te. Et ne lupoꝝ ferarū q̄ rapido ore
lanieris collegi te: humeris meis portauit te: p̄ri meo red-
didisti te: laboraui: sudauit: caput meū spinis opposui: man⁹
meas clauis obieci: lancea latus meū aperuit. Tot nō di-
cam iniurijs: sed asperitatib⁹ lacerat⁹ sum. Sanguinē me-
um effudit: animā meam posui vt cōiungerē mihi te: et tu
diuideris a me. Execrabilis igitur humani generis vecor-
dia: q̄ xp̄m videat animo et corpore vt nos redimeret cru-
cifixus: videat tāta pati. Et nos vilissimā eū re posterga-
mus: et q̄ pessimū est quotidie negamus. Vendimus et
christianos nos esse obliuiscimur: q̄re merito venit ira di-
i in filios diffidētie: et a barbaris infidelib⁹ iuste op̄mimur
et iustissime subiugamur. Alio et q̄dā admirabili et iustato
mō p̄fectū fuisse ī **Franciscoviro** seraphico martiriū noui-
mus: q̄ licet aīo et corpore amore **Ihu** xp̄i et p̄ximi sui dila-
cerari om̄i tpe cuperet: mirabili t̄m mō illd̄ assecutū fuisse
p̄stat. Nā cū visonē illā hominis crucifixi cerneret. Cui⁹ su-
per caput due eleuabāt ale: due ad volādū extēdebant:
due dō totū velabāt corp⁹. Ad p̄p̄inquis aspiciēs mirū
meroze gaudiū cor ei⁹ cōp̄ēdit. Et abāt q̄dē gratiosissi-
mo visōis aspectū: s̄ crucis affixio dolore cōpatiētī vt gla-
di⁹ illi⁹ aīam p̄rāsibat. At cū seraphicū sp̄m nlla posse
passiōe teneri cogitaret: intellexit dño reuelāte: q̄ nō per
carnis martiriū: s̄ p̄ mētis incēdiū deberet in crucifixi si-
militudinē trāsformari. Quare disparēs visio: mirabilē il-
li⁹ in corde ardore reliq̄t. Hec min⁹ inde mirabilia in car-
ne xp̄i stigmata cōp̄unt. **O** viri mira et in sc̄loꝝ sc̄la celebrā

Esaias.

Augustin⁹.

in 707

Franciscus.

da charitas dñi tui tãto cõpassiõis ardore feruebas: quilli⁹
sol⁹ insignia distinctis nigri nerui clauib⁹ z xis foramini-
bus in tuo corpore impmi meruisti. Quod martyriũ: licet
primo patiendi modo aptari possit: charitatis tamẽ ardo-
ris z desiderij ad exemplũ z imitationem magistri sui Je-
su chrisi dici potest.

Que decorat seu magnificat martyriũ La. v.

Decore z magnificentiã suscipit aliquando mar-
tyriuz ex loco in quo cõsumatũ extitit. Ut glo-
riosius chrisianis videatur fuisse martyriũ: qd
rome quis sustinuit: q̃ aliud simile qd Alexan-
drie: cum longe dignior nobiliozq; ciuitas fuerit roma q̃
alexãdria: dicente poeta: Hec tantũ alias int caput ex-
tulit vrbes. **U**tũ lenta solẽt inter viburna cupressi. Glo-
riosus similiter alexandrie q̃ qd alia in minori ciuitate
perfectum fuerit: z sic per alias minus famosas ciuitates
discurrendo: vt ex loci nobilitate: frequentiaq; psonaruz
z fama: gloriosior resultet illa nominis chrisi cõfessio: h
est: quia in nobiliozi famosiozq; loco pacta. Quod p illi-
us oppositũ faciliter quis cognoscere posset. Ignominio.
sus namq; infidelibus visum fuit martyriũ: qd clariozi in
ciuitate perfectũ fuit: vt z hoc tẽpore de malefactorz pe-
nis cõtingit quoz ignominia claritate vrbis crescit. Alio
modo z decorari magis videt posse martyriũ: etate: sen-
su: scientia z nobilitate. Et quid maximũ ac chrisianis
gloriosum visum fuerit. **P**anthaleonẽ pulcherrimũ iuue-
culũ. **N**icomedis tanta superasse martyria: pmissionesq;
illas magnas **M**aximiani imperatoris vt lutũ spreuisse.
Et **U**itus similis: qui cũ annoz duodecim puer eẽt: z ad
imperatorẽ diocletianuz vt eius curaret filiũ vocaretur:
animo grandi z diuina gratia fidens ad illũ accessit: et
curato filio cum illi diceret cesar: **C**onsulo dijs sacrificia
dulciter viue: aut mala morte intereas. **C**onstanti fide et
tormẽta: z mortẽ p dño suo **J**esu chriso poti⁹ subire ele-
git. **S**ed qd de **J**usto dicem⁹ z **P**astore fratrib⁹ qui pue

Virgili⁹

Panthaleon

Uitus

Justus.
Pastor.

ri cū litteris imbuerent̄ pietis in schola libris: spōte ad
martyriū locū p̄currētes se xp̄ianos p̄fessi sunt: Qui mox
cū ab imperatore teneri iuberētur: et mutuis ad semuicē
exhortatiōib⁹ roborarent̄: vt nec blāditijs nec minis vin-
ci possent: extra ciuitatē p̄ducti: et a carnificib⁹ iugulati:
martyriū coronas p̄meruerūt. **N**ec hi soli: sed puerorū in-
gens multitudo: ac pene innumerabiles turbe animo im-
p̄territo om̄es vicerūt penas. Refert nāq; **L**actātius di-
uinarū institutionū libro tertio. **Q**um videret vulgus
illis t̄pibus dilacerari hom̄ies varijs tormētōz generib⁹:
et inter fatigatos carnifices inuictā tenere patiētā existi-
māt id qd̄ res ē: p̄seuerātiā moriētū vanā nō eē: nec ip̄az
patiētā sine deo cruciat⁹ tātos posse superare: latrōes et
robusti corporis viri huiusmodi laceratiōes p̄ferre nō que-
unt: exclamāt et gemit⁹ edunt. **V**incuntur em̄ dolore: qz
deest illis inspirata patiētia. **N**ostri aut̄ (vt de viris tace-
am) pueri et muliercule: tortores suos tacite vincūt: et ex-
primere illis gemitū nec ignis potest. **E**āt romani: et mu-
tio glorient̄ aut regulo: quorū alter necandū se hostibus
tradidit q̄ captiuū puduit viuere. **A**l̄ ab hostibus depre-
hensus cū videret mortē se vitare nō posse: manum foco
iniecit: vt p̄ facinore suo satisfaceret hosti quē voluit oc-
cidere: eaq; pena veniam quā nō meruerat accepit. **E**cce
fessus infirmus: et fragilis etas: dilacerari se toto corpore
vriq; p̄petitur: nō necessitate: quia licet vitare si velint: s̄
volūtate quia cōfidūt deo. **E**t subdit̄ hec est vera virt⁹:
quā p̄hi q̄s gloriabūdi: non re: sed verbis inanib⁹ iactāt:
differētes nihil esse tā cōgruēl̄ viro sapiētī grauitate atq;
cōstantia: qua nullis terrozib⁹ de sentētia et p̄posito pos-
sunt depelli. **V**ides ergo q̄s pulcherrime antiquorū marty-
riū t̄pa **L**actāri⁹ ip̄e narrauerit: q̄bus etate et s̄ssu glorio-
sum fuisse multotiēs martyriū demōstrauit. **Q**uō nō min⁹
ex doctissimis oratorib⁹ et philosophis decorē et gliam ali-
quādo suscepit. **Q**uos si quis ad plenū noscere cupit: le-
gat **H**ieronymi librū de viris illustrib⁹: ybi et librorū vo-

Lactātius.

Mutius.

Regulus.

Hieronym.

lumina: q̄ illi p̄ fide clarissima scripserūt cognoscere po-
 terit. **Cyprianus.** Nobis solū ex oratorib⁹ **Cyprianū** nominare sat est:
 q̄ (vt scribit **Hierony.** eodē libro) rethoricam gliosissime
 docuit. **Lactātius.** q̄ magnā sibi gloriā ex artis orato-
 rie p̄fessioe q̄sierat: ⁊ admodū mlt̄a cōscripsit in suo ge-
 nere mirāda. **Erat** em̄ vt ip̄e p̄sequit̄ īgenio facili: copio-
 so: suauī. **Et** q̄ f̄monis maxima est **vtus** apto: vt discerne-
 re nō queas vtrū ne ornatioꝝ in eloquēdo: an facilioꝝ in
 explicādo: an potētioꝝ in suadēdo fuerit. **Et** plures de il-
 lo maximasq̄ laudes exequit̄ in eiusdem volumis libro
 vij. **Fuit** hic genere **Afer**: et cartagenēsis episcop⁹ mar-
 tyrioq̄ coronatus octaua p̄secutione: sub **Valeriano** et
Galiēno impatorib⁹ vt eodē libro refert **Hieronym⁹**. **Iu-**
stinus. **Iustin⁹** etiā p̄bus de **Neapoli** palestine martyr nobilissimus
 sub **Marco Antonino** vero et **Lucio Aurelio** comodo:
 q̄bus p̄tra gētes libꝝ fortissimū obtulerat. **Scripsit** hic p̄
Eusebius. religioe nostra plura ⁊ admirāda opa: q̄ ⁊ **Eusebius** in
Hierony. historijs ecclesiasticis: ⁊ **Hieronymus** dicto libro p̄nume-
 rant. **Et** cū longo tpe hec dep̄dita iacuissent: reperi ego
 iam est annus vclut abiecta hic in **Constantinopoli** grecis lit-
 teris intēdens: huius **Iustini** laudes magnas narrat **Euse-**
Aristides. **Aristides** in dictis historijs. **Sed** q̄d de **Aristide** athenēsi p̄hī-
 losopho eloquētissimo dicā: qui sub p̄stino habitu fide ⁊
 sapientia clarissimus **Adriano** p̄ncipi libꝝ de religioe
 xp̄iana obtulit: ⁊ q̄ xp̄s **Iesus** solus est de⁹: vn⁹ ⁊ marry-
 rī coronā p̄meruit: **Quid** de alijs p̄lib⁹ q̄bus decoratū
 tūc extitisse martyriū eoz excellētia nemini dubiū eē po-
Chrysanti⁹. test: **Uit** ⁊ **Chrysanti⁹** iuuenis illustrissimus: nō solū ad-
 mirabili sua doctrina martyriū decorauit: sed nobilitate
 magna: gerebat em̄ pat̄ rome p̄fecturā in fascib⁹ q̄n̄ p̄ illū
Tyburti⁹. martyriū coronā p̄meruit. **Tyburti⁹** etiam ⁊ **Valerianus**
Valerian⁹. romāi nobilissimi sua silr nobilitate martyriū decorarūt
Sed h̄ om̄ia **Agnes** gliosissima/ **Katheria** silr ⁊ **Eugēia**
Agnes. p̄lesq̄ alie p̄currētib⁹ om̄ib⁹ martyriū gliosis p̄tib⁹ totalē
Ambrosi⁹. ter p̄ceert. **Scribit** em̄ de **Agnete** **Ambrosi⁹**: p̄ xij. etatis

sue anno mortē pdidit ⁊ vitā inuenit: qz solū vite dilexit
 auctorē. **S**tudiū etiā lris ipēdebat: qm̄ vt s̄ bdit idē **A**m
 brosi illi vitā describēdo: **I**nfātia qdē cōputabat in an
 nis: sed erat senect^o mētis in mēsa: dū a scolis reuertebat
 a p̄fecti vrbis filio adamata fuit. **E**rat etiā romana nobi
 lissimis orta parētib^o: q̄s (vt pseqtur **A**mbrosi^o) non au
 sus est vrbis p̄fectus illos ob nobilitatē ad iudiciū trabe
 re: sed solū xp̄ianitatis infamia annotauit. **K**atherina si
 milit iuuēcula ⁊ virgo speciosissima / plib^o disciplinis edo
 cta / regis filia: xp̄i blasphemias nō sustinēs: spōte hostib^o
 fidei se ingessit. **S**ed qd de **E**ugenia nobilissima romana
 dicem^o: q̄ latinis lris ⁊ grecis eruditissima: omnia ⁊ **A**risto
 tel argumēta ⁊ **P**latonis ideas et **S**ocratis monita di
 uino suo ingenio nouerat: **E**xēplo vite **T**ecle cōmota in
 egypto vbi p̄s suos **P**hilipus a comodo impatore ⁊ se
 natu: sue omnis etatis tpe p̄ses p̄stitut^o fuerat: ad xp̄i fidē
 cū duob^o suis enuchis **P**roto ⁊ **H**yacincto p̄uersa est: et
 monasteriū incogniti intrauerūt: s̄ volēte dño: p̄re in suc
 cessu recognita: p̄uersiōis illi^o causa ⁊ matris ac fratrum
 fuit. **E**t tandē post p̄ris mortē rome cū suis reuersa mar
 tyrio gl̄iosam suscepit coronā. **A**mpli^o gl̄iaz sūpsisse mar
 tyriū similit^o ⁊ decorē ex magna martyriū p̄stātia ⁊ passio
 nis acerbitate dicim^o. **H**ā dicebat **A**ndreas: **T**āto em̄ re
 gi meo ero acceptior: q̄to fuero p̄ ei^o nomie in tormētis
 p̄stātior. **I**dē ⁊ **A**gatha dixit p̄sidi: **N**ō pōt aia mea ī pa
 radisū itroire cū palma martyriū: nisi diligēt p̄feceris cor
 pus meū a tuis carnificib^o attractari. **Q**uid **V**incētius?
Nōne cū sibi diceret datian^o: **A**llm̄ erit tormētoꝝ gen^o qd
 tuū p̄tereat corp^o. **R**espōdit: h̄ est qd sp̄ optaui: nemo mi
 hi amabilior: nemo mihi familiarior te est: tu solus ad vo
 ta mea cōcordas. **Q**uid de illo dicā **I**uene quē in vita
Pauli primi heremite describit **H**ieronimus positū in le
 cto florido: manibus ligatū ⁊ pedib^o: ad quem cum ve
 nerit puella quedam corpore pulcherrima: ⁊ mente impu
 dica illum q̄ impudice tractaret et nonhabens ille arma

Catherina.

Eugenia.

Aristoteles.

Plato.

Socrates.

Prothas.

Hyacinct^o.

Andreas.

Agatha.

Vincētius.

quib⁹ se ab hoste erudere posset linguā ppriā dētib⁹ suis
 incidit: et in illius diabolice puellae faciē expuit. **O** certe
 martyris magna cōstantia: qui cū Iesu xpī dulcedine re-
 pletus esses: nō solū tormēta q̄cūq; p nihilo reputabas:
 sed dulcia mūdi hui⁹ ac delectabilia vt amarissima et pes-
 sima: ne xpī dulcedinē pderes: mirabili ac exq̄sito mō re-
 spuere nouisti. **C**lamet ergo vnus q̄sq; ad dñm deū suum
 cū Augustino et dicat: **O**mnia peto mihi amarescant dñe:
 vt tu sol⁹ dulcis appareas anime mee q̄ es dulcedo Stephā
 p quē cūcta amara dulcorant. **T**ua em̄ dulcedo Stephā
 no lapides torrētes dulcorant. **T**ua dulcedo craticulaz
Laurenti⁹. **L**auretio dulcē fecit. **P**ro tua dulcedine ibāt aplī gau-
 dentes a cōspectu p̄siliij: qm̄ digni habiti sunt p nomine
Andreas Iesu p̄tuliā pati. **I**bat **Andreas** ad crucē secur⁹ et gau-
Petrus. des: qm̄ ad tuā dulcedinem pperabat. **H**ec tua dulcedo
 ip̄os ap̄toꝝ p̄ncipes sic repleuit: vt p ea crucis patibulū
Paulus. vnus eligeret. **A**lter caput feriēti supponere nō timeret.
Bartholo. **P**ro hac emēda pellē ppriā; **Bartholome⁹** dedit. **P**ro
Johannes. hac gustanda veneni poculū **Johes** intrepid⁹ epotauit.
Agatha. **H**āc dulcedinē tuā ineffabilē et **Agatha** gustauerat vir-
David. go: de qua legim⁹ q̄ letissime et glorianē ibat ad carcerē:
 et quasi ad epulas inuitatata. **H**āc vt reoz et ip̄e gustaue-
 rat q̄ dicebat: **O** magna multitudo dulcedinis tue domi-
 ne: quā abscondisti timentib⁹ te. **E**t idē monebat: **S**ustate
 et videte qm̄ suauis est dñs. **H**ec ē illa beatitudo dñe de⁹
 noster quā expectam⁹ daturū te nob: pro qua tibi dñe cō-
 tinuo militamus: p qua mortificamur tota die: et extima-
 ti sumus sicut oues occisiōis: vt tibi et in tua vita viuam⁹.
Quibus virtuosis dispositiōibus martyrū

est suscipiendū. Ca. vi.
Ad martyrū a deo tractus migrare intendis
 iduef magnanimitatē: alacritatē: liberalitatē.
Et brachio tuo charitatis scutū accinge. **I**stis
 em̄ armaturis: et mūdū et fortissimos hostes: ac illoꝝ ictus
 durissimos supare poteris: faciat anim⁹ tu⁹ magnificus te

nunq̄s terreri hostib⁹: nūq̄s in fugā verti. **D**isce a clariss⁹
mo viro illo **J**uda machabeo: q̄ virilitate ⁊ magnanimitate nulli⁹ nūq̄s hominis vultū fugit: p̄usq̄ potuit vita p̄uari: q̄s in fugā x̄ti. **H**ōne ⁊ leo irratiōale aīal qz magnanimitate decorat⁹: a venatorib⁹ circūsept⁹ nūq̄s fugit: s̄ me dius in locū p̄siliēs: om̄ib⁹ se ostēdit: lāccis ⁊ vulnerib⁹ se exponēs: sui cordis altitudinē mōstrat. **I**deo magnanimus **C**incēri⁹: dū ad martyriū p̄ datianū p̄sīdē vocaret̄ intrepid⁹ ad br̄m **V**aleriū episcopū suū p̄uersus dixit: **Q**uid s̄b murmure x̄boꝝ māsuetoꝝ supbū alloq̄ris. **E**xclama poti⁹ ⁊ increpa istū infidelē: vt rabies q̄ cōtra dñm suū latrat: ip̄a vocis auctoritate frāgat. **I**nspiciedū tñ q̄ sicut nos magnanimitate tueri oportet: sic supbiā ⁊ arrogātiā omnino fugere tenemur: cū supba aīa in sua p̄sīdēs potētia sua sit formidinis. **E**t vnū ex mltis accipe exem plū de **F**erxe psax rege: qui tumido q̄dā illo ac supbissimo faustu picla ⁊ hostes p̄uipēderet (vt scribunt historie) mirādū illū exercitū infabulē pdidit. **E**x q̄ de illo merito scribit̄: q̄ vbi abeēt piculū: plurimū inflatus: et in p̄lio postrem⁹ sperat. **I**n fuga p̄m⁹ ⁊ in picul⁹ timidissim⁹ apparebat. **N**ō ergo supbia/s̄ hūilitate: non arrogātia/s̄ mansuetudine: nō timiditate/s̄ magnanimitate: ad bellū pro **J**esu x̄pi gl̄ia gradiamur. **E**t tūc p̄fitebimur tibi dñe in timore tuo: ⁊ nō in nostra potētia q̄ nulla est sperabimus: sed in tua dñe fortitudīe: q̄ sola nos sustinet: ⁊ sine q̄ nos succumbere est necesse. **I**deo dicebat **A**ugustin⁹: **V**elle q̄ppe mihi adiacet: p̄ficere aut̄ nō inuenio. **V**elle etiā qd̄ bonū est nō possum: nisi tu velis: nec qd̄ volo possum: nisi tua potentia me confortet. **D**ebem⁹ etiā si ad martyrium vocati sumus cū alacritate illud velle. **H**ylarē em̄ dato rem diligit deus. **Q**uare in actib⁹ ap̄loꝝ gaudētes a conspectu p̄siliū ibant ap̄li: qm̄ digni habitū fuerāt p̄ nomine **J**esu p̄tumeliā pati: vt paulo sup̄radixim⁹. **I**do letissime ⁊ glorianē **A**gatha ad carcerem ibat: vt quasi ad epulas iuitata. **A**ccedēdū etiā ad martyriū om̄i liberalitate nō

Judas machabeus.

Cincētilus.
Valerius.

Ferxes.

Augustin⁹.

Agatha.

Socrates
thebanus.

dolere de diuitijs transitorioijs et alijs q̄ reliquis in seculo: quod cum illis celestis regni diuitias difficillime querere possimus: ubi enim thesaurus tuus (ut ait veritas) ibi cor tuum est. Ideo licet impudenti satis nec christiane ageret Socrates ille thebanus homo quodam ditissimus: quod cum ad philosophandum athenas pergeret: magnam auri pondus abiicit: nec putauit se posse et virtutes simul et diuitias possidere: tamen per hoc satis et nos intelligere possumus quod si dolore aliquid derelinquedis diuitijs premissur: ad excelsas virtutes suffarcinati patrimonio puenire non poterimus. Non etiam si dei res agitur matrem considerare relictam debemus: non proferimus: non filios: sed pura liberaque mente: solum christi honor nobis queratur: et propter illum proximi nostri utilitas. Consideremus quod et contra nos permittuntur in celis: et tunc vilescit animo quod habent in terris. Viriliter propter christum calcandus est patris: mater et filij se nobis opponentes: quoniam (ut ait Hieronymus) pietatis est genus in hac re esse crudeliter. Similiter et mundus totus si alio modo se nobis opponat: forti animo supplantandus est: non dolere de incurratione malorum presentium: sed mente liberali et locuta fiducia futurorum bonorum assumere. Nam ut ait Cyprianus contra demetrianum: pena de aduersis mundi ille sentit: cui leticia et gloria omnis in mundo est. Ille meret et desinet: si sibi male sit in seculo: cui bene non potest esse post seculum: cui viuendi fructus omnis habet carpere: cuius habet solatijs omne finis. Hec ille. Obluctus ergo (dixit Ambrosius libro de bono mortis) quasi bonus miles christi Iesu: et inferiora despicies: terrena obliuiscens: ad celestia et eterna contende. Attolle aiaz tuam ne eam illiceat esca laqueorum: omne iter istius vite plenum laqueorum est. Hec Ambrosius. Fugiamus igitur hec mala et ad illam imaginem et similitudinem dei animam nostram exaltemus. Nam ut Ambrosius prefato libro asserit: fuga malorum similitudo dei est et virtutum imago dei acquiri. Quare alacritate et alijs virtutibus: non solum ad martyrium sed ad omnia dei opera est accedendum. Accingere etiam nos debemus preceptis charitatis: sine quibus ut ait Hieronymus. non ingredieris quascumque ad deo viuendum. Non si linguis hominum loquamur et angelorum: non

Hierony.

Ciprianus.

Ambrosius

si cognitionē mysterioꝝ dei habeam⁹. **Nō** si spūm pphe-
tie. **Nō** si diuitias mltas i elemosynaz opib⁹ distribuam⁹.
Nō si corp⁹ q̄buscūq; tormētis exponam⁹: q̄q; ad h om-
nia pietas valeat: dūmō charitas desit nihil sumus. **Hec**
itaq; solū reddit hoīem deo viuētē: hec religiosos: h vir-
gines: hec martyres facit. **Et** vt tmō hāc tātā virtutē (vt
possum⁹) cōprehēdam⁹: dicim⁹ q; caritas ē recta dilectio
dei ⁊ primi: vt scilicet dñm deū nfm ex toto corde/mēte
⁊ virib⁹ nris/ ⁊ plusq; nos ipos diligam⁹: ⁊ prios nros si-
cuti nosmetipos. **Uñ** Lactan. institutionū li. iiii. **Primū**
ius iusti ve officū est piūgi cū deo: scdm cū hoīe. **Et** q̄q;
h duo vno vinculi nomie qd est charitas p̄phēdant: illud
tñ p̄mū i ligio dici pōt: h scdm misericordia v̄l hūanitas no-
minat: q; ppria iustoz x̄tus dr. **Et** Augustin⁹ ad Hiero.
Quid autē est pietas nisi cult⁹ dei: ⁊ vñ colit ille nisi chari-
tate: **Charitas** ḡ de corde puro et cōscientia bona ⁊ fide
nō ficta magna ⁊ vera x̄tus est. **Et** infra illi⁹ diffinitionē
explicat dicēs: **Uirt⁹** est charitas q̄ id qd diligēdū est di-
ligit: ⁊ s̄dit: hec in alijs maior: in alijs minor: in alijs nul-
la est. **Plenissima** x̄o q̄ iā nō possit augeri q̄diu h hō vi-
uit est in nemine. **Q̄** diu autē augeri pōt: profecto illd qd
min⁹ ē q̄ debet ex vicio est. **Ex** q̄ vicio nō est iust⁹ in ter-
ra q̄ faciat bonū: ⁊ nō peccet: ppē qd etiā q̄tūlibet p̄cece-
rim⁹: necessariū est nob dicere: dimitte nob debita nra.
Et s̄dit. **Quia** plenitudo legis charitas est: q̄ de⁹ pri-
musq; diligit: merito sit re⁹ oīm q̄ p̄tra illā facit in q̄ pen-
dēt oīa. **Nemo** autē peccat nisi adūsus illā faciēdo: re⁹ ita-
q; sit oīm faciēdo p̄tra eā in q̄ p̄dēt oīa: h ille. **Qui** ḡ hāc
x̄tutē hēt: hēt oēs: cū plēitudo legis sit charitas. **Hec** illi⁹
vsq; ad mortē mēsurā repiri pōt sic dñs ait: **Maiore** cha-
ritatē nemo hēt q̄ vt aīam suā pōat rē. **Et** ḡ de hac ad-
mirabili x̄tute pcludam⁹: q̄ ad deū debitū cultū erigit: ⁊
primū amoꝝe cōplectit: et vt illā i oīm agone ⁊ certami-
ne pro fortissimo remedio assumam⁹: nouerimus p̄mo q;
in dei agnitione: ⁊ cultu (vt dicit Lactā.) rex summa ver-
sat. **In** hoc est spes oīm: ac salus hoīm: hinc est sapiētie

Lactātius.

Augustin⁹.

Lactātius.

gradus primus: vt sciam⁹ quis sit nobis ver⁹ pat⁹: eūq; solū
pietate debita psequamur: huic parcam⁹: huic deuotissi-
me fuiam⁹: p hui⁹ glia carceres cathenas et mortē ipam
pstemnamus: in eo pmerēdo actus omnis ⁊ cura ⁊ opera
collocent. Et sic ppter hūc ⁊ humanitas p̄suanda: primi
salus exquirēda: corp⁹ nostrū p illius anime salute certe
exponēdū est: vt id eiusdē Lactātij vez appareat: **Q** si
q̄s succurrere perituro potest ⁊ nō succurrit occidit. **C**ū
ergo hec humāitas dei sit imago ⁊ simulachꝝ: homini be-
nefacere obligamur: p̄stare scilicet auxiliū op̄ssis ⁊ labo-
rantib⁹: impartiri victū nō habētib⁹: p̄cios n̄ os a picul⁹
⁊ anime ⁊ corporis liberare: nemini vim iferre. **N**ā vt opti-
me ait **L**icero: hominē nature obediētem homini nocere
non posse. **E**rgo si nocere homini cōtra naturā est: pdes-
se homini fm naturā sit necesse est: q̄d q̄ nō facit: hominis
se appellatione dispoliat. **N**ec amici differentiā aut inimi-
ci facere debemus. **L**auēdumq; maxime ne cui nos inimi-
cemur: sed vt ait **G**regorius pp̄f deū ⁊ inimicū nob ob-
ligamus: his ergo virtutibus ⁊ flammis accensi secure ad
martyriū ire poterim⁹: ⁊ clamare: **S** ignis q̄ semp ardes:
⁊ nunq; extingueris. **A**mor q̄ semp ferues ⁊ nūq; tepe-
scis. **A**ccēde inflāma cor meū: vt tor⁹ ardeā in te: ⁊ velut
alio igne succensus carnificū tormēta p refrigerio sūma.

Quib⁹ respectib⁹ debem⁹ semp pmptos esse

ad martyrium La. vii.

E his ergo q̄ in p̄cedēti capitulo diximus tres
possumus colligere causas ⁊ respect⁹ q̄ ad mar-
tyriū nos semp pmptos habere debeāt. **A**mor
sez dei nostri ⁊ primi. **E**t (vt supra declarauimus) he tres
cause vna sūt. s. charitas: ⁊ ea charitas q̄ foris timorē ex-
pellit. **N**ā vt ait **I**ohes: **Q**ui timet nō ē p̄fect⁹ i charitate
charitas em̄ expellit timorē. **I**do dixit **L**icero: **N**emo iu-
stus p̄t esse: q̄ mortē: qui dolorē: qui exiliū: qui egesta-
tem timet. **E**rgo si hec non timeant beneq; opeent: iusti

Licero.

**Iohānes
Licero.**

merito dici debent: quod verissimū est: si christi amore
fiat. **U**t namq; sic Augustinus ad Anastasium: **I**nimicus
est iusticie qui pene timore nō peccat. Amic⁹ aut̄ erit ei⁹
si ei⁹ amore nō peccet: tunc em̄ vere timebit peccare. **N**ā
qui gehēnas metuit: nō peccare metuit: sed ardere. **I**lle
autē peccare metuit: qui peccatū sicut gehēnas metuit.
Ipse est timor dei castus p̄manens in seculū seculi. **N**am
ille timor pene tormentū habz: ⁊ nō est in charitate: eūq;
p̄fecta charitas foras misit. **H**ec Augustin⁹ dicto loco: q̄
nobis clare ostendit: q̄ timore dei casto omnīū aliaz rez
timorē nocuū expellere possumus. **I**deo optime ait **L**a-
ctantius: **Q**ui deum metuit: vniuersa non metuit. **A**d qd̄
p̄bandum inquit ille argumentis op⁹ non est. **S**pectata
sunt enim semper: spectanturq; adhuc p̄ orbem pene cul-
torū dei: in quibus excruciantis noua ⁊ inuisitata tormē-
ta excogitata sunt. **N**am de mortis generibus horret ani-
mus recordari: cū imaniū bestiaz vltra ipam mortē car-
nificina seuerit. **H**as tamē execrabiles corpoz laceratio-
nes felix atq; inuicta patientia sine vllō gemitu pertulit.
Hec virtus omnibus populis atq; p̄uentus: ⁊ ipsīs torto-
ribus miraculū maximū prebuit: cū patientia crudelitas
vinceretur: atq; hanc virtutē nihil aliud q̄ metus dei fe-
cit. **H**ec Lactanti⁹ clare nobis ostendens timore sancto
dei omnes alios timores expelli. **U**nde Ambrosi⁹ libro
de bono mortis. **Q**uid aliud inquit a te o homo queris:
nisi vt timeas deū: requiras eum: post ipm ambules: ⁊ cō-
p̄hēdas vias eius? **H**ec ille. **T**lex ex hoc omnipotētis dei
timore zelus q̄dam alius diuini honoris consurgit: q̄ vr-
gente causa: quibuscūq; nos periculis exponere nō formi-
damus: ⁊ tunc nō curamus ignominiā: non tormēta senti-
mus: non mortē deniq; ipsam timem⁹: sed ad huiusmodi
pericula hoc diuino zelo succensī animo intrepido duci-
mur ⁊ viri. **U**t **M**oyes qui cū de monte synai reuersus
esset appropinquassetq; ad castra: et vitulū aureū: quem
ingratorū ille exercitus adorauerat: vidisset: ⁊ cantantū

Augustin⁹.

Lactantius.

Ambrosi⁹.

Moyes

choros audiisset p̄iecit de manu tabulas: ⁊ sfregit eas
 ad radicē montis: arripensq; vitulū quē fecerunt cōbus-
 sit ⁊ cōtriuuit vsq; ad puluerē. **F**inees similiter fili⁹ **E**lea-
 zari filij aaron: cū vidisset q̄ vnus de filijs isrl̄ intrauit co-
 ram fratrib⁹ suis ad scortū madianitē: vidēte etiā **M**oyse
 ⁊ om̄i turba isrl̄: qui stebāt ante fores tabernaculi: surre-
 xit de mediō multitudinis: ⁊ arrepto pugione p̄fudit am-
 bos simul viz scz ⁊ mulierē in locis genitalib⁹. **I**deo me-
 ruit sibi dici a dño loquēte moysi: **E**cce do eis pacē fede-
 ris mei: ⁊ erit tā ipsi q̄ semini illius pactū sacerdotij sem-
 piternū: qz zelatus est p̄ deo suo: ⁊ expiauit scelus filioꝝ
 isrl̄. **S**ed qd̄ de beato **J**ohāne: viro nobili vrbis nicome-
 die dicemus: q̄ nomis xp̄i zelo cōmotus: libꝛū in quo cru-
 delia aduersus xp̄ianos cōtinebant̄ edicta: iniecta manu
 detraxit atq; discerp̄sit. vnde ⁊ om̄ia suppliciorum genera
 hilari vultu ptulit. **Q**uid de **K**atheria nobilissima s̄l̄r̄ di-
 cere possumus: que zelo dei accensa nō sustinens xp̄i blas-
 phemias: sp̄ote se inter infideles illis tradicens iniecit:
 pro quo ⁊ tāta illi martyria sunt subsecuta: q̄ta in ci⁹ vite
 historia describunt̄. **C**hristina similiter blasphemias p̄fis
 in xp̄m audiēs: eūq; sic in eā crudelē perpendēs: de pro-
 prijs carnib⁹ in faciē illius piccit. **H**oc ḡ xp̄i zelo ⁊ nos
 hoc necessario tpe succendamur: obstemusq; p̄ posse p̄fi-
 dis infidelibus: q̄ a xp̄i blasphemia nō cessantes p̄secutio-
 nes etiam maximas nobis ingerunt. **D**ebet ⁊ amor nostri
 promptos nos ad martyriū: ad minus necessitate instan-
 te tenere: vt tūc hac tpali ac miserabili vita reiecta: ⁊ dia-
 bolo cū pompis suis calcato (q̄ quotidie vt leo rugiens
 circuit: querēs ex nobis quē deuoret) vitā cōsequi possi-
 mus eternā: ⁊ geminā p̄ martyrio coronā recipere valeas-
 mus. **Q**uid em̄ miserius hac vita: quā p̄bi plures: quē di-
 cimus infernū asserēbant: nec aliū posse esse multa obsti-
 natione disputabāt. **Q**uid iocū di⁹ vita eterna excogitari
 p̄ōt: in qua **D**avid vt hinc discedere: ⁊ ibi aduolās req̄-
 scere posset: pennas querebat accipe. **S**icut scriptum est:

Finees.

Johan. de
nicostrato.

Katherina.

Christina.

Quis dabit mihi pennas sicut colūbe: et volabo et requie
scam: ubi enim volatus tendit ibi requies. Qui fugit secus
lū: volat. Ecce inquit elōgavi fugiēs: et mansi in solitudine.
Euolauit g̃ dauid sicut nocticorax in domicilio: et sic pas
ser solitarius in tecto. Et Ambrosius. li. de fuga seculi ait:
Euolauit x̃ps in corpis passiōe: vt sub vmbra alarū suarū
p̃tegeret p̃ios nationū. Illud vero corpus sequamur vt
nos resurgamus: vbi enim corpus ibi et aquile. Qui nō pōt
vt aquila volare: volitet vt passer. Qui nō pōt ad celū:
volet ad montes: fugiat autē valles q̃ cito corrūpant hu
more: et ad mōtes transeat. Transiuit ad montē segor ne
pos abrae: et saluus factus est: q̃ autē nō potuit ascendere
affectu femineo reclinata salutē amisit. Appropinquate
mōtib⁹ eternis dñs dicit p̃ Micheā p̃phetā: Surgite hinc
q̃ nō est vob̃ refrigeratio p̃pter spurritiā: corruptiōe cor
rupti estis: et p̃secutionē passi estis. Et dñs dicit tūc q̃ in iu
dea sunt ad mōtes fugiāt: vbi mons syon et ciuitas pacis
hierlm̃: nō t̃renis s̃ viuif̃ p̃structa lapidib⁹. Hec ille. Pro
ximi s̃lr̃ humanitas et amor p̃mptos nos (si p̃fecti esse vo
lum⁹) et ad martyriū debet h̃se paratos. Et qm̃ illi⁹ salu
tē vt ñfam querere obligamur: nulli labori: periculo: aut
torzorū generi: nō morti vt illi⁹ lucremur aīam parcēdū
erit. Hec est sūma charitatis p̃fectio dicēte dño Iesu x̃po
in euāgelio **Iohis**: Maiorē charitatē nemo habet: q̃ vt
aīam suā ponat q̃s p̃ amicis suis: hoc est: p̃ proximis suis:
quos xp̃iani vt semetip̃os amare obligant. Et cū oēs no
bis hoīes proximi sint: oēs amare et nulli penitus inimicari
tenemur: oīm g̃ amici erimus: si p̃fectā charitatē adipisci
curam⁹. Pro omnibus ergo sine discrimine vt salui fiant
animam nostram ponere debemus. Hec enim solus ille
qui me diligit amicus meus est: sed omnis quem ego di
ligo: q̃uis ex parte sua mihi ipse inimicetur. Et hoc est
quod dicit domin⁹: Diligite inimicos vestros: et benefa
cite his qui oderunt vos. Et iterū: estote misericordes:
sicut et pater vester misericors est. Ut ergo Augustini

Micheas.

verbis pcludēdo vtamur. Perfecta charitas h̄ est: vt d̄s
paratus sit pro fratrib⁹ mori: **H**ec ille. **I**deo vt supra di-
ximus illius pfectionē mors sola ostendit: que virtus in
martyrib⁹ et sanctis alijs pluribus mirabiliter vigit.
Nam hui⁹ virtutis feruore cōcit⁹ **T**obias: cōtra tyrāni edi-
ctū sepelire mortuos nō cessabat. **H**ec virt⁹ fecit vt **J**ohā-
nes ille cognomento elemosynari⁹ patriarcha alexādrin⁹
om̄ia pro pauperib⁹ cibādis ⁊ vēderet ⁊ exponeret. **H**ec
eadē fecit vt **P**aulinus nolane ecclesie antistes cū pro re-
dimēdis ecclesie sue captiuis om̄ia vēdidisset: nec quicq̄
plus illi restaret: seipm̄ pro oue redimēda in p̄ciū dede-
rit: **H**ec **S**ebastianū martyrem gloriosissimū (vt xpianos
abilius fauere posset) sub militari ⁊ gētū veste tenebat.
Hec fecit vt **L**yrriacus dioceletiani imperatoris sorores si-
ne timore baptizaret. **D**ifficile esset illos numerare: q̄ p-
rimorū humanitate siue charitate: pericul⁹ ⁊ morti se ex-
posuere. **V**erum nō pigebit ea in exemplū admirandum
charitatis proximi breuiter annotare: que diffuse scripsit
Gregorius in dialogorum libro tertio. **Q**uē seuentibus
per italiā longobardis: quendā cū in nursia puincia viz
simplicē presbyterū reperissent nomie **S**āctulū ac pene
idioram: ob illius bonitatem sibi parcētes: in ecclesiuncu-
la sua morari patiebantur. **C**ontigit vt diaconum quen-
dam captū illi ac ligatū quodā die tenerēt: quē ⁊ inflice-
re loquebant. **A**duesperascēte autē die vir dei Sanctu-
lus ab eisdem lōgobardis petijt: vt relaxari ei⁹ vita cō-
cedi debuisset. **N**ō posse facere omnino negauerūt. **L**ūq̄
mortē illius deliberasse eos cerneret: petijt vt sibi ad cu-
stodiā tradi debuisset. **C**ui sub hac cōditione cōcesserunt
vt si hic aufugiat pro eo tu ip̄e moriaris. **A**t ille hac fide
libētissime diaconū suscepit. **T**erz cū media in nocte lon-
gobardos somno graui depressos conspiceret: excitauit
diaconū dicens: **S**urge ⁊ cōciter fuge. **C**ui ille respōdit:
Pater fugere nō possum. **R**az si fugero p me sine dubio
ipse morieris. **S**ed vir hic dei omnino illū ad fugiendum

Tobias.
Johā. ele
mosynari⁹.

Paulinus.

Sebastianus

Lyrriacus.

Gregorius

Sanctulus

compulsi: fugit itaq; diaconus. Hanc factu Sactulus vt
deceptus in medio logobardoz stabat. Qui cu diaconu
ad interficiendu petissent ⁊ a presbytero aufugisse audi-
ret Sactulu capitali sententia punire decreuerut: Quod
cu vni comissum fuisset: illic alijs astantibus: ⁊ ille manu
cu gladio eleuasset: in altum siccata manus inclinari non
potuit. Cuius miraculi gratia: ⁊ Sanctulu absoluerut: et
ille eius precibus manus sanitarē recepit. Sed audi que
ad collocutorē suū Petru diaconu de hui⁹ Sactuli cha-
ritate locutus est Gregorius. Petre inquit pensa si potes
quis spiritus ille fuerit: qui eius tam simplicē mentem te-
nuit: atq; in tanto virtutis culmine crexit. Ubi em ei⁹ ani-
mus fuit: qm mori pro proximo tam cōstanter decreuit: ⁊
pro tēporali vita fratris vnus desperit suā: atq; sub gla-
dio ceruicē terēdit: Que ergo vis amoris illd cor tenuit:
q p vnus salute pximi mortē suā non expauit: Scimus
certe q ipse venerabilis vir Sactulus: ipa quoq; elemēta
litteraz bene nō nouerat: legis pcepta nesciebat. Sed qz
plenitudo legis est charitas: legē totā in dei ac pximi di-
lectione fuauit. Et qd foris in cognitione nō nouerat ei
intus viuebat in amore. Et q nūq; fortasse legerat: quod
de redēptore nostro Johānes ap̄tus dixit: Quonia; ille
pro nobis animā suā posuit: sic ⁊ nos debem⁹ pro fratrib⁹
nostris animas ponere. Tam sublime aplicū pceptū fa-
ciendo magis q; sciēdo nouerat. Cōparemus si placet cū
nostra indocta sciētia: illius doctā ignorātiā. Ubi hec no-
stra iacet: vbi illius disciplina eminet. Nos de virtutibus
vacui loquimur: ⁊ quasi int fructifera arbusta positi: odo-
ramus poma nec manducam⁹. Ille virtutū fructus cape-
re nouerat: q̄uis os in verbis ordinare nō nouerat. Hec
Gregori. Sed nec ego aliō simili charitate psumatū exē-
plū p̄mittere valeo: qd sactissim⁹ vir Ambrosi. eloquē-
tissime in libris de virginitate ad sororē descripsit. Ubi d
milite mentionē facit: qui vt xp̄i virginis saluaret pudici-
tiam sententiē capitali se exponere nō dubitauit q̄ deinde

Gregorius.

Ambrosius

Ambrosius

obprobrio liberata: cū illo de suscipiēdo martyrio certa
uit. **Hic** em̄ **Ambrosi**⁹ q̄ quedā apud antiochiā virgo fu-
it que omniū fugiebat publice visionis aspectū. **Sed** q̄ s-
romagis viroz oculos declinabat: tāto ipudicos ampli⁹
inflāmabar: quia pulchritudo audita sed omnino nō vi-
sa: ⁊ maior q̄ sit esse creditur: ⁊ ardenti⁹ cupitur. **Itaq;** cō-
tra eam concitatur persecutio: ⁊ q̄ christiana esset a mali-
uolis accusatur. **Quare** producitur virgo sancta: ⁊ cogi-
tur aut idolis imolare: aut lupanaribus cunctis exponi.
Tunc sancta puella secuz dicere cepit: hodie aut martyr
aut virgo eris: s̄ vt perpendo mihi virgo esse nō pmittit̄:
nisi virginitatis auctor negetur. **Sed** quomodo ait vir-
go eris: si meretricē deam colueris? **Ergo** si nō pōt aliter
esse: tolerabilius est mēte virginē esse q̄ carne: vtrūq; bo-
num si liceat: sed si nō possumus: saltē deo caste simus: vt
nō idola adoremus. **Et** vt plene psequit̄ **Ambrosi**⁹ exē-
plis **Racab** meretricis accensa: q̄ qz in deū credidit salu-
tē inuēit. **Et** **Judith** (que si nō se ornasset vt adultero pla-
ceret pudicitia ⁊ patriā pdidisset) ait: spero q̄ si fuauero
christo fidem: fuabo ⁊ castitatē: ⁊ flens deoq; se cōmēdāf
ducta est ad lupanar: sitq; conuersus magn⁹ luxuriosozū
ad locū. **Certāt** igit̄ inter se omnes q̄s p̄mus predā inua-
dat. **At** illa manibus eleuatis ad celū pie orauit ad deū:
q̄ sicut virgo ad lupanar ducta fuerat: sic virgo eo iuuan-
te discederet. **Et** (vt sequit̄ in hec verba **Ambrosius**) vix
orationē cōpleuerat: ⁊ ecce vir quidā miles: viāz añ om-
nes arripuit: ⁊ ad virginē ait: **Queso** te xpi virgo: ne pa-
ueas: frater tuus huc veni animā tuā saluare: non pdere.
Salua ergo me vt ip̄e salueris. **Inuicē** igit̄ vestimēta mu-
temus: qz tua mihi ⁊ pueniūt mea tibi: tua vestis me xpi
faciet martyrē: sed mea te virginē cōseruabit. **Induere**
itaq; vestes meas ne te persecutor agnoscat: sumeq; in ca-
pite pileū qui crines abscondat. **Polent** enim crubescētes
exire qui lupanaria intrauerūt. **Et** quid plura? **Mutatis**

Racab.
Judith.

vestibus illa foras aufugit. At illi qui foris stabat credentes militem eruisse: vnus ex eis qui videbat immodestior introiuit. At vbi virum illic pro virgine vidit: sic dicere secum cepit: Quid deus est istud? puella ingressa vir videtur. Ecce miles est factus ex virgine. Audiueram sed non credebam quod christus aquam mutasset in vinum: sed ecce mutauit et solum. Itaque iam hinc fugiamus ne desinamus esse quod fuimus. Nunquid et ipse forte mutatus sum: qui aliquid cerno quam credo. Itaque facto clamore: miles cui pro bonitate quam fecerat corona aurea debebatur tanquam sceleris esset reus: est morti adiudicatus. Itaque ductus ad locum supplicij: fertur illuc puellam quod totius cucurrisse: et ambo simul certasse de morte. Nam miles pro se talia allegabat: Ego per sententiam sum iussus occidi: quare dum me sententia tenuit te absoluit. At sancta puella quasi legibus esset edocta: talia militi dat responsa: Non ego te vadem mortis elegi: sed predam effugere pudoris optaui. Nam et in me est lata sententia: que pro me: siue ob mei causam est contra te lata. Ergo moriar innocens: ne moriar sanguinis tui rea: sufficiunt membra morti: que non sufficiebant pudori. Ego obprobrium declinaui: non martyrium tibi concessi. Quid si tu preripis mortem mihi: non me redemisti: sed potius decepisti. Ergo subripere noli mihi beneficium quod dediisti. Sic ergo (inquit Ambrosius.) de morte ambo cotederunt: amboque vicerunt: quia ambo ad martyrium puenerunt: ut non sit eorum corona diuisa: sed aucta. Hec ille. Quare conclusiue a doctoribus sanctis terminatum est: quod nos deum plus quam ceteros homines: et plus quam nosmetipsos amare obligamur. Et ultra hec proximi anima plus quam corpus nostrum. Addunt et aliqui causam aliam que promptos nos semper ad martyrium habere debet: et maxime si clerici simus ecclesiastice scilicet libertatis defensio: et ecclesie saluatio. Quod ad primam certe causam spectat: qua dei honor et zelus ad nos teneat. Et sic per ecclesiastice libertatis

Matheus defensione mortē subijisse. **Matheū** ap̄lum legim⁹: eo q̄ vir-
ginē quā sacro velamine xp̄o consecrauerat: regi irthaco
vt in matrimonio copularetur p̄sentire noluit: secutusq̄ ma-
gistrū suū qui ait: **Bon⁹** pastor dat animā suā p̄ ouibus
suis. **Thomas** similiter cantuariensis archiep̄scop⁹: vt sue
ecclie iura defenderet mortē forti animo subiuit.

**Nō nemo impudenter ⁊ sua virtute confidēs
nisi tractus a deo p̄sumat accedere ad martyri-**

Cauendū sup̄ omnia in vo- (um. Ca. viii.)
lūtate martyrii (vt etiā supra tetigimus) ne qd
qd nostrū nō sit sed dei: ab illo vsurpātes: nob̄
ipsis appropriare audeamus. **Nō** enī omnium
est martyrium: sed illorum tantum qui xp̄i spiritu inflam-
mati ad hoc agunt. **C**ognoscūtq̄ discrete se ad tormētōz
⁊ mortis tollerātā nō nisi a dō dispositos eē. **P**erp̄dūtq̄
etiā sine ip̄o defecturos: atq̄ dicūt: **Q**uis intrabit in san-
tuariū tuū dñe ad p̄stēdas potētias tuas: nisi tu apias?
Quis aut̄ apiet si tu claueris? **I**deo p̄stebimur tibi in ti-
more tuo: **Q**uia nō in arcu meo sp̄abo: ⁊ gladius me⁹ nō
saluabit me: sed dulcedo tua ⁊ benedictio tua: ⁊ illumia-
tio vultus tui. **U**nde ait **M**aximus in s̄mone martyrū:
Charitas hominis nō est a semetip̄o: sed salubriter dona-
tur a xp̄o: quā xp̄s donauit martyribus suis. **I**deo si quis
existimat se aliqd̄ habere seu eē cū nihil sit: seip̄m seducit.

Maximus. **E**t **C**yprianus de dñica oratiōe: **N**emo suis virib⁹ fortis
est: sed de dei indulgētia ⁊ misericordia tutus est. **N**on er-
go p̄sumptione eleuemur: ne nobis vt **A**donie filio **D**a-
uid ex agipth cōtigat: q̄ eleuabat̄ dicēs: **E**go regnabo: ⁊
fecerat sibi currū ⁊ equites ⁊ quinquaginta viros q̄ ante eū
currerēt: de quo nec meruit a patre dauid corrip̄i: sed **S**a-
lomone legitime substituto: regno adonias totalit̄ priua-
tus est. **P**etrus similiter cū int̄ alios ap̄los indiscrete cla-
tus diceret dño: **E**t si omnes scādalizati fuerint: ego nū-
q̄ scādalizabor. **I**lli re euenit quod audire promeruit.
Amen dico tibi: anteq̄ gallus cantet: ter me negab. **N**ō

Petrus.

ne et phariseum similiter damnauit dominus arrogantes dicentes: **Gratias tibi ago domine quod non sum sicut ceteri. Iustificauit** quod humile publicanum: qui et pectus suum percutiens: oculos ad celum extollere non audebat. **Quare** in historijs ecclesiasticis scriptum habetur de quibusdam qui cum se impudentes et arroganter martyrio ingesserunt: ob eorum presumptionem patientie gratiam perdidit: ut nec primas minas sufferre possent: et sic cum fidei ignominia defecerunt. **Quis enim** ignorat quod natura hominum ex se fragilis est: concupiscibilis ac irascibilis: in eodem proposito non subsistens: maxime mutabilis. **Ideo** nullo in tempore de nobis sperare oportet. **Tunc enim** maxime vincimur: cum iam nos oppugnari non posse credimus. **Cuius** plurima in vitis patrum exempla habent. **Unde et Lactantius** diuinarum institutionum libro tertio se vidisse in bithynia peridem refert: gaudio mirabiliter elatum tanquam barbarorum gentem aliquam subiecisset: quod unus qui per biennium magna virtute martyrio resisterat: postremo cedere visus esset. **Quod** nos non nisi ex sui iam confidentia peruenisse credimus. **Quare** Jacobus apostolus spirituali nos voce docens et admonens ait: **Omne** datum optimum: et omne donum perfectum defersum et a deo est: quod est pax luminum illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. **Non ergo** nobis boni quicquam arrogare debemus: sed illud ab omnipotenti deo cum timore/ne per arrogantiam nobis auferat recipiamus: tunc enim magna omnia perficere poterimus. **Nec** desperabimus quod peccatores fuimus: sed lumine suo illuminati casto timore incedemus: sequemurque in hoc martyrii proposito sanctissimum christi martyr est **Bonifacium**: qui cum primus publicanus et peccator esset: et a deo illuminaretur: timoratus effectus: seipsum cognouit: et posse indulgentiam a christo domino suo suscipere perpendit. **Et** ut rem pandam: scelestus ille cum **Aglæ** vidua nobili romana: cuius rerum procurator erat contubernium perpetrauerat. **Quare** conscientia ambo commoti: ac peccati magnitudinem cernentes: decreuerunt hic penas prout possent conuenientes luere. **Locus**

Phariseus.

Lactantius.

Bonifacius.

Aglæ.

filium ergo inter se inierunt: vt ad requirendos martyres
Bonifacius mitteretur: si quo modo illis seruiens saluari
 mereretur: nec maius posse donuz a xpo recipere cogita
 bat: q̄ q̄ illius nominis cōfessione: ⁊ sanguinis pprii effu
 sione peccata sua lauaret: hac humilitate ⁊ hoc dei timo
 re martyrum loca vbi cruciabantur quesuirit: ⁊ lōgo itine
 re tarsum ciuitatē cilitie perueniens: vbi christi martyres
 diuersis torquebantur supplicijs: ad illoꝝ p̄cides pedes
 illos deosculabatur ⁊ vulnera: ac clamans dixit: **Certe**
 martyres christi: calcate diabolū: modicū pseuerate: par
 uus quidem labor: sed multa requies: ineffabilisq; post
 moduz leticia. **Ista** em̄ tormenta que p̄ diuinitatis amo
 re patimini: tpalia sūt: ⁊ quasi in momēto trāseūtia: post
 breuissima tēporis spacia ad perpetue felicitatis gaudia
 vos transmittēt. **Dic** frater queso: vnde verba hec melli
 flua publicano bonifacio? **Quis** illa sibi docuit: nisi timor
 dñi ⁊ peccatoꝝ suozū consciētia: ac debilitatis sue cogni
 tio: humiliatioq; ad dñm: que aspiciens dñs spiramē de
 dit illi patientie vt ⁊ martyriū morte etiā sua subire pos
 set? **Unde** quid maius in iustozū laudibus scriptū est: q̄
 q̄ timebant dñm? **Scribitur** nāq; de **Judith** q̄ erat vidua
 in omnib; famosissima: qm̄ timebat deū valde. **Ideo** ait
Salomon in prouerbij: **Mulier** timens deū ipsa lauda
 bitur. **Et** de **Tobia** q̄ timorē dñi super omnia docebat fi
 lium: dicebat em̄ multa bona habemus si timuerim; deū.
Et **Josaphat** similiter cū constituisset iudices in cunctis
 ciuitatibus **Juda** precipiens eis inter alia: sit timor domi
 ni vobiscū: ⁊ cū diligētia cuncta facite. **Nonne** int̄ cetera
 quibus **Job** iustus singulariter comēdatur: est timor do
 mini? **Unde** ⁊ ipse dixit: semper quasi tumentes fluct;
Simeon. sup me timui dñm. **Et** in laudē **Simeōis** iusti scribit **Lu**
cas q̄ erat ⁊ timoratus spectans cōsolationem in israel.
Ideo in actibus apostolorum laudantur illi qui sepelie
 runt **Stephanum** lapidatum a iudeis quoniam crāt viri
 timorati. **Et** post conuersionē **Pauli** in eodē libro ad il

Judith.

Tobias.

Josaphat.

Job.

Simeon.

Ne la
 more
 milie
 scribit
 lus
 mens
 timor
 in
 cum
 cicut
 gryn
 nolstru
 q̄ con
 simile
 ficu
 rauer
 vel in
 retur
 Au
 monit
 salu
 men
 re cre
 non ar
 me. He
 carnes
 vt non
 fortit
 bili me

lius laudem scribitur: **Ecce edificabatur ambulans in timore domini et consolatione spiritus sancti replebatur. Si milit et in hoc laudatus est Cornelius: ut eodem volumine scribitur: Vir autem quidam erat in Cesaria nomine Cornelius Centurio coortis que dicitur italice: religiosus et timens dominum cum omni familia sua. Et sic per oppositum defectus timoris domini: causa est casus et peccati. Scriptum est enim in Genesi. Dixit Abraam ad Abimalech: Cogitavi mecum cum dicens: forsitan non est timor dei in loco isto: et interficiet me. Cum omni ergo dei timore hanc tantam rem martyrii nobiscum tractemus: dicamusque ad Jesum dominum nostrum: Confitebor tibi in timore tuo domine: dirigamque concitationes animi nostri ad rectum: ut sint iuncto currui similes: in quo recte moderando implevit suum rector officium: nec qualibet concite ierit offendet. Si autem aberrauerit licet placide ac leuiter: per fragosa vestabitur: et vel in precipitia labetur: vel certe quo non est opus defertur. Omnes ergo animi arrogantiam eradicemus a nobis. Auxilium a Jesu christo solo expetamus: cuius fidei testimonium deponitur sumus. Quonia tu domine deus virtus es salutis mee: sperabam aliquando in virtute mea: que tamen non erat virtus: et cum sic volui currere: ubi magis stare credebam ibi magis cecidi: factusque sum magis retro et non ante: et quod credebam consequi: longius elongauit a me. Non ergo gloriatur ante te stulta presumptio omnis carnis: sed miseri mei. Aduua me: dirige gressos meos: ut nomen tuum in medio infidelium confiteri possim: da fortitudinem animi: ut que illi timent: excelsam et insuperabili mente dolorem mortemque calcare possim.**

Cornelius.

Abraam.

De Gradibus martyrii. Ca. ix.

S Radus martyrii ex diuersis martyrum dispositionibus egregijsque illorum gestis connumerare possumus. Et primum martyrii gradum illorum

dicam? qui infantes penitus et nihil noscentes: morte p
christi nomine patiuntur. **Ut** innocentes illi pueri p no
mine **Iesu** rege iudeorū mortē passi sunt: et pueri alij plu
res a martyribus secū ad martyriū deportati. **Fatui** simi
liter si pro christi nomine occiderent quia vt supra expli
cauimus vnum cum christo faciunt: in illisq; christus oc
census esset) huius martyrii gradu martyres dici possunt.
Videtur et scdus martyrii gradus eoruz: qui mortem et si
possent sine christi offensione vitarent: potius tamen eli
gunt mori: q̄ sanctissimū illius nomen abnegare. **Quib**
certe christus in euangelio dixit: **Si** vos psecunt in vna
ciuitate fugite in aliam. **Verum** quia aliquādo compre
hensi fugere non possunt: mortē poti⁹ eligunt q̄ christuz
negare velint. **Contigit** em̄ quotidie diuersissimis casib⁹
christianos ab inādelibus cogi: aut christū negandū: aut
ex hac vita migrandum: sic q̄ horū duorū alterū cogātur
eligere: et plures certe eligunt deo dilecto mori: q̄ nega
to viuere. **Et** hi huius seculi grad⁹ martyres dici possūt.
Quōd genus martyrii debiliū proprie dicitur. **Et** vt ait **Au**
gustinus: non soluz mortē prius eligere q̄ christum nega
re debemus: sed etiā q̄ contra dei precepta quicq; perpe
tremus. **Sic** et **Susanna** viriliter fecit. **Sic** et **Eleazar⁹** ille
de quo in machabeorū libro ij. scriptū habetur: q̄ morte
potius elegerit q̄ contra legē carnes porcinas manduca
re **Et** dixit ad dñm: **Dñe** qui habes sanctā scientiā mani
feste tu scis: qz cū a morte possem libarari: duos corpis
sustineo dolores: fm̄ animam vero ppter timorē tuum li
benter hec patior. **Quare** pulchre ait **Lactātius**: **His** ca
uendū est vt iubentibus nos facere contra legē dei: q̄ tra
q; iusticiā: nullis minis terre amnr: nullis supplicijs: q̄ mi
nus dei iussione iussioni hominis pferamus. **Sed** vnā fa
cio questionē de eo quod tporib⁹ nostris cōtigir. **Capt⁹**
fuit a saracenis pyrata quidā strenuus **Petrus** arolād⁹
ianuensis: qui ob scelera mortē merebat crudelē: data il
li fuit optio: q̄ vel xpm̄ negaret: et diuitias et honores su

Susanna.
Eleazarus.

Lactātius.

Petrus
arolādus

sciperet: qualia et alter maior in palatio soldani haberet: vel mortē turpissimā subiret: vt scilicet medius ipse secas retur. **Et** ille sic secari magis q̄ xpm̄ dñm̄ deumq̄ suū negare elegit. **Et** quod plus est cū cretēsem quendā sibi cōpyratā et concaptiuū vite dulcedine allectū videret: mirabilibus exhortationib⁹ ad mortē pro christi nomine sustinendā animauit: suaq; deinde eloquētia a carnificibus impetrare curauit: vt prius illū q̄ se occiderēt. **Querim⁹** ergo an hic seu quisquis alter: qui ob enormia scelera captus: et vt narrauimus mortuus fuerit: christi martyr dici debeat: **Quem** sine dubio doctorū sanctorū auctoritate martyrem esse dicimus: et confessionē illam omnēq; huic similit̄ tante efficacit̄ asserunt: q̄ oēs alias supauerit causas. **Ad** qd̄ nos mire p̄lchroq; exēplo animauit **Lactantius** institutionū suarū libro. iiii. ex pulchra disputatione concludēs: **Itaq;** inquit cū semel pposita sint homini bona et mala: cōsiderare vnū quēq; secū decet: q̄to sati⁹ sit perpetuis bonis mala breuia pensare: q̄ p breuib⁹ et caudicis bonis mala perpetua sustinere. **Itaq;** sicut in hoc seculo cū est ppositū cū hoste certamē: prius laborādum est vt sis postmodū in ocio: esuriēdū: sitiēdū: estus: frigora pferenda: humi quiescendū: vigilandū: periclitandū est: vt saluis pignozib⁹: et domo: et re familiari: et omnibus pacis ac victorie bonis pfrui possis: sinaut̄ presens ocium malueris q̄ laborē: maluz tibi maximū facias necesse est: preoccupabit enim aduersarius nō resistētē: vastabūtur agri: diripiēt̄ domus: in predā vxor ac liberi venient: ipse interficere aut capere. **Que** omnia ne accidāt presēs cōmodū differendū est: vt maius longiusq; pariat̄: omittenda est presens voluptas: ne hostis opprimat. **Vigilandū.** **Stationes** agende militares. **Expeditiones** obeūde: fundēdus ad vltimū cruoz: omnia deniq; arma et grauiora patient̄: ferēde eqdē prompti⁹: q̄ nobis impator noster de⁹ p̄mia laborib⁹ et̄na p̄stituit. **Quid** iocūdi⁹ v̄bis istis dici potest: **Quid** propri⁹: **Quid** forni⁹ ad homies

Soldanus.

Lactantius.

huius mundi illecebras vincēdas? **L**ac certe ⁊ mel ex illi
us ore profuxit. **E**t vt de Nestore dixit Homer⁹ ΤΟΥ ΚΑΙ
απο γλωσσης μέλιτος γλυκίωμ ῥέον αυδη Tertius
martyrii gradus est iam fortium ⁊ perfectorum: vt cū quis
mortem sine peccato aufugere possit: nec illam fugit: sed
magis expectat: vt horū princeps **Jacobus** fuit apostol⁹
qui cū herodis persecutionē aufugere potuisset discede
re noluit: sed tantum spectauit quousq; ⁊ ipse captus: et
pro christi nomine interemptus fuit. **E**st et quartus mar-
tyrii grad⁹ omnium perfectissimus: ⁊ ad illos solos pertinēs:
qui perfecta charitate adeo repleti: vt animosi milites cō-
fessionis nominis Iesu christi sponte se ingesserunt: exem-
plo scilicet imperatoris sui qui pro redemptione nostra
passioni sponte se obtulit: vt **Matthe⁹** de illo scripsit: q; di-
scipulis suis ait: **Surgite eamus: tradēs se sponte in mani-**
bus peccatorum: illis dans obuiam: ⁊ se illum esse quem
querebant respondens. Petro similiter volenti illū defē-
dere: contradixit ⁊ cessare iussit. Unde Andreas ad Ege-
am ait: Auctor humani generis pro restauratiōe nostra
hoc crucis patibulū nō inuitus sed spēte suscepit. Et cū
frater meus Petrus diceret: propitius esto tibi domine:
ne hoc fiat. Respōdit ei ⁊ dixit: Uade post me sathanas:
quia non sapiēs que dei sunt. Ideo dixit Paulus aposto-
lus: Tradidit semetipsum hostiā ⁊ oblationē deo in odo-
rem suauitatis. Et petrus apostolus: tradidit autem iu-
dicanti se iniuste. Ad cuius exēplū q; plurimi martyres
charitate Iesu christi ardentes: sponte se martyrio pro il-
lius sanctissimi nominis confessione iniecerunt. Juxta il-
lud Petri: Chastus passus est pro nobis relinquens no-
bis exempluz vt sequamini vestigia eius. Quid autē est
sequamini vestigia eius? nisi q; sicut ille pro redemptiōe:
nostra fecit: sic ⁊ nos pro illius sanctissimi nominis confes-
sione: sicut robusti milites in hac tēporis necessitate patia-
mur. Nam vt ait Hieronymus ad Eliodorum seipsū of-
ferre deo proprie christianorum est ⁊ apostoloruz: qui to-
tum censum quem aacceperant domino tradiderūt: ⁊ me

Jacobus.
Herodes.

Andreas.

Hierony.

rentur audire sedebitis super duodecim folios iudi-
cates duodecim tribus israel. Et pius doctor **Anselmus**
in eo libro cuius titulus est: cur deus homo. **R**ihil asperi-
us inquit et difficilius potest homo pati ad honorem dei
sponte et non ex debito: quam mortem. Et nequaquam magis se
homo potest dare deo: quam cum se morti tradat ad honorem
ipsum. Ideo venerabilis alius doctor beatus **Thomas**
de aquino in secunda parte secunde sue summe: questio-
ne sua. xxvij. **Q**uod aliquis inquit sponte ad martyrium se
offerat pertinet ad perfectionem charitatis. Quia chari-
tate perfecta succensus christi precursor **Johannes baptis-
ta**: non dubitavit herodes arguendum accedere: pro quo
et caput sibi amputatus fuit. **H**ac eadem ductus **Paulus**
vas electionis teneri minime potuit a fratribus quoniam hieru-
salem adiret: quoniam ibi ut propheta **Agabus** predixerat al-
ligaturus erat. **Q**uibus ait: non solum alligari paratus sum: sed
etiam mori pro nomine Jesu. **I**gnatius similiter **Johannis** eu-
angeliste discipulus et antiochie episcopus: cum diu pro pace
ecclesie exorasset: traiano imperatore de victoria orien-
taliū redeunti: et christianis mortem minari occurrit: et
libere se esse christianum asseruit: quem traianus ferro vin-
ctum decem militibus tradidit: et romam duci precepit: tra-
dendum ibidem bestiis deuorandum. **H**ic (ut scripsit **Euse-
bius** in historijs ecclesiasticis: et **Hieronymus** de viris illustribus)
dum syria duceretur veniretque ad smyrnam ubi erat **Polycarpus**
scripsit ad **Ephesios** epistolam unam: aliam ad magnesianos: ter-
tiam ad tragenses: quartam ad romanos: et inde exiens scripsit
ad philadelphios: et ad smyrneos et proprie ad **Polycarpum**
comedas illi antiochense ecclesie. **E**x epistola autem quam scripsit
ad romanos in cetera hanc dicit: a syria usque romam cum bestiis
fra marique depugno: die atque nocte puerus et colligatus: de
celo leopardis ad custodiam datus duco: qui ex beneficiis nostris
seuiores sunt: sed ego eorum nequitias magis erudior. **Q**uod
bestie saluantes que mihi parantur: quando emittentur:
quando eis licebit carnibus meis vesci: Inuitabo eas

Anselmus.

**Thomas de
aquino.**

**Johes ba-
pusta.**

Paulus.

Ignatius.

Eusebius.

Hierony.

Polycarpus.

ad deuotionē meā. Et obsecabor ne forte (vt in nō nul-
lis fecerūt) timeāt cōtingere corpus meum. Quinimmo
z si cuctabunt: ego vim faciā. Ego dentib⁹ earū me inge-
rā: date queso veniā. Ego noui qd mibi expediat: ignes:
cruces: bestie: dispersiones ossium: discerptionē omniū
membrozū z totius corporis: et omnia pene in me vnum
supplicia diaboli arte quesita cōflēt: dūmodo Jesū chri-
stum merear adipisci. A cuius nominis inuocatiōe inter-
tot z tanta tormenta nūq̄ cessauit. Ad quē cū traian⁹ du-
os feroces leones mitti iuberet vt sic deuozaret q̄ nec illi
us remanerēt reliquie: dixit Ignati⁹. Frumentū christi
sum: bestiaz dentibus molar: vt panis mundus efficiar.
Cui cum nullā vim inferret: cepit Ignati⁹ illos ad se de-
uozandū prouocare: qui occurrētes illum suffocauerūt:
nec eius carnē vllaten⁹ tetigerunt. O mira factissimi mar-
tyris in christum charitas. O inexcogitabilis feruor: non
putabat hic martyria sibi sufficerere: nisi z vltro ipse se ex-
poneret: z bestias ad se deuozandum prouocaret. **Geo-**
rgius. rius similiter miles z nobilis z ex capodocia exortus: tē-
pore diocletiani quo intra mensem. xvij. milia hominum
martyrio fuerunt coronati: sua omnia cū pauperibus ero-
gasset abiecta militari veste: christianozū habitū se vesti-
uit: atq; in medium infidelīū prosiliens exclamauit: Om-
nes dī gentiū demonia: domin⁹ autē celos fecit: que post
multa tormenta capitis abscissione martyrium psumauit.
Gorgonius. **Idem Gorgonius** similis z **Dirotheus** fecerunt: qui cum
Dirotheus. martyrem quendā crudelibus et immanib⁹ supplicijs cru-
ciari viderent: forti animo z constanti iperatori dixerūt:
Cur imperator sententiam in isto solo punis: que in nob
omnibus viget? Ut quid in illo crimen inducitur: qd a no-
bis omib⁹ p̄stet: hec nob fides: h̄ cult⁹: z vnanimis atq;
eadē sentētia? Qui ob hoc capti post multa tormēta: la-
Adrianus. queo ap̄p̄si necati sunt. Quid de Adriano dicā: qui cum
in vrbe nicomedie Maximianus imperator: christianos
ad sacrificandum idolis cogere conaretur: et ille prior

officij militaris eēt: haberetq; sub custodia xxiiij. in christi confessione deprehensus: ab illis de fide edoctus: in medium profiliens ait: **A**nnotate me cum istis quia et ego christianus sum. **E**t cum nullis verbis aut permissionibus imperatoris reduci potuisset: una cum alijs quos victos sub custodia habuerat: duro martyrio coronatus fuit. **I**uuenis scilicet xxviiij. annorum: pulcherrimus et delicatus valde. **Q**uid etiam de **A**daucto dicemus: qui cum beatus **F**elix presbyter ad decollandum duceretur: obuius illi sponte et se christianum professus: quare et cum illo pariter decollatus fuit. **I**dem et **A**ntonino martyri contingit: qui cum se sponte christianum fateretur: iubente iudice capitali sententia fuit damnatus. **C**laucularius similis cum xl. martyres in stagno frigidissimo positos custodiret: et triginta noue de celo coronas ad illos descendere vidisset: admirabatur quare: nec alia alibi aduenerat: sed prius pendens: nouit unum au fugisse: stupefactus ergo tanta uisione: cepit intra cor suum cogitare ac dicere: quare et non ego in illius fugitiui locum accedo ut et xl. que illi debebat corona mihi adueniat: et subito vestimenta exuens in stagnum proliuit: clamans ac dicens: christianus sum. **S**ed quod amplius dicemus de **P**astore et **I**usto fratribus quos supra memorauimus? **N**one miraculum fuit: quod pueri sic sponte martyrium accederent? **C**lerum difficile esset quod nec possem: nec necessarium puto omnes connumerare martyres: qui sponte antiquis persecutionibus forti et virili animo martyrio se iniecerunt. **H**os solum placuit annotasse: ut cognoscamus ardentem ac perfectam charitatem plurimos dei milites posse disse. **E**t ut nobilis illa puella **M**argareta ait: **C**hristus pro me semetipsum tradidit morti: ideo pro christo mori non dubito. **U**nde et **E**ulalia virgo annorum circiter xiiij. **E**x barcellona ciuitate hispanie: cum erudiret in fide a **D**onato quodam presbytero: qui pulle pluries dixerat: quod christum magis fateretur quam negaret. **I**ntroiuit interim **d**atianus **B**arcellona nam: sub quo ibidem prius **U**incetius et **V**alerius martyrio coronati fuerat. **Q**uod cum audiuit **D**onatus presbyter: percul

Audacrus.

Antonius.

Clustus.

Pastor.

Margareta

Eulalia.

a ciuitate secessit: **Eulalia** autem se in faciez presidis obtulit dicens: **Quid** ingrederis ciuitatem inimice dei ex celsi? **Quid** persequeris christianos: et niteris perdere uirgines dei? **Dominus** me docuit in uitate sua: nec poteris seducere pueritiam meam. **Cui** datianus: **Q**uinfatula ante teq; crescas florez tue etatis perdere queris. **Et** cum nec uerbis: nec crudelibus tormentis a sanctissimo proposito seduci posset: sententia capitali danatur. **Quomodo** etiam se spote martyrio obtulerit christi sponsa **Katherina**: supra memorauimus: q; de uirgine hac tam pulchra et uelut nobilissima stupor mentibus inferatur: unde tanta charitas tantus ardor mentis illi incubuerit. **Sed** a christo sposo suo hic ardois spiritus prouenit: prouenietq; unicuique qui dilectione et amore illi coniungi optabit. **Quo** christi amore ac dulcedine tractus christi signifer **Franciscus** tribus vicibus ad infidelium partes ut illius sanctissimum nomen confiteretur iter est aggressus. **Sed** quid de **Thomas** cantuariensi archiepiscopo dicam: qui ut imperatoris sui christi uestigia sequeretur: cum ad eum interficiendum milites regis armati uenirent: illis occurrens dixit: **Ecce** ego: **Sufficiat** h; narrasse. **Sed** tacere non possu de fratribus illis beati **Francisci** charitate armati. **Pauci** admodum sunt anni elapsi ut fere lx. q; in hierosolyme partibus ad infideles illos cedula admonitionis fidei et declarationis praeue illoz legis tradiderunt: quo et interfecti et martyrii coronas susceperunt. **Idem** et tempore **Francisci** patris eorum prius contigerat: q; quandoq; ex suis fratribus charitate xpi zelo successi: licetia a **Francisco** (q; illos optime nouerat ipetrata) ut potius suis exhortationibus missi: ad infideles per pfitendo nomine **Iesu** xpi accesserunt: q; cum in mareochia ciuitate regis granate in hispania uiriliter uisissent pferri: martyrii coronas suscipere ualuerunt. **Magnus** igitur hic martyrii gradus imo maximus: nec maior in martyres testimonium repiri potest (ut omnes asserunt doctores) q; quis ad xpi dñi exemplar: semetipsum spote per illius nominis con-

Katherina.

Franciscus.

Thomas cantuariensis.

fellone
ante
let cruci
pono
hata in
sui fan
faciet es
ri mel
ni coue
iplos
De pi
P
nēd
de ciu
delict
sior in
est del
dix sal
nus ip
certau
nē pps
audire
mimū
pli car
volupt
statis p
secund
ni e it
seq vo
vimec
euiolo
pitiā

fessione hostiã deo viuētē offerat. Illo exhortate ac di-
cente: Si q̄s vult venire post me abneget semetip̄m ⁊ tol-
lat crucē suã ⁊ sequat̄ me. Q̄d Hieronym⁹ ad Elbiaz ex-
ponens ait: huius exhortationis hic s̄sus est. Nō est de-
licata in deū p̄fessio. Qui in me credūt debēt sanguinez
suū fundere: qui em̄ pdiderit animã suã in presenti: lucre
faciet eam in futuro. Q̄d tñ nō solū in necessitate marty-
riū intelligēdū est: vt idē Hieronymus asserit: sed in om-
ni cōuersatione: ope: cogitatioe: smone: negem⁹ nosmet-
ip̄os qui aī suim⁹: ⁊ cōfiteamur eos q̄ in xp̄o renati sūt.

Hierony.

De p̄m̄ij martyriū ⁊ paradiso moameth. Ca. r.

P Remia martyriū miranda ⁊ iexcogitabilia a s̄-
ctis doctoribus p̄dicant̄. Et vt aliqua breuiter
cōtingamus: donauit dñs militib⁹ suis oīm pec-
catorū et capitaliū ⁊ minorū plenā remissio-
nē: dicēte Augustino: Falce martyriū omnia refecant̄. Et
de ciuitate di: Quid preciosi⁹ q̄ mors martyriū: pp̄ quã
delicta dimittūtur: ⁊ merita cumulant̄: q̄re inē ceta p̄cio-
sior in sp̄ctū xp̄i mors martyriū est. Hec vt ait Cyprian⁹
est delictoz finis: piculi t̄min⁹: paciētie m̄ḡa: dom⁹ vite:
dux salutis. Sic vt iniuriã faceret martyriū (vt Augusti-
nus ip̄e attestat) q̄ p̄ illo oraret: Nā cū optimū certamen
certauerit xp̄i martyr: volueritq; p̄ dñi sui honore sāgui-
nē pp̄uū effūdere: vt p̄ illi⁹ redēptōe xp̄s p̄us effuderat:
audire mereret: q; illū sic mereri vult dñs: Veni dilecte
mi: mūdauit te ab oib⁹ s̄clī in q̄natioib⁹: feci vt iã nlla am-
pli⁹ carnal̄ illecebra possit te a me reuocare: nō decliare
voluptas: nō auaritia: nō ipudicitia: nō honoris aut pote-
statis pulsabit ābitio. Nō animi pturbatioes: nō corpis p̄-
secutioes āpli⁹ patieris. Sic q̄ tuo sāguie mūd⁹: ⁊ pur⁹ ve-
ni ⁊ itra in gaudiū dñi tui: mecū letat̄: q; me firma itētiōe
seq̄ voluisti: nō te mūd⁹ pp̄ me oblectauit: oīa calcasti
vt mecū eēs. Veni q; q; vbi sū ego: illic ⁊ te ministrz meū
eē volo: passōm meaz soci⁹ fuisti: q̄ret ⁊ psolatiōm te p̄ici-
p̄e faciã: itra in gaudiū s̄p̄itnū: i domū dñi di tui vbi sūt

Augustin⁹.

Cyprianus.

magna et inscrutabilia et mirabilia quorum non est numerus.
Ubi felicitas est: immensa et felix eternitas: et beata trinitas:
et trinitatis unitas: et unitatis deitas: et deitatis beata vi-
sio ac omnimoda fruitio: que est gaudium domini dei tui. **N**am ut
sancti scribunt doctores: ad hanc admirabilem dei visionem in-
enarrabilis quedam consequitur dulcedo: que grece

latine fruitio dicitur. **N**am videns felix anima omni-
potentem deum: cum ipso viso deo per amorem intrinsecam: qui tam
te potentie amor existit quam amatum deum in amantem animam trans-
format: ut in humano aliquo grandi amore pergitur que quanto
magis ad se invicem amantur tanto uniformis in illis voluntas:
delectatioque ex coniuncta conversatione accrescit. **Q**uare ex
amato deo et amantem animam: deformis una quedam et admi-
rabilis unio consequitur: illo dicente: qui manet in me et ego
in eo. **A**d quam unionem subsequitur inextimabilem dulcedinem esse
necesse. **A**d veram enim eorum unionem: qui summo ad se inui-
cem amore complectuntur: summa perficitur delectatio et volu-
ptas. **I**deo ex divina eternaque visione: et admirabilem subse-
qui dulcedinem voluptatemque est necesse. **N**ec solum anime
hac tali felicitabuntur beatitudine: sed et corpora convenienti
modo felicitatem suscipiunt. **E**rant etenim beatorum corpora immor-
talia: incorruptibilia: et penitus impassibilia: subtilia de-
nique et agilia: et plusquam modo sit sol splendida et refulgentia.
Non comedent ibi corporaliter neque bibent: divine scilicet vi-
sionis ineffabili charitate repleti. **N**on nubent neque nubentur:
ut dixit dominus: sed erunt sicut angeli dei in celo. **N**ullum
erit ibi cibi desiderium. **N**ulla exardescet libido. **N**ulle de-
nique passionum quales modo corporis patimur. **N**ullum ibi ti-
mebitur malum: quia summum possidebitur bonum quod est semper visio
re faciem domini virtutum: que vita est et gaudium sempiternum. **G**
gaudium super gaudium vincens omne gaudium quod martyribus et
alijs sanctis tuis preparasti: quoniam veniam et dabis mihi ut illo
fruar. **N**am vere ille degenerat: qui huius gaudij amore
non capit: qui temporalibus et caducis illud postergare cogit:
qui parvis et turpibus voluptatibus illo preuat. **E**t vere illi se

lices qui pro illo fruendo: varia et innumera alacritate et gaude-
re pertulerunt tormenta: non detenti diuicijs: non capti
amore parentum: non uxorum: non liberorum: sed omnia sponte
postergantes illud consequi meruerunt. Quare huius deside-
rio tractus apostolus Paulus: de presentis vite exilio
conquerens exclamabat: **O** infelix homo qui me liberabit
de corpore mortis huius. **U**iuo ego: iam non ego: uiuit
autem in me Christus. **C**upio dissolui et esse cum Christo. **N**on
sunt condigne passionis huius temporis ad futuram gloriam que
relinquetur in nobis. **I**deo clamabat in spiritu David. **Q**uare
gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei: que dilecta tabernacu-
la tua domine virtutum. **C**oncupiscit et defecit anima mea
in atria domini. **C**or meum et caro mea exultauerunt in deum ui-
uum: fuerunt mihi lacryme mee panes die ac nocte. **Q**uand-
o ueniam et apparebo ante faciem domini? **Q**uarta beatitudo pro
paruis magna recipere: eterna pro breuibus: pro morituris
semper uiuentia: et habere dominum debitorem. **O** tunc vere felices:
qui de hoc miseriarum pelago ad iocundissimum litus:
de hoc loco exilio ad celestem patriam: de hoc carcere tene-
broso ad palatium vite eterne perueniunt. **O** tunc vere beati
qui brauium illud perpetue glorie quod per multas tribula-
tiones quesierunt: felici iocunditate adepti letabunt in per-
petuum. **O** terque quaterque beati: qui malorum omnium exuti: securi iam
de sua imarcessibili gloria ad regnum decoris peruenire meru-
erunt. **O** regnum eternum / regnum omnium seculorum / ubi gaudium in-
finitum: leticia sine tristitia: salus sine dolore: quies sine la-
bore: lux sine tenebris: vita sine morte: omne bonum sine omni
malo: et illud summum ac infinitum: quod nec oculus uidit: nec au-
ris audiuit: nec in cor hominis mortalis ascendit. **H**ec christiani
permittunt: hec est illorum summa felicitas: hic paradysus: et
non qualis ab infidelibus creditur: ubi omnis et carnis et sanguinis con-
cupiscentia pingit: ut tale seculum. **A**moameth pseudo prophetam
describeret: quale sibi parari optabat. **N**am ibi carnum et om-
nigenem fructuum esum: ubi lactis uini et mellis riuulos: et aquam
splendentium cursum: ubi pulcherrimarum mulierum et virginum am-

Paulus.

David.

plexus et luxus in quibus summa eius paradisi consistit: secta-
toribus suis permittit. **N**am in ea disputatio: qua cum qua-
tuor iudeorum principibus habuit (quam moameth doctrina descri-
bitur) habetur quod cum illum prefati iudeorum principes de loco
paradisi interrogassent: in hec verba respondit: **P**aradi-
si namque solus aureus smaragdis et hyacinthis crebro inposi-
tis distinctus: omni fructifera consitus arbore: decurrentibus
per amena fluentis: quarum alia quidem lac: alia mel albus: alia
vinum purissimum fundunt: dies eius mille annorum: annus
quadraginta annorum. **E**t in eius principali volumine
quod **A**rabice **A**lchoran dicitur: latine collectio preceptorum inter-
pretatur lxxxvij. ca. in hec verba de paradiso loquitur: **D**e-
us credentibus et beneficientibus dat honorem et orna-
tum atque mercedem maximam: paradisum videlicet: et le-
ctisternia serica: ubi nec solis feruore seu frigus sentietur:
sed arborum sibi suos fructus collecturis inclinantium illic ha-
bituris. **E**t ibidem cum vasis vitreis et argenteis optime com-
positionis illis potus velut zinziber saporifer: ex forte zel-
zebil administrabitur. **A**derunt et iuvenes: velut margari-
te speciosi: omniumque diuitiarum et honorum copia. **V**estes que-
dam sericas et deauratas illi iuvenes induent: torques ar-
genteos in brachijs ferentes. **C**linum quoque benedictum illic
deo dante sufficiens: huiusmodi quidem mercedes ob actus
vestros gratos et commendabiles accipietis. **E**t in prefata dis-
putatione seu doctrina ad predicta subsequitur: **O**mnis
siquidem colore vestientur preter nigrum. **E**t parum infra subdit:
Perfecti omnes in statura quidem **A**de: in forma vero Iesu
christi nunquam incrementum aut detrimentum aliquid patientes.
Et parum infra sequitur: **P**rimum quidem ingressis veniendum
ponitur securus piscis albebuth. **L**ibi que ultra mirari pos-
sis delectabilis. **S**uccedunt fructus arborum: potusque deflu-
entis paradisi: deinde quicquid affectarint presto erit. **E**t
infra de superfluitatibus quas non egerendas esse voluit:
subdit: **S**i quod tamen supfluit: id per sudorem erit: odorem mu-
sci fragrantem. **E**t consequenter paradisi sui felicitates ista

subsequitur dicens: **S**i vllū oblectamēti gen^o deesset: bea-
tudo minime plena esset: frustra ergo delitie adessent si
voluptas deesset. **Q**uinimo quascunq; et quomodocū-
q; volūt habent. **E**t qualis: et vbi: et quando: et q̄tum: et q̄ti-
ens volunt. **O**mnia ad libitū sine mora et difficultate. Ita
quidē q̄ quas hic vxores habuerūt fideles: habebūt et il-
lic. **L**etere cōcubine erunt. **A**ncillarū vero non erit nume-
rus. **E**t idē in **A**lchoran. xvij. ca. cōfirmat dicēs q̄ erunt
habētes mulieres oculis clarissimis et imensis velut oua
nūq̄ illos nisi ad maritos suos erecturas. **S**imilit̄. lxxij.
dicti volumis ait: **A**lderūt etiā **V**rgines ocul̄ immēsis atq;
pulchris. **E**t infra in eodē capitulo. **V**irgines inquit coe-
queuas maritos suos maxie diligētes habebūt. **E**t. lxxvi.
ca. ait: **I**llic q̄dē credētes accubabūt tapetis sericis stra-
mētisq; purpureis om̄ib; q; sibi dilectis ppetuo potient̄:
ducētq; puellas formosissimas: vt hyacint^o et margarite:
ab hoib; atq; diabol̄ nūq; deuirginatas: nec mēstruatas.
Et infra eodē capitulo. **I**llic quidē erūt mulieres optie
et speciosissime: in ymbzacul̄ sedētes: cū octoz albugine
cādidiissima: pupillisq; nigerrimis in virore splēdido iacē-
tes: ab hominibus atq; diabolis intacte. **H**ec ille diuersis
in capitulis vt vidisti: et alijs plib; paradisu suū re.pmit-
tit. **H**ac suā esse felicitatē optabat: vt et alij quidā here-
tici ante eū optauerūt: p quo ignē/illi/et ip̄e/et sectatores
sui psequent̄ eternū. **Q**uod ex eo scribere curauī: vt p ei^o in-
eptias veritas ip̄a magis clariozq; lucesceret. **N**emo enī
sic parū mente eleuari poterit: qn̄ hui^o diabolici viri astu-
tias parit̄ et ineptias facillime cognoscere possit. **C**ogita-
bat etenī iste q̄ facili^o homies secū seduceret: si credētib;
sibi et legē suantib; illa pmitteret q̄bus carnales homies
maxie delectant̄. **Q**ua in re vt h̄m̄oi deliramēta suadere
posset curauit sūma itētiōe: ne xp̄s de^o aut dī fili^o credret̄.
Ido ij. ca. **A**lcho. **A**fferūt inq̄t vniūstratis creatorē celi:
ireq; regē: cui^o p̄ceptū oīa p̄ficir: cui cūcta subijciūt: filiū
sūp̄sisse: q̄b; neq; q̄ vitas p̄dat. **E**t cxx. ca. octi volumis

inquit: **C**ōstāter dic illis deū vnū esse necessariū oib⁹: ⁊ in
corporeū: qui nec genuit nec est generat⁹: nec habz quic⁹
q̄ sibi simile. **E**t vt tali farmacho incautos facili⁹ occides
re posset: dulci liniuit melle venenū. **H**arrās p̄ clara ques
dā ⁊ excelsa de christo: quibus misereri illecti sequaces:
letale haustū facilius deglutirēt. **A**ffirmat itaq; q̄ domi
nus noster **J**esus christ⁹ filius est **M**arie virginis: omniū
mulierū optime: genit⁹ sine patre. **Q**uare in vj. ca. **A**lcho
ran **A**ngelos ad **M**ariā sic loquētes iducit: **O** maria om
nibus viris ⁊ mulierib⁹ splēdidior: ⁊ mūdior atq; lotior:
soli deo pseueranter studens: ipsum cuz humilib⁹ genua:
q; deo flectentib⁹ adora. **O** maria tibi summi nūcij gau
diū cū verbo dei: cuius nomen est x̄ps **J**esus: qui est faci
es omniū gentiū: in hoc seculo q; futuro cōueniēs: p̄sens
sapiēs: vir optimus: ab vniuersitatis creatore mittē. **R**e
spondit illa: **O** deus cū virū nō tetigi: filiū quō cōcipiā.
Inquiūt angeli: deo nihil occurrit impossibile. **O**mnia p
ut vult opaf: cui⁹ mandatū om̄e suū placere pficit. **I**pse
q; filiū tuū cū diuina virtute venientē: libz legifex: oisq;
magisterij pitiam ⁊ testamentū ac euāgeliū mandatūq;
filij isrl' edocebit. **I**lle nanq; formas volatiliū: luteis a
se cōpositis insusufflans: volatile faciet. **L**ecos ⁊ mutos
curabit: morphematicos atq; leprofos emū dabit: mortu
os creatore cooperante viuificabit: q̄cquid cōestui: q̄d
ve dispositioni deputatū sit propalabit: que cuncta a cre
dentibus in deū miracula censent. **V**etus testamentū cō
firmabit. **Q**uedā tamē prius phibita licitis ānumerabit:
seq; cum diuina virtute potentiaq; venisse patefaciet: in
quies: **T**imentes deū me sequamini: de⁹ em̄ mei vestriq;
dominus: quē adorantes recto procedetis tramite. **H**ec
ille. **E**t xiiij caplo ait: **D**eus **J**esu **M**arie filio tribuit ani
mam mundā atq; benedictā: qua iuuenes et infantulos
affatus est: et formis volatiliū luteis a se factis insusflās
volatū prebuit. **L**ecū natū atq; leprosum curauit: mortu
os resuscitauit: qui itē libz ⁊ sapientiā: necnō euāgeliū

z testamentū docuit. **Et. v. ca.** Nō solū animam meā Je-
su christo mūdā: s̄ suā ppriam deū tribuisse enarrat. **Aut**
it em̄ deus vt ille inquit **Ep̄o** **Marie** filio animā nostram
pp̄e p̄ferentes vim atq; virtutē p̄ ceteris p̄buimus. **Et sic**
per hūc modū licet **Moȳs** legē z xp̄i euāgelium laudet:
neutrā tamē p̄firmare voluit: sed cōtradictorio quodam
modo ppriā inducēs vtranzq; destruere conat⁹ est. **Et pe-**
nas nō sibi credētib⁹ inferni z tormētōrū qualia sibi adin-
uenire libuit p̄minat. **Credentib⁹** paradisū vt vidisti re-
p̄mittit. **In quo paradiso z Jesum z Mariam matrē po-**
nere nō dubitauit. **Ham xxxiiij. ca.** **Alchoran** inducit de-
um in hec verba loquētem: **Filiū itē Marie** simul z ip̄am
hominibus miraculū faciētes: ipsis locum bonuz z aquis
amenū habitandū p̄buimus. **Negatq;** etiā cū aliqb⁹ an-
tiquis hereticis et manicheo maxime mortuū **Jesū xp̄m**
fuisse: vt **xij. ca.** dicti voluminis p̄tra iudeos inuehēs ait:
Uñ Marie blasphemā z imoderatā ptumeliā inferunt:
seq; xp̄m **Marie** filiū dei nūciū peremisse perhibēt: s̄ ne-
quaq; eum: immo sui similit̄ suspēdentes infecerūt: p̄fite-
tes etiā se sue cedis auctores: cordibus suis nō minimaz
ambiguitatē ingerūt: sed eū nullatenus interfecerūt qz:
de⁹ incōprehēnsibilis z sapiēs: eū ad se transmigrare fecit.
In quē viri legū veraciter ante mortē scilicet xp̄i credēt
z eoz seculo futuro testis astabit ille. **Hec in Alchoran**
prefato capitulo. **Amplius** z diē iudiciū futurū asserit: z
deum solū iudicaturū videlicet z nō xp̄m: sed ad sonitū
buccine angeli mortis **Jesum xp̄m** vna simul cū angel:
demonib⁹: z alijs omnib⁹ viuētibus creaturis: deo solo
creatore sup̄sente moriturū: resurrecturūq; deū cū omni-
bus alijs. **Ad quē** xp̄iani accedent suppliciter exorantes: vt
p̄ se ad deū incedere velit. **Uñ** in ea disputatiōe seu do-
ctrina quā supra nominauim⁹ in hec verba de xp̄ianis scri-
bitur: **Conuersi ad christū** dicent: **Jesu christe** spirit⁹/ver-
bum et virtus dei / moueat te pietas tua et intercede pro
nobis: tunc dicet eis **Jesus**: **Quod a me** petitis ipsi amisi

stis. **H**isus quidē sui vobis in virtute dei: et verbo veri-
tatis: vos autē aberrastis: et me plus quā ego p̄dicauerim vo-
bis deū v̄m fecistis: hoc itaq; b̄ficiū meū amistis. **H**ec
ille. **Q**ui his et h̄m̄oi ineptijs et blasphemijs **Alchoran** su-
um totalit̄ venenauit. **E**t licet aliq; de x̄po vera asserat:
plura t̄m̄ falsa et ridicula interferit. **N**ec vllā baptismi: aut
penitentiae: aut sacrificij: aut alterius salutaris sacramēti
mentionē facit: q; nullus prior hereticus fecit. **O**b qd̄ po-
tius infidelis et ethnicus dici cōuenit q̄ hereticus. **N**am
hec heresis: siue infidelitas p̄mo p̄ **Arriuz** seminata fuit: q̄
licet **Jesū x̄pm** deū negaret: et creaturā esse assereret: alia
tamen ecclie sacramēta: seu ceremonias obf̄uabat. **S**ecū-
do p̄ istū **Doameth** puecta: qui x̄pm deū: aut dei filium
negat: omniaq; sacramenta abiicit. **U**ltimo p̄ antex̄pm:
qui nō modo illū deū v̄l dei filiū negabit: sed nec etiā bo-
nū hominē fuisse asserēdo ex toto cōplebit̄. **N**ā q; hec ex
demonē infidelitas manifeste processerit: ex ipsius demo-
nis verbis que hic ad litterā libro suo inseruit clarissime
monstrari p̄t. **A**it em̄ **Augustinus** xvij. de ciuitate dei.
Porphiriū p̄m postq; a xp̄ianitate misabilis apostota-
uit in libris quos contra christianos edidit retulisse: q;
oracula deorum consuluerit: et de christo quid esset inter-
rogauerit. **R**esponsum vero a demonib; fuisse: q; x̄ps bo-
nus quidē vir fuerit: sed discipulos eius grauiter peccas-
se: qui ei diuinitatē ascribētes: rē quā ipse de se nō dix-
erat confinxissent. **Q**ue sentētia plib; in locis: et eisdem fe-
re v̄bis in suo **Alchorano** reperitur. **C**urauit itaq; sup̄ om-
nia demon: ne diuinitas que maxime saluat homines in
ipso crederet̄: vt plene **Augustinus** xvij. et xix. libro de ci-
uitate dei: et libro p̄mo de consensu euāgelistaz ostendit.
Ex quibus libris si diligent̄ inspexeris: manifeste recollig-
es demonē eo tpe tēptasse: aut hoc p̄ficere machinatum
fuisse: ne scilicet x̄ps ip̄e aut de; aut ver; dei fili; crederet̄.

Doameth.
Antex̄p̄s.

Augustin;.
Porphiri;.

Q **R**efutatiōes argumētorum q̄ cōtra hu-
ius t̄pis martyrium fieri solent **Ca. xi.**
Coniam aliq; martyrij opa mēte p̄prehēdere nō

valētes inutilē ip̄m hodiernis tporibus friuolis aliq̄bus
x̄bis mōstrā: ⁊ quartū maxie gradū (quē vt oīm p̄fectis
simū: minus illi cape possūt) impūgnare conant: decreuit
mus ne q̄s scrupul^o illūinatis mētib⁹ obstare possit clarissi
me ostēdere: martyriū hoc tpe maxime necessariū eē. Et
q̄ ad illud bona: ⁊ specialius ad quartū ipsius gradū me
rito p̄sequatur: vt nō inutilē vt illi dicūt: quod supremuz
est putent mōstrare. **A**unt em̄ ex eo martyriū tps nō esse:
q̄ nulla est cōtra xp̄ianos p̄secutio quo tpe et nō alio xp̄i
martyres testimoniū deposuerūt. **S**imilit̄ spōte ad infi
deles accedere: ⁊ vltro se in agone p̄ certamine offerre:
nisi agonis fructū yberrimū videat viro sancto nō cōue
nit. **S**ic **P**aulus ap̄l's sapiēter se in damasco ciuitate peri
culo abstulit: q̄n lucrū ex suo agone minimū vel nullum
deuenire p̄sperit. **E**t cū apud ephesū lucrū q̄ plurimum
esse cognouerit: vltro se periculū offerre nō dubitauit. **A**
nūc qualē ex hac tua spōtanea cōfessiōe posse fructuz p̄
uenire discernis: cū p̄fidissimi illi ac ceci: q̄n te occiderit
vix vltra canē se occidisse putabūt: a suis p̄cipue sp̄sali
bus moniti: q̄ paradisus ill' ⁊ oīm cōcedat peccatorū re
missio: qui centū ad min⁹ ex christianis necauerint: **P**re
terea ex alio multiplici quis videtur ad huiusmodi spō
taneam confessionem accedere: cum nulla ad proximum
predicatio: seu charitatiua precedat instructio. **N**on eniz
alicui christiano: vel minimum quicq̄s contra illoꝝ in
fidelium legem loqui permittitur: tunc enī aut statim in
terficiunt: aut christum quisquis fuerit ille negare cogi
tur. **E**t huiusmodi predicatio apostolorū ac alioꝝ mar
tyrum antiquoꝝ p̄ncipalis extitit causa. **A**mplius non
ad martyrium viri illi accedere: sed ad mortem certam se
videntur exponere: cum vt diximus sciant ex certo q̄ cuz
quid etiam paruum contra illoꝝ legem predixerint:
christum vel negare cogunt: vel ineuitabili morte ple
ctuntur: quod nō solum christianozum doctozes: sed an
tiquozum philosophozum clamauerunt melioꝝ.

Et si ad hec in exemplū antiquos martyres ducis: quoz
multitudo ingens et qui perfectiores sunt putati: sponte
martyrio se dederunt. **R**eplicant hi: hoc illo tempore le-
gittime fieri potuisse: qm̄ sciebant martyres illi: christi-
anos quotidie et vbiq; disquiri: et si vno die celari conti-
gisset alio possent in die reperiri. **I**deo vt iā martyrio di-
cati: causa aliqua etiā parua impellente: se sponte offer-
re non dubitabant: vt vel pximi alicui⁹ misericordia mo-
ti: q; ppter fidem illum torqueri cōtingeret. **E**t eiusdē ip-
si se fidei et pfessionis christianos cognoscerent: et ipsum
lacerari et se quiescere viderent: cōpunctione ducti in eā
sententiā se inferre nō recusabant: vt supra de **G**orgonio
scripsimus et **D**irotheo. **S**eu christi cōtumelias alij ferre
nō valentes zelo ducti: vt blasphemantes illos pro posse
incredparent: periculis et martyrio se fortiter inferebāt: vt
Katherina: **G**eorgius et plures alij fuere. **S**ed nūc vt il-
li loquūt: nō sunt h̄moi psecutiones: nō querunt christia-
ni vt negare christū compellant: sed inter ipsos infideles
cōuersant plures q; pacifice et iocunde cum familijs suis
viuūt. **Q**uare cōcludentes hi dicere cōsueuerūt: **Q**uic
sta in domo tua q̄tum tibi pmittit deus: sectare iusticiam
et cetera opera misericordie: cōsolare patrē ⁊ matrē q; te
genuerunt. **N**utri in lege christi filios si habes: et vxorē:
nec te istis supstitutionibus implica. **C**lericus es secularis:
opare religiose: rege vt bonus pastor ecclesiā tuā: ⁊ mar-
tyriū grande subibis. **S**i vero religiosum sub regule pfes-
sione te esse contingat magnū certe martyriuz depones:
si paupertatē quā es pfessus simplici corde amabis: si ca-
stum in omnibus te exhibebis: si obediētā iocū de et cuz
facilitate portabis: hec te martyre faciēt: hec te ferent ad
astra: hec tibi coronas purpureas geminabūt: quas dan-
das tpe psecutiōis martyrib⁹ suis doctores nr̄i pdicunt.
Et sic h̄moi ac similib⁹ verbis: rem s̄ctissimā ⁊ tpe isto ne-
cessariā: deo q; maxie acceptabilē pfudisse credūt. **Q**ue
vt friuola nec alicui⁹ pōderis clare cognoscas: reuocādū

Gorgonius.

Dirotheus.

Katherina.

Georgius.

est ad memoriã q̄ supra tetigim⁹: q̄ x̄ps p̄mo eccliam dei
suo sãguine acq̄siuit vt ait **Paul⁹** in actib⁹ ap̄loꝝ: loq̄ns
in **Bileto** ad maiores natu ecclie ephesi. **Et** ad illi⁹ imi-
tationē q̄ sanguine martyꝝ maxie aucta ⁊ sustētata fue-
rit vt certa nos docuit experientia. **Et Lactãtius** pluri-
bus in locis has cōtrarietates ⁊ bella xp̄iane virtuti ⁊ ex-
ercitio plurimū cōueniētia esse demōstrat. **Et** manifesta
interim videamus exempla: q̄ data ecclesijs vndiq̄ pace
in pluribus ociuz ⁊ inertia successit: ⁊ ad hoc vsq̄ pueni-
mus: q̄ infideles succreuerint ⁊ maximã mundi p̄te occu-
pauerint: pereat quotidie fides: hoc est creditiū nume-
rus: nec est qui velit succurrere. **Nolūt** armis p̄ncipes se-
culares: nolūt aliȝ charitate bellare. **Nolum⁹** p̄sare q̄ si-
cut martyꝝ potissimū sãguine fides n̄ra creuerit auctaq̄
fuerit ⁊ sustētata: q̄ simili ratiōe nūc deficiēs reparari pos-
set. **Sed** arguūt: martyꝝ t̄pus nō esse: cū nulla sit p̄secu-
tio: quã nos tamē maxiaz eē ostēdem⁹: piculosioremq̄ q̄
vsq̄ ad hozū infideliū t̄pa antiquitus fuerit. **Nec** mōstra-
re difficile putam⁹. **Tribus** etenim modis p̄secutiōes in
xp̄ianos ab infidelib⁹ fieri posse deprēdim⁹. **Aut** em̄ p̄se-
cutio illa corpis dominiū solū q̄rit: aut solã anime victo-
riã: aut aīam p̄ndie sue: vna cū corpe totalit̄ s̄bigere in-
tendit. **Et** licet infidelib⁹ q̄ maximã nūc orbis p̄te possi-
dent: animas xp̄ianozū et corpora ad eoz infidelitatē vt
plurimū cōducere querant: his t̄n trib⁹ v̄ijs p̄secq̄ p̄posse
nō cessant. **Tūc** ei solū xp̄ianozū corpa p̄sequunt: q̄n illos
gladio ⁊ potētia subiger̄ conāt. **Nec** religionē attēdētes
dūmō p̄ tūc tributū capiāt ⁊ t̄palit̄ d̄ficiēt: religionē sua
viuere p̄mittūt vt **Armenia** maior ⁊ minor ab infidelib⁹ s̄b
acte tributū soluūt: ⁊ cerimōias ac religionē suã ille de-
gētes xp̄iano saltē noīe obfuaūt. **At** in **Europe** p̄tib⁹ ne-
dū q̄ religiōe n̄ra xp̄ianos viuere p̄mittāt: verū subacta
vrbe illoꝝ claudunt ecclias: nec publice aliq̄d celebrare
patiūt vt testis ē **grecia** ⁊ **datia** q̄ illoꝝ potestati s̄bdunt̄
Et vt magna p̄s asie et africe ostēdit: nulla eoz d̄nio sub

Lactãtius.

igitur ciuitas: quādo pauco in tpe tota fīdēlis fiat. **Q**ue
psecutio antiquit⁹ nō fuit cū omīs fere mūdus ditiōi ro-
mane subditus esset: quo in tpe mirabilē martyrio fides
nra creuit. **N**isi hoc gothoz tpe ⁊ yuādoloꝝ etiā fuisse
dicamus. **I**nstat ⁊ cōtra solā animā psecutio: qm̄ illā infī-
deles occidere: hoc est: ad eoz p̄fidiā viuēte corpore cō-
ducere satagūt: que psecutio sola p̄tra xp̄ianos antiq̄s tē-
poribus fuit: ⁊ q̄to magis inualefcebat (vt ait **L**actāti⁹)
tanto maior credētū numer⁹ resultabat. **S**ed hoc in tpe
fortissime nos psequit: vt nō solū dulcib⁹ illecebris: ⁊ lar-
ga licētia (qual nec int̄ romanos gētiles fuit) s̄bditos sibi
xp̄ianos vl̄ suos pessimi infīdeles seducant sed a remotis
xp̄ianoꝝ ptib⁹: plures quos fortissimos credidissē phdo-
loꝝ aliqui traxerūt: vt corpis v̄oluptatib⁹ illecti: ad illos
accedētes: xp̄m suū dñm negare nō formidēt: quotidieq̄
aliȝ negēt: ⁊ illoꝝ legi ingrati se s̄bditos p̄fiteñt. **M**agna
est hec psecutio: nec ob maiorē ad heremū **P**aul⁹ here-
mita p̄mus aufugit. **E**st nanq̄ p̄na ad voluptates omnes
hominis natura: que nisi v̄tutibus aliȝs: ⁊ fidē firma solide-
tur: labit ⁊ discurret: vt id clarissimi poete verū videatur
dicentis: q̄ nisi quecunq̄ maxia vi teneant. **I**n pei⁹ ruere
ac retro sub lassa referri. **N**ō alter q̄ qui aduerso vix flu-
mine lembū **R**emigū subȝt: si brachia forte relaxat. **A**t-
q̄ illū in preceps prono rapit alpheus amni. **I**deo talia
Moameth subtilit̄ cōsiderā: scripsit in **A**lchoran. ca. xiiij.
Grauioris hostilitatis ⁊ inuestatiōis iudei sēp̄ erga vos.
Amicitiē v̄o maioris xp̄iani repiunt: xp̄ianoꝝ etenī sacer-
dotes ⁊ p̄sules nō indignātes p̄sumptuose: cū verbū sup̄
pphetā p̄positū audiūt: veritatiq̄ cognoscunt: lachry-
manē ⁊ dicūt: **D**e⁹ nos cū illis bonis homib⁹: credētes
nos illis associatur: sume speram⁹. **H**ec ille. **S**tatutis si-
milis ⁊ cōstitutionib⁹ suis aīas n̄as occidere curāt: statu-
entes q̄ si q̄s xp̄ianus creditores xp̄ianos sub eoz domi-
nio vl̄ alibi habeat: ⁊ xp̄z negās se p̄fidi lege subdat: om-
ne illi debitū remittat. **E**t sic vnū ego (nōdū p̄terit ān⁹)

Paulus p: i
m⁹ heremi.

Virgili⁹ ge:
orgicoꝝ. 11.

nouit: quē nobilis certe animi putaffes: et ob aliquale cre-
ditū: xpm dñm et deū suū abnegare nō timuit. **Et** vt sce-
lus adderet supra scelus filiū ppriūz similiter negare coe-
git. **Tertio** modo cōtra aīam et corpus psecutionē nobis
inferūt infideles: qñ ab illis xpianoz corpa captiuantur:
et anime miserabiliter mori cogunt. **Quod** licet ancill et eos
rū suis discretionē fruētib⁹ multotiēs cōtingat: plurimū
tñ in pueris xpianis captiuis firma intētiōe carētib⁹ eue-
nire psuevit: qui cū bellis capti: et iure gentiū sui effecti:
xpm (quia in infidelitate nutriti) acite negare coguntur.
Quare et saracenoꝝ soldanis singulo fere anno ingētem
xpianoz pueroꝝ multitudinē: qui in circuitu Euxini ma-
ris et paludis meothidos plurimū vendunt: precio emit:
illosq; in sua nutritate infidelitate: corpa nō solū possidet:
sed animas captiuat. **Et** quia difficile ac piculosū eēt ar-
gentū a lōginquis ptribus ibidē portare: heu scelus horrē-
dū: a xpianis mercatorib⁹: vt aliqd inde lucrent: et tāti sce-
leris picipes fiat p̄ciū v̄dētib⁹ soluit oportuniū. **Qua-**
re merito in nos venit ira dei: vt bellis quotidie vincāt:
cōculcent: v̄dant: et vt supradiximus sine martyrio mise-
rabiliter nos occidant. **Quod** preuidēs diabol⁹ in **Mo-**
meth lege scribendū curauit: q; eoz exercitus cōtra nos
erit vt turris fortitudinis in circuitu. **Et** xx. ca. **Alchoran**
scribit. **Omnes** incredulos expugnat: sciētes deū timen-
tibus auxiliari. **Vocat** enī illos incredulos qui sue per-
fidie subdunt. **Et** septuagesimo septimo caplo deū intro-
ducit loquentem sibi ac dicentem: **Tu** propheta incredu-
los expugnatum et predatum proficiscere: et vt te timeant
egredere. **Ipsi** nanq; iebennam viamq; malaz semper in-
sequuntur. **Persequuntur** ergo nos omnibus modis infi-
deles: et vincimur: nec remedia adhibere curam⁹. **Sed** illi
qui cruce dñi se opponere cupiūt: nra garrulitate p̄tradi-
cimus. **Dicentes** q; nisi vberimum p̄viderint fructum de-
bent se ab hoc certamine abstinere. **Veluti** nulli charitatis
officia exercere libea t: nisi qui prophético spiritu futura

puiderint: sed certe hūc pphetie spūm docuerūt nos scī
z exēplis z scripturis suis vnde querēdus esset annūcia-
uerūt: inspirauit z illū ip̄a veritas sine p̄ditōe clamās et
dicēs: **Q**uicūq; p̄fitebit̄ me corā homībus p̄fitebor z ego
eū corā patre meo z angelis s̄ctis ei⁹. **P**recepit z me in-
sup querere p̄rimoz salutē. **D**stēdit dolendū de illis q̄
adiutorio destituti in infidelitatē quotidie dilabunt̄. **D**e-
gunt etenī z ch̄stiani inter infideles z tota die cū ill ver-
fantur. **P**ozes illorum capiūt: subrepit infidelitas: fidei
nostre subsequitur titubatio. **S**criptū est nanq;: cū puer-
so peruerteris. **E**t nisi sustentent̄: in d̄nationis baratruz
subito discurrunt. **S**ed quo magis sustentari aut in fide cō-
firmari poterunt: q̄ exemplo z constantia martyris: **L**u-
ius fortitudinē fidei z charitatē non nisi a deo merito p̄-
uenire cognoscent. **Q**uare z fortificabuntur etiam capti-
uorum corda: quozū numerus illic pene est infinit⁹: z sta-
bilitatem assument in fide: qui vt humanius cū d̄sis suis
viuere possint relinquēdam fidē sibīp̄s persuadere in-
cipiunt. **Q**z singulo anno fidē sanctā negare nō dubitant
qui z si virū a secura patria charitate spontanea ductum
aspicerēt: z ob ch̄sti confessionē z veritatis fidei sangui-
nē suū effundere viderēt: cōstantes in fide fuissēt. **E**t ne-
dū q̄ negassent: sed instāte causa mortē potius sustinere
elegissent. **Q**uid nōne plures qui x̄pm d̄m suū turpiter
negauerunt viso hoc martyriū exemplo: territi et confusi
ad fidem sunt reuersi: z quod plus est in eandē ch̄sti no-
minis cōfessionē forti animo pruperunt. **L**ongū esset de
his exempla narrare: cū magnū iā vltra tractatuli nostri
ordinē capitulū peregerimus. **E**t nos ad alia p̄sequēda
trahamur. **Q**ua ī re adūtēdū q̄ nō solū h̄ bona q̄ dixim⁹
exēplo martyris pueniēt: sed sanguinis illi⁹ effusi x̄tute:
qui sanguis tāte efficacit̄ z potētē q̄ hec z maiora ab
omnipotentī deo valeat impetrare. **H**am refert **G**rego-
rius dialogorum libro tertio de martyre historiam cui-
us solius sanguis totam fere hispaniam ad catholicam

Gregorius.

fidem reduxit. **C**ū etem hispaniā oēs vuisigothoz gēs arriane perfidie possiderent: **H**erminigild^o rex filius liui gilch regis vuisigothozū ab arriana herese ad catholicā fidē: reueredissimo episcopo **L**eandro predicante puerus est. **Q**uem pater **A**rrianus vt ad eandē heresem rediret: premisis suadere et minus terrere conatus est. **C**ūq; ille cōstantissime respōderet: nunq; verā fidē quā semel agnouisset se posse relinquere. **F**ratus pater eū priuauit regno: rebusq; omnibus expoliavit. **E**t cū nec sic firmissime mētis virtutē emollire potuisset: in arca illū custodia recludens: collū manusq; illius ferro ligari iussit. **Q**ui sic ligat^o terrenū regnū despiciere: et forti desiderio celeste querere cepit: et tanto sublimius trāseuntis mūdi gloriaz despiciere: q̄to et religatus agnouerat nihil fuisse qd potuit auferri. **A**t supueniente paschali festiuitate: intēpeste noctis silentio: ad eum perfidus pater **A**rrianum episcopum misit: vt ex eius manu sacrilege psecrationis cōmunionē acciperet: quem deo dicatus iuuenis vt debuit exprobrauit. **Q**uod cū pater audiuerit infremuit: statimq; suos apparitores misit: q; constantissimū dei cōfessorē illic vbi iacebat occiderēt. **Q**ui accedentes securē cū in eius cerebro infixissent: vitā corporis abstulerūt. **S**icq; martyris corpus cui nec defuere miracula iure a cūctis fidelibus veneratus fuit. **A**t pfidus pater et paricida: penitentia ductus hoc se fecisse doluit: et cognita vera fide: ad quā timore sue gētis puenire nō meruit superueniēte egritudine defunctus est. **P**ost cuius mortem alius fili^o suus **r**ecardus in regno successit: et non patrē pfidū: s; fratrem martyrem sequens: ab **A**rriane hereseos prauitate conuersus est. **E**t totā vuisigothozū gentē ita ad verā fidem perduxit: vt nullū suo regno militare pmitteret: qui regno dei hostis existere p hereticā pfidiam non timeret. **Q**uare in hec verba concludēs **G**regorius ait: **Q**ua in re considerandū nobis est: quia totū hoc agi nequa q; potuisset si **H**erminigild^o rex/ p veritate mortuus non fuisset

Herminigildus.
Liuus.
Leander.

Recardus.

Gregorius.

Naz sicut scriptū est : nisi granū frumētī cadens in terra
mortūū fuerit ipsū solū manet: si autē mortuum fuerit
multū fructū auferet: hoc fieri videm⁹ in mēbris: qđ faciū
scimus in capite. **I**n vni⁹ gothorū etem⁹ gēte: vn⁹ est mor
tuus vt multi viuerēt: ⁊ dū vnū granuz fideliter cecidit:
ad obtinēdā fidē animaz seges multa surrexit. **H**ec ille.
Magne igit⁹ potentie est martyris sanguis: qui xpianos
in fide fortificat: a periculis maximis liberat: accrescit et
a lapsu restaurat. **Q**uid plura? **F**idelīū pncipes ad arma
cōtra p̄fidos incitat. **C**onfusionē infidelib⁹ generat: vt tā
tum p̄ fide zelū cernētes (q̄tū fuit tormēta subiisse ⁊ mor
tes) in admirationē p̄mū ⁊ demū in fidei inquisitionē du
cant: quā reperiētes (vt antiquit⁹ p̄tingebat) morti ⁊ ipsi
p̄ tanta veritate se exponere nō formidant. **C**ū ḡ hec ita
sint vt vidisti: quid amplius obstas? dicens **P**aulū eda
masco periculū declinasse: quia lucz minimū v̄ nullū ex
tali agone cognouerat. **Q**đ nō solū nos pro tpe incipien
tis ecclesie potuisse a **P**aulo legitime fieri p̄cedamus: q̄
fidem xpī declarare oportunū pus fuerat. **V**erū ex h̄ eti
am p̄firmam⁹: ne mēdar ip̄a veritas diceret. **N**ā dixerat
dñs de **P**aulo **A**nanie: qm̄ vas electiōis est mihi iste: vt
portet nomē meū corā gētib⁹ ⁊ regib⁹ ⁊ filijs isrl. **E**t aliō
in loco: **P**osui te in lumē gentib⁹ vt sis in salutez vsq; ad
extremū terre. **Q**uid enī tūc ex istis p̄fecerat? nisi q̄ solū
in synagoga damasci xp̄m p̄dicauerat. **E**t si a iudeis subi
to interfectus fuisset: quō tanta mala pro nomine **J**esu
prius sustinuisset: q̄ta vt predixerat dñs oportebat cū pa
ti? **A**ufugit ergo in hierusalē: ibiq; fiducialiter agēs loq;
batur cū gentib⁹ ⁊ disputabat cum grecis: illi autē quere
bant occidere eum: quod cū cognouissent fratres: eadem
vt puto causa deduxerūt **C**esareā. **E**adē de causa eripu
it dominus per angelū suū **P**etrū de manu herodis ⁊ de
omni expectatione plebis iudeoz. **E**t sic propter euange
lium predicandum fiduciā suscipiebant aliquādo a deo.
Un cū **P**aulus esset **C**orinthi: dixit illi dñs nocte p̄ visio

Paulus.
Anania.

Petrus.
Herodes.

nem: **N**oli timere sed loquere et ne taceas: propter quod et
ego sum tecum et nemo apponet tibi ut noceat tibi. **E**t ut rei
huius esse causam predicationem iterum ostenderet: subdit: **A**m-
populus est mihi multus in ciuitate hac. **S**ed cum ulterius
in argumentum Paulum inducis: quod ultro se periculis apud ephe-
sum obtulerit: quia maius animarum lucrum periculo esse prou-
dit: legitime hoc pro posse in tanta re pensandum tibi affir-
mo. **S**ed in admirationem vehementer duco et mente plurimum
cogito: quale vberimum animarum lucrum in eo populi furo-
re prouiderat Paulus. **S**cribit Lucas in actibus apostolorum: quod fa-
cta in Epheso turbatione non minima: et impleta ciuitate confu-
sione: ipse fecerunt uno animo in theatrum raptus Laio et
Aristarco: et macedonibus comitibus Pauli: exclamauerunt
(hi scilicet qui commotionem faciebant) dicentes: Magna est dia-
na Ephesiorum. Paulo autem uolente intrare in populo non
permiserunt discipuli. **A**d quod ergo cogitare poterim? Pau-
lum in populum se uoluisse inferre? **N**on ut tunc ex peccato pro-
posito morti pro christi honore se exponeret: quam (ut paulo ante
uidimus) zelo predicationis nominis Iesu christi eo tempore uirabat
Confortatusque non multum ante fuerit in uisione noctis a chri-
sto dicente: **N**oli timere. **N**on etiam quia uir sapientissimus igno-
rabat in furioso populo nihil iudicij nihil ue recti reperi-
ri posse. **Q**uare animarum lucrum non uideo. **N**ec quemquam libere
recte posse considerare propendo. **N**isi forte dei adiutorio ipse
sensus plene insultum: auctoritate sua et eloquentia procurreribus
posse reprehendere cogitabat: ut clarissimi poete exemplo egis-
set dicentis: **A**c ueluti magno in populo cum sepe coorta est **Virgilius.**
Seditio: seuitque animis ignobile vulgus. **I**amque faces et
saxa uolant: furor arma ministrat. **T**um pietate graue ac
meritis si forte uix que. **C**osperet sileret: arrectisque auribus
astat. **I**lle regit dictis aures et pectora mulcet. **S**ed dato
tibi quod lucrum animarum magnum ut dicis proficere potuisset. **N**ullum
dicere poteris: quoniam in hac temporis huius spontanea oblatione equa-
le uel maius et nos tibi assignare possim? **S**i gentiliu[m] persuasionem
ad fidem ex illo narrabis. **C**ausam non uideo quare et si inter

infideles istos ille idem vel similis interficeretur nō idēz
impleri posset. **Si** christianorū illorū qui tūc erāt in fide
firmitudinē resultasse dicis: quare ⁊ non istis idē hoc tē-
pore eueniret? **Si** mentibus hominū stuporez ex hac sua
spontanea oblatione ille intulisset vt ad vere fidei inqui-
sitionez potuissent inde procedere: quid obstat quando
nunc p̄ publica xp̄i nominis p̄fessione hoc idēz eueniat?
Si confusio infidelibus: si aliorū apostolorū ad hoc idē p̄-
sequendū incitatio prouenisset: omnia et hoc tpe cōpleri
possent. **Poterat** ergo rectius exemplū tuum p̄sequi: ac
dicere **Paulū** semp̄ p̄mptū ex se quicūq; ⁊ vbiūq; p̄tigil-
set pro laude ⁊ p̄fessione publica nominis **Iesu xp̄i** mor-
ti se offerre. **Hec** vnq; nisi zelo p̄dicationis x̄bi dei: fm̄ q̄
p̄ **Ananiā** p̄dixerat illi dñs: s̄ p̄timeſcebat. **Quare** feruo-
re aliquādo in pericula duct⁹ ab alijs: ⁊ p̄dicationis amo-
re magis q̄ a se detinebatur: qui cupiebat quotidie dis-
solui ⁊ esse cū xp̄o. **Unde** post mltos agones ⁊ p̄dicatione-
nes magnas: quas iudeis ⁊ gentibus diuersis in locis pe-
gerat: p̄ponens hierosolymaz accedere: scribit **Lucas** q̄
cum esset in miletho mittēs ephesuz vocauit maiores na-
tu ecclesie. **Qui** cū venissēt ad eū ⁊ simul essēt: dixit eis:
Vos scitis a p̄ma die qua ingressus sum **Asiā** qualit̄ vo-
bis cū p̄ omne tempus fuerim fuiens dño cū omni humili-
tate ⁊ mansuetudine ⁊ lachrymis: ⁊ cū tēptatioib⁹ q̄ mihi
acciderunt ex insidijs iudeoz: quō nihil subtraxerim vo-
bis vtilitū quominus annunciarē vobis: ⁊ docerē vos pu-
blice: ⁊ p̄ domos testificans iudeis atq; gentib⁹ penitētē-
am ⁊ fidem in dñm n̄m **Iesum**. **Et** nūc ecce alligat⁹ ego
spiritu vado in hierusalē: que in ea v̄tura sūt mihi igno-
rans: nisi q̄ spiritu sanct⁹ p̄ omnes ciuitates p̄testat̄ mihi
dicens: quā vincula ⁊ tribulationes me manēt hierosoly-
mis. **Sed** nihil horū vereor: dūmodo cōsumez cursū mei:
⁊ ministerium verbi mei qd̄ accepi a dño **Iesu** testificari
euāgelij gratie dei. **Hec** ille. **Ubi** manifeste potes colli-
gere q̄ dūmodo p̄fecisset ministeriū euāgelij fm̄ q̄ acce-

Ananias.

Lucas.

perat a **Iesu**: ad periculi locū se itāz accidere nō formida-
bat. **Nā** cū venisset ad **Cesareā**: et ad illū vir quidā pro-
pheta nomine **Agabus** supueniret tulit: vt scribit similiter
Lucas zonam **Pauli**: et alligans sibi pedes et man^o dixit:
hec dic spū^s sanct^o: **Eliz** cui^o ē zona sic alligabūt ī hierl^m:
iudei et tradent in manus gentiū. Quod cū audiuissem^o:
rogabamus nos: et qui loci illius erant: ne ascēderet hie^o
soly^mā: tunc respōdit **Paulus** et dixit: Quid facitis flen-
tes et affligētes cor meū? Ego autē nō solū alligari: sed et
morti in hierusalē paratus suz ppter nomē dñi **Iesu**. Hec
Lucas. Quid ergo dices amice: nōne et hic se pericul^o et
morti sine alia cōditiōne offerre non dubitauit pro nomi-
ne **Iesu**? **Obtulit**: et que sibi predixerat ppheta **Agabus**
libenti animo sustinuit. Acc tamē tantū animaz lucrū ex
illo agone legimus: vel tūc perfecisse: q̄stum tu supra sub
sequendū p̄uidere volebas. Sed ais ex alio capite hoc
tempore huiusmodi spontaneū martyriū: cum hac simpli-
ci nominis christi cōfessione inutile esse: quia nulla p̄ces-
dat predicatio vel ad proximū instructio. Quod licet nō
faciliter tibi admiserim: cum et plures p̄dicauerint: et ne-
sic repēte vt dicis interfecti fuerint: tamē qz et hec vt nar-
ras cōtingere possunt: dico q̄ exemplis: et potissimū ma-
ximo martyrij exemplo etiā predicare possumus. Ad qd
cōsequendū sola christi nominis p̄fessio: et q̄ nō sub alio
nomine illi saluari possunt: sufficere putam^o. Nōne inter
cetera q̄ scripsit **Paul^o** ad **Titū**: In omnib^o inq̄t teipsū
p̄be exemplū bonoz operum: Nōne exempla plus di-
cent q̄ verba? Plus ex vite quis merito q̄ ex verbis edi-
ficatur. Qua in re dolorib^o et morti corpus suum amore
Iesu christi exponere nou^o martyr intendit. Disce ergo
per ill^o meritū penas effugere iufernales. Nam laudan-
da est illa **Ciceronis** sententia: q̄ felix quicunqz alterius
dolore didicit posse cauere suū. Cōsidera ergo martyris
illius in christi fide constantiā: et nō tuā perdes: sed ma-
gno clauo firmabis. **Nā** vt ait poeta comicus: **Inspicere**

Cicero.

Terentius.

**Gregori⁹ na-
zanzenus.**

tanq̄ in speculo vitas hominum iubeo : atq̄ et alijs su-
mere exemplū sibi. **I**deo desiderabat **Gregorius nazan-**
zenus religiosos quosdā sui temporis videre: qui ad exem-
plū (vt inquit) ⁊ cōmotionē melioris vite ceteris omnib⁹
viuunt: legis dei atq̄ euāgelij taciti p̄dicatores. **A**fferret
certe multū x̄borū p̄dicatio concedo. **S**ed si hoc imple-
ri nō p̄ōt: v̄l barbare lingue defectu: v̄l q̄z cū p̄mū aliqd
de x̄pi nomine p̄dicare: aut cōtra eoz p̄fidā legē paz etis-
am loqui cognoscerēt: subito inficiant: debemus ob hoc
charitatem omnino abicere: dei honorē ac primi salutē
negligere? **H**ā dic frater queso: quā aliā p̄dicationē fecit
Clauiculari⁹ **Clauiculari⁹** quando se exuens vestimēta p̄siliuit in sta-
gnū cū alijs xp̄ianis ⁊ dixit: ⁊ ego xp̄ianus sū. **Q**ua pa-
cientia v̄l quas p̄dicationes fremēs cōtra xp̄ianos traia-
Ignatius. **Ignatius** ab **Ignatio** audiuit qm̄ impatori occurrens dixit: et
ego christianus sum. **Q**uid aliud dixisse in sua cōfessioe
Georgius. **Georgiū** legim⁹: q̄ oēs dij gentiū demonia: dñs autē ce-
Adrianus. **Adrianus.** **Adrianus.** q̄ annotare me cū
Adauctus. **Adauct⁹**: **Adauct⁹**: **Adauct⁹**: **Adauct⁹**: **Adauct⁹**: **Adauct⁹**:
Antonius. **Antonius** ⁊ alijs quos alio in capitulo nominauim⁹: **Q**uare nec
his p̄radicere valēs dicis: **U**adis ad certā mortē. **A**c si
sancti supradicti nō dubitassent de morte: que maiori ro-
manoꝝ edicto omnib⁹ xp̄m p̄sistentib⁹ ⁊ in p̄posito stare
volentib⁹ sine redēptione minabatur: ⁊ tu plusq̄ p̄pheta
Agabus. **Agabus** in his q̄ nescis certitudinē asseris. **S**ed dic mor-
Franciscus. **Franciscus** tuus ne fuit **Franciscus**: qui soldano dicere non dubita-
Soldanus. **Soldanus.** uit q̄ in sua p̄fidia damnari illū necesse erat: ⁊ q̄ sine ba-
ptismo x̄pi saluari nō poterat? **B**ortui fuerūt xij. fratres
socij sui: qui omnibus his fuerūt p̄fetes: ⁊ crudele tūc cō-
tra xp̄ianos edictū soldanus emiserat. **B**ortu⁹ est frater
ille ali⁹ regule sancti **Francisci** q̄ in eoz monasterio mon-
tis syon in hierl̄m auctēticijs scripturis est annotat⁹: q̄ cru-
cem capiēs tpe orationis saracenoꝝ templū vbi orabāt
cōtra eoz p̄stitutiones intrauit: ⁊ in p̄spectu eoz circuens

templū exiuit: qui insolito miraculo stupētes: nec illi qd
minimum facere tēptauerūt. **O**pemur ergo iusticiā quaz
possumus: et dei et primi charitate incedam⁹: et ipse fm sui
placitū nos enutriet. **A**ddebas et tuis verbis antique p
secutiōis tpe: vndiq; xpianos disquiri: et tanq; se marty
rio dicatos nec longo tpe euasuros noscētes: parua cau
sa cōciti martyrio se ingerere poterāt. **A**t tu extra locum
psecutionis existis. **Q**uis nā te cogit q ad illos accedas?
Respōdeo: **L**ogit me amor christi et primi: sciēs q si chri
stū vez esse deū inter illos p̄stear: et q sine illo saluari
nō possunt: p̄stebit et ipse me corā patre suo et angel' sc̄tis
eius. **N**ec rē nouā pago. **Q**uesiuit antiquit' psecutiōis lo
ca **B**onifacius a **R**oma ad tarsum vsq; perueniens: vbi
in christianos persecutio seuebat: et ibi martyrio coro
natus: rursus romani sui serui corpus reportarunt. **S**imi
liter **I**saach syrus vir multa doctrina et sanctitate predi
tus audiens **R**ome contra christianos persecutionem in
nouari: vt et ipse ibidē nomē christi profiteri posset: e sy
ria romam deuenit. **P**er eundem modum seraphicus vir
Franciscus tribus vicibus ad infideles ire temptauit. **S**i
mile plures ex fratribus suis peregerunt. **E**t in fratrum
beati **D**ominici historijs scriptum habetur: q ab initio fū
dationis ordinis ad centum vere durauerit annos: q om
nium generali eorum synodo: plures reperiebātur ex fra
tribus qui eundi ad infideles licentias impetrabant: et
tu tuis inanibus verbis a tam sancto proposito me reuo
care putas. **D**icebas etenim antiquos martyres compas
sione moueri: q proximos dilacerari perpenderent: et ipi
quiescerent. **N**ec me vis compassione et charitate illorū
duci qui quotidie vel prauorum conuersatione in fide
debilitantur: vel alijs illecebris ducti miserabiliter chri
stum obliuiscuntur: vel ipsum sponte negarunt vel nega
re aliqua ex causa coacti fuerunt. **L**audas antiquos con
dolētes illi: qui tormentorū patiētia sibi gliaz triplicabāt

Bonifacius.

I. Jac.

Franciscus.

Dominicus

Et modernos damnas qui charitate cōmoti: currētes in
baratrū retinere volūt: vel iam delapsos reuocare inten-
dunt. **S**implicitatis hec vident: sed cauendū ne callidita-
tis: vt quod tuipse imitari nolis: iuste ⁊ sanctissime ope-
rantes tuis verbis damnare procures. **A**ddis et aliam
causā spōtanee oblationis antiquo tpe martyrib⁹ extitit:
se: blasphemā scilicet nominis **J**esu xp̄i: quā sufferre nō
valētes: vt illos proposse increparēt: periculis se expone-
re non dubitabāt. **S**ed respondeo presentib⁹ tēporib⁹ ab
infidelibus nō minus q̄ antiquis blasphematur. **R**epli-
cas: hec me nō audire: vt illo feruore sim p̄cit⁹: q̄ illi cō-
citabant: ex quo ad illos accedēdo sup̄stitionibus vme im-
plicari narras. **S**ed caue ne tu demonibus huiusmodi lo-
quēdo te associes. **U**is nanq; q; si xp̄m quotidie blasphe-
mari scio: q̄uis verba nō audia: patienter ⁊ equo animo
ferā. **D**amnas q; zelo diuino incendio: q; ad illos increpā-
dos accedere cupio: q; opa charitatis exerceo. **S**ed ostē-
dam tibi q; illoꝝ blasphemias quotidie audio: oculis ma-
nifeste video: nec vt tu facere videris fingo me non audi-
re. **Q**uesiui ⁊ reperi **A**lchoran de arabico in latinū egre-
gie ⁊ fideliter traductū. **N**ec difficile fuit cū plures habe-
ant illum ⁊ lego ⁊ p̄lego: nō vt xp̄i blasphemias audia: ⁊
sed vt eoꝝ ineptias ⁊ p̄fidiam: ⁊ cognoscā ⁊ reseller sciāt
me ⁊ alios in sāctissima nostra fide cōfirmem: lego: ⁊ heu
prohdolor: christi blasphemias maximas repio: quas vt
tu etiā audias: ⁊ zelo dei mecūq; in charitate mouearis:
ad illosq; increpandos simul accedamus: ex toto fere **A**-
lchorano collegi. **N**am xij. eius voluminis capitulo ait:
Sciendū quidē eos incredulos esse qui **J**esū **M**arie fili-
um deū esse dicūt. **E**t infra eodē capitulo: **O**mnes quidē
dicentes xp̄m **J**esū **M**arie filiū deū existere: mēdaces et
increduli reperti sunt. **E**t infra eodē capitulo. **X**ps: ma-
rie filius nō est nisi dei nuncius: quē ⁊ plures nuncij p̄de-
cesserūt: materq; sua vera: ⁊ ille vterq; cōmestibilib⁹ ve-
scebant. **E**t xj capitulo pri⁹ dixerat: **S**ūmope qdē cauē

di: ne lege vſa quid indignū ⁊ iniuſtū proferatis: nec de deo quicquid niſi verū dicatis. Et ſequit: Jeſus Marie fili⁹ dei nūcius ſuūq; ſpūs ⁊ verbū Marie celit⁹ miſſum extitit. Et. lxiij. ca. Inducit deū loquētē de Jeſu ⁊ dicētē: Ille vero nō fuit niſi vir tātū: cui multā bonitatē cōtulimur. Et. xiiij. ca. Inducit deū loquētē ad Jeſum: ⁊ dicētē: O Jeſu Marie fili/tu pſuades hominib⁹ vt dei loco te matremq; tuā duos dōs habeāt ⁊ venerent. Rſudit Jeſus: Nolit deus vt ego qd p̄ter verū dicaz. Et ſi ego protuli tu noſti: q; tu oīm ſecreta cordiū noſcēs mei cordis archanū penetras. Ego vō nequaquē tui. Tu ſcis itaq; me nil hominib⁹ niſi mādata tua dixiſſe: ſcilic; q; te deū meū atq; ſuū inuocēt ⁊ adorēt. Quoz q̄diu tibi placuit teſtis affui. Nunc aut tu qui es teſtis oīm: poſt q̄ ab illis ad te me ſublimati: eoz cognitor exiſtes. Et. xx. ca. in q̄r: Chriſtianos vero dicētes Jeſum eſſe filiū dei nugis aſſimulātur: confundat deus qui etiā ſuos ſacerdotes atq; p̄tūces Jeſumq; Marie filiū ſibi dños loco dei ſummētes venerant: cū ipſis p̄ceptū ſit nō niſi deū vnū adorare. Et in eodē ca. Nulla fides eſt increduloz: ſed error maximus. Haſ itaq; vt vidisti xpi blaſphemias diabolicus vir ille ⁊ plures ſuo libro inferuit. Haſ quotidie lego: nec me viſ irarſci. Non viſ me a ſe exprobandū moueri. Indignaris q; bene operoz: q; tu forte nō bene operari intēdis. Sed hec mecum penſa: conuertere ad bonū. Accingere gladio et vna pcedam⁹ ad bellū: qm̄ pro victoria coronas promeremur eternas.

(Ca. xij.)

De impedimētis retrahētib⁹ nos a martyrio

Quoniam iam multa diabolus adinuenerit: q; charitatem noſtrā aliquādo tepefaciūt: et martyrii deſideriū paulatim a nobis repellunt: que ſunt illa p̄ordinē enarrabimus: vt his abiectis ducē ⁊ dñm nſm Jeſum xpm ſequētes: velut expediti milites nihil aliud q; crucis arma feram⁹. Fortis ⁊ callid⁹ eſt hoſ noster: qui cū nos alijs onerib⁹ q; veris armis defari-

gatos inspicit: tãq̃ leo rugiẽs aliquẽ deuorare q̃rẽs circu-
it: z tũc maxie oppugnamur: cum nos oppugnari nescim⁹.
Sedet in insidijs cũ diuitib⁹: in occultis vt inefficiat inocẽ-
tes. **O**culi eius in pauperem respiciũt. **I**nsidiatur in ab-
scondito quasi leo in spelunca sua: vt rapiat pauperẽ. **E**t
frondose arboris tecti ymbaculo molles somnos (vt ait
Hierony. **H**ierony) futura preda subim⁹. **I**nde a sequela **J**esu xpi
z tanti opis merito nos impedit mundi amor: ligatos: stri-
ctosq; tenent diuitie: psequitur luxuria. **I**nde venit me⁹
vult mihi deus esse p xpo. **E**t sic insequitur nos callidiss-
sim⁹ hostis mōstrũ: horrẽdũ: ingẽs: cui quot sũt co: pore
plume: tot vigiles oculi subtermirabile dictu. **E**t vt alibi
Virgilius. nobilis poeta ait: **T**u potes vnanimos armare in plia fra-
tres: Atq; odijẽ vsare domos: tu verbera tectis. **F**unere
asq; iſerre faces: tibi nomia millemille nocẽdi artes. **I**bo
Cyprianus. **C**yprianus libello de zelo z liuore inq̃t: **C**ircuit ille nos
singulos z tanq̃ hostis clausos obsidẽs muros explorat:
z temptat an sit pars aliqua mẽbroz minus stabilis: z mi-
nus sita: cuius aditu ad interiora penetret. **O**ffert oculis
formas illecebras z faciles voluptates: vt visu destruat
castitatẽ. **A**ures p canorã musicã tẽptat: vt soni dulcioris
auditu soluat z molliat xpianũ vigorẽ. **L**inguã conuicio
puocat. **M**anus iniurijs laceſcẽtib⁹ ad petulantia cor-
dis instigat. **E**t fraudatorẽ faciat: lucra opponit iniusta.
Et animã pecunia capiat: ostẽdit pnitiosa cõpẽdia. **H**o-
nores terrenos pmittit: vt celestes adimat. **O**stẽtat fal-
sa vt vera surripiat. **E**t cũ latent nõ põt fallere: exerte at-
q; apte minat: tẽrozẽ turbide pſecutiõis intẽtans. **A**d de-
bellãdos seruos dei inquietus sp: z sp infestus. **I**n pace
subdolos: in pſecutiõẽ violẽtus. **O**brẽ fratres dilectis-
simi cõtra omnes diaboli: vel fallaces insidias: vel aptas
minas stare debet instructus animus: z armatus tã para-
tus semp ad repugnandũ: q̃ semp patus inimicus ad im-
pugnandũ. **H**ec ille. **H**os ergo q̃ xpi discipuli esse volu-
mus: quare sic miserabilẽ seduci patimur? **C**ur ad marty

rium hoc necessario tpe: p nomis christi gloria velle acce-
dere iactamur: et timido animo p̄gimus: **C**ur p̄fectā hāc
charitatem inanibus verbis pollicemur: et a mundi illece-
bris et diuitijs strictis vinculis nos alligari et detineri p̄-
mittim⁹: **P**erfectus em̄ christi seru⁹ (vt ait Hieronym⁹)
si aliquid p̄ter x̄pm̄ habet p̄fectus nō est. **C**ur ergo si p̄se-
cti nō sumus deo p̄fectos fore sumus ante mentiti? **D**e-
autem qui mentitur occidit animam. **I**gitur vt concludā
si perfecti sumus cur mundi voluptates et bona conside-
ram⁹ paterna? **S**i non perfecti: cur inanibus verbis dñm
fefellimus: qui quoridie clamat et dicit: **S**i quis vult ve-
nire post me abneget semetip̄m et tollat crucem suā et se-
quatur me: et nos diuitijs onusti arbitramur x̄pm̄ sequi?
Audiamus **J**ohannem qui nos et hortat⁹: et spirituali vo-
ce cōtestās ait: **N**olite diligere mundū: neq; ea que in
mundo sunt. **S**i quis dilexerit mundum non est charitas
patris in illo: quoniam omne quod in mūdo est concupi-
scentia carnis est: et concupiscentia oculorū et ambitio se-
culi: que non est a patre: sed ex concupiscentia seculi: et
mundus transibit et concupiscentia eius. **Q**ui autem se-
cerit voluntatem dei manebit in eternū: quomodo et de-
us manet in eternum. **H**ec **J**ohānes in prima epla. **I**deo
ait Hieronymus: **I**d enī quod in presenti seculo est: mo-
mentaneum est ac leue. **E**t subdit. **R**espuantur ergo ho-
nores: despiciantur diuine: ipsa quoq; vita nostra marty-
rij amore contemnatur. **E**t **C**yprian⁹ libello de lapsis pul-
cherrime ait: **D**ecepit mltos patrimonij sui amor cec⁹: nō
ad recedendū parati aut expediti esse potuefr: q̄s facul-
tates sue velut cōpodes ligauēfr. **A**lla fuefr a remanēti-
bus vīcula: ille cathene quib⁹ virtus retardata ē: et fides
pressa: et mens vincta: et anima preclusa: vt serpenti ter-
ram s̄m sententiam dei deuoranti preda et cib⁹ fierent: q̄
trestrib⁹ ihererēt. **U**n̄ dñs: **S**i vis p̄fect⁹ eē: vade et v̄de
oīa q̄ hēs et da paupib⁹: et seq̄re me. **S**i h̄ diuites facerēt p̄
diuitias nō p̄irēt: eēt in celo coraīus et sēs⁹: si thesaur⁹ eēt

Johannes.

Hierony.

Cyprianus.

in celo. **N**ec vinci a seculo posset: q̄ vñ viceret in seculo nō haberet: sequeret dñm solus: et liber: vt ap̄tus et s̄b aposto-
lis multi: sequi aut̄ xpm̄ quomodo possunt: qui patrimo-
nij vinculo detinent. **N**ut quō petūt celū et ad sublimia et
alta cōscēdūt: qui terrenis cupiditatib⁹ grauant: **P**ossi-
dere se credūt qui potius possident. **S**ensus sui serui: nec
pecūie sue dñi: sed magis pecunie sue mācipati. **H**ec ille.
Non ergo ab hoc factō ope vt nec ab alijs: si illud hoc ne-
cessario tpe p̄sequi optamus: diuitie: aut t̄palia queq̄ li-
gatos nos teneāt. **E**t vt te exemplo meo cōmoueā: audi
que loquar: **E**go cū hic **C**ōstantinopoli lris grecis inten-
derē: et audierim a viro clarissimo fratre **J**ohanne de ras-
gusio ex fratrib⁹ p̄dicatoꝝ (qui p̄ ecclie latinoꝝ et grecoꝝ
vnione/ a basilien̄i cōcilio legatus huc aduenerat: et me vt
dulcissimus pater fouebat et amabat) q̄ venalē paruo p̄-
cio infiniti valoris margaritā: tres sancti francisci venera-
biles et veri fratres secū portauerant: frat̄ scilicet **P**etr⁹
de Bethonto: frater **A**ngel⁹ de **C**stulo italice. **E**t frater
Petrus alemann⁹ de **M**agūtia qui huc alibi accessuri ve-
nerat illā emere p̄posse decreui. **C**lenditis ergo alijs om̄i-
bus: et deficiēte aliquali pecuniola: ne etiaz libros grecos
quos et admirabiles et magno labore mihi cōparauerā v̄-
dere coactus essem: margaritā hanc p̄ciosissimā relinque-
re itēdebā. **S**ed iuuāte dño valui om̄ia v̄dere: quo p̄cio
thezaurū illū infinitū subarraui: et plene possidere in pro-
ximo spero. **N**am licet solū p̄me tōsure secularis clericus
sim: nec spiritali vita exercit⁹: fidem tñ in xpo teneo certā
antiquoꝝ martyꝝ exēplis edoct⁹: q̄ discrete sperantē in
se dñs minime derelinquet. **I**nstat et iterū contra nos de-
mon penaz et tormētoꝝ horrore: teneritudinē corp̄is ostē-
dens et mēbroꝝ: vt vix puncturā acus sine magno dolore
sufferre possim⁹. **A**ddēs meli⁹ certe id esse: si ab hac nūc
nos retraham⁹ cōfessione dum licet: q̄ tunc penis deuicti
xpm̄ negare cogamur. **S**ed hāc demonis astutiā rememo-
ratione eoꝝ que supra scripsim⁹ vincim⁹: et q̄ ne quis tor-

menta etiā parua sine xpi adiutorio sufferre posset: nō ro-
bustissim⁹ quisq; vt supra nobis declarauit **Lactāti⁹**: et tū
maxima queq; tormenta pueri et muliercule inspirata pa-
tiētia taciti vicerūt: vt toto se corpe dilacerari et vri suffe-
rentes: nec gemitū emittebāt. Nam de **Felicitate** quadā
africana legit: que cū grauida esset et vna cū **Renouato**
fratre suo et **Saturnino** et **Perpetua** genere nobilissima
p xpi nois p̄fessioe carceri māciparet: illāq; part⁹ dolores
inuaderēt. Et ad eā ex custodib⁹ vn⁹ dixerit: **Quid** facies
femina cū corā prefecto crudelissimis cruciaberis tormē-
tis: qm̄ nūc naturali dolore sic impatiēter grauaris? **Re-**
spōdit: hic ego pro me patior: ibi xps ipse pro me patiet̄.
Quare vt multoz sic hui⁹ s̄acte mulieris exēplo edoceri
possum⁹: q̄ que nre virtutis esse nō possunt: deo relinque-
da sunt: nobis fides solū cū charitate querēda: qd̄ si p̄fē-
cerim⁹: educet ipse nos de laqueo venātū et de om̄i xbo
aspero. Nam dic frater q̄s delicatior **Agnete** aut **Blan-**
dina de qua in sequētib⁹ enarrabim⁹: **Quis** tenerior **Ka-**
therina? **Quis** mollior et pulchrior **Pantaleone**: **Christi-**
na: **Clito**: **Pangrati**: **Adriano** et alijs innumerabilib⁹: q̄
adiutorio xpi maxima vicerūt tormēta: dicente p̄pheta:
Si ambulauero in medio vmbre mortis: nō timebo mala:
qm̄ tu mecū es dñe. **Ampli⁹** cōtra nos instat et risibili⁹ de-
mon: et ante oculos nros pudorē et irrisiones pponit: que
ex hac sctā p̄fessione a mūdi hui⁹ hominib⁹ nobis pueni-
re possunt. **Qd̄** nos faciliter paruipēdere possum⁹: si q̄-
tas derisiones et ptumelias pro nra redēptioe xpus susce-
perit inspiciam⁹: et nos seruos nō arrogāter dño nro p̄po-
ni velim⁹. Nam vt ait **Gregori⁹**: **Si** xpi passio ad memo-
riam reuocet̄: nihil adeo durū q̄ nō equo animo tolleret̄.
Illusus etenim ille et xbis et operib⁹ turpiter fuit. Nam vt
scripsit **Lucas** cū diceret: **Non** est mortua puella: s̄ dor-
mit: deridebāt eū. Et cū de auaritia reprehēdisset phari-
seos: **Facite** vobis amicos de māmōna. **Audiētes** phari-
sei qui erāt auari deridebāt eū. Et vt scribit **Johānes** di-

Lactātius.

Felicitas.
Renouatus
Saturnin⁹.
Perpetua.

Agnes. **Blā-**
dina. **Cathe-**
rina. **Pan-**
thale. **Chri-**
stina. **Citus.**
Pangrati⁹
Adrianus.

Gregorius.

Lucas.

gerunt illi: **N**onne benedicimus nos: quia samaritan⁹ es
et demonium habes. **Q**uid de illo dicemus vt scribit **L**ucas:
q̄ ipso predicāte repleti sūt omnes in synagoga eorū
ira: et eijciētes eū extra ciuitatē voluerūt precipitare de su-
pcilio montis. **E**t itez ad lapidandū ipm lapides sustu-
lerunt. **R**ogitemus etiā delicati milites: qualiter dux nos-
ter in domo **L**ayphe pontificis fuerit delusus. **N**am q̄ illi
ludēbāt ei dicebant: **P**rophetiza nob̄ qui te percussit. **S**i
militer in pretorio pilati genuflexi ante eū illudēbant ei
dicētes: **A**ue rex iudoz. **E**t missus ad herodē spreuit illū
herodes cum toto exercitu suo. **Q**uid derisōis parui cor-
de timere poterimus: si recordari velimus: q̄ fuit spinis
cordat⁹: et arundo loco sceptri posita in manu ei⁹: spues-
bantq̄ in faciē illius: et nunc veste purpurea: nūc alba ves-
titus erat. **Q**uid de eo q̄ vltērius scribit **L**ucas dicere
poterimus: q̄ cū esset in patibulo crucis illudēbant ei mi-
lites dicētes: **A**lios saluos fecit seipm̄ aut saluū facere
non potest. **E**t pretereūtes blasphemabāt eum: mouētes
capita sua. **A**t nos insensati nec verbū minimū: pro illius
nomis glia et nra salute sufferre possumus. **T**imē⁹ insu-
per delicati nimīū detractiōes et murmuratiōes valde:
non nostrā considerantes ingloriā: sed veluti ibelles dor-
miendo et ludendo in illius regnū posse intrare putam⁹.
Nolumus intelligere **P**aulū dicentē: q̄ p̄ mltas tribula-
tiōes oportet nos introire in regnū celozum. **N**olumus
corde suscipe que christo dño nro occulte iudei int̄ se lo-
quendo et nequiter iudicando: et inter alios palam mani-
feste detraxerunt. **D**ixit nanq̄ phariseus intra se cū quo
comedebat christus: **H**ic si esset p̄pheta sciret vtiq̄ qual
esset que illū tangit: quoniam peccatrix est. **D**icebāt simi-
liter et discipulis suis pharisei: **Q**uare cū publicanis et pec-
catoribus māducat et bibit magister vester? **A**lij dicebāt:
In beelzebub p̄ncipe demōioz eijcit demōia. **E**t alij: nō
est h̄ hō q̄ sabbatū nō custodit: et scim⁹ q̄ hic hō peccator
est. **E**t alij eū habere demoniū asserēbāt. **C**ōtradicebāt et

illi dicentes: **Tu** de teipso testimonium perhibes: testimo-
nium tuum non est verum. **Et** in eodem **Johannis** euan-
gelio. **Quinquaginta** annos nondum habes et abraam vi-
disti: **Dicebant** et illum malefactorē et populi seductorez
cū dicerent: **Dñe** recordari sumus q̄ seductor ille. **Infi-**
tas pene detractiones de dño nro ex euāgelio quis elice-
re potest: et nos paucas timemus. **Uiles** eteniz homines
huiusmodi detractores sunt: qui cum suis operibus pla-
cere non possunt: increpatione aliorum placere volunt: ac
alterius vituperatione se laudari putant. **Quare** et a sapi-
ente parui pendenda sunt. **Itz** vt **Hieronymus** scripsit ad
furiam: fieri quid non potest vt absq̄ morſu hominū vite
huius curricula quis p̄transseat: malozūq̄ sollatiū est bo-
nos carpere: dum peccantiū multitudine putant culpam
minui peccatorū. **Sed** recordemur q̄ scriptū est: **Omnis**
detractor eradicabitur de ceru sanctorū. **Instat** et fortius
contra nos demon: timorē mortis nob̄ incutiēs: vt nō so-
lum arduū hoc opus nos ipsi aggredere audeam⁹: sed fer-
uentes ad hoc alios proposse aliū de phibere conamur.
Rec tunc **Hieronymi** recordamur dicentis: **In** transitū
suo non se cogitet xp̄ianū qui p̄ xp̄o mori nō inuenit p̄-
paratū. **Et** idē: **Si** xp̄s p̄ nob̄ posuit animā suā: sic et nos
si opus est: p̄ veritate q̄ ipse de⁹ est debem⁹ animā pone-
re. **Et** ideo exhortās nos dñs ad mortē p̄ illius nomie (si
opus sit) sustinēdam ait: **Qui** amat animā suā p̄det eā: et
qui mihi ministrat sequatur: hoc est: me imitet vt decla-
rat **Augustinus**. **Unde** et ipse ait: **Si** cupis vitā tenere cū
xp̄o: noli mortē timere p̄ xp̄o. **Et** **Cyprianus** libro de mor-
talitate dixit: **Mori** plane timeat ille: q̄ ex aqua et spiritu
nō renat⁹ gehēne ignib⁹ mancipat⁹: mori timeat q̄ nō xp̄i
cruce et passiōe cēset. **Et** s̄ dicit: **Mortalitas** ista iudis et gē-
tib⁹ et xp̄i hostib⁹ pestis ē: si fuis excessus salutaris ē: h̄ il-
le. **Quis** igit̄ nō p̄gre p̄stitut⁹ p̄peret in patriā ingredi:
Quis nō ad suos nauigare festinās: vētū p̄sperū: cupid⁹
optet: vt velocit̄ caros liceat āplecti: **P̄ria** nra paradisus
est. **Sum⁹** enī in h̄ mūdo tāq̄ hospites et p̄grini. **Magis**

Hierony.

Augustin⁹.
Cyprianus.

Cyprianus.

illic nos caroz numerus expectat parentū: fratruū: filio-
rum amicozū: frequēs nos illic ⁊ copiosa turba desiderat
Quid ergo nō properamus ⁊ currimus: vt patriā nostraz
videre vt nobis charissimos salutare possim⁹? **Q**uia illis
⁊ nobis in ꝓmune leticia erit? **S**im⁹ ergo dilectissimi mē-
te integra: fide firma: virtute robusta: ad omnē dei volū-
tatem parati: pauore mortis excluso: immortalitatē que se-
quitur cogitemus: audiamusq; **C**yprianum mirabiliter
ad hoc nos exhortantē ac pulcherrime dicentē: **E**ius est
etenim mortē timere: q̄ ad christū nolit ire. **E**i⁹ est ad chri-
stū nolle ire: qui se nō credit cum christo incipere regna-
re. **S**criptū est iustum fide viuere. **S**i iust⁹ es ⁊ fide viuus:
Si vere in domo credis: cur nō cū christo dño futurus: et
de dñi pollicitatiōe securus? **L**eterū: quid aliud in mun-
do q̄ pugna aduersus diaboluz quotidie geritur? q̄ ad-
uersum iacula eius ⁊ tela: confictatiōibus assiduis dimi-
catur? **C**um auaritia nobis: cū impudicitia: cū ambitioe
congressio est: cū carnalibus vicijs: cum illecebris secula-
ribus assidua ⁊ molesta luctatio est obsessa mens homi-
nis ⁊ vndiq; diaboli infestatiōe vallata. **E**t occurrit in
singulis: vix resistit. **S**i auaricia prostrata est: exurgit libi-
do: si libido compressa est: succedit ambitio: si ambitio cō-
tempta est ira exasperat: superbia inflat: vinolētia immu-
mutat: inuidia cōcordiā rumpit: amicitia zelus ascindit.
Logeris maledicere q̄ diuina lex prohibet: compelleris
iurare quod non licet. **T**ot persecutiones animus quoti-
die patitur: tot periculis pectus vrgetur. **E**t delectat hic
inē diaboli gladios stare. **Q**uis nō tristitia carere optat?
Quis non ad leticiam venire festinet? **U**nde dominus:
iterum videbo vos ⁊ gaudebit cor vestrum: ⁊ gaudiū ve-
struz non tolletur a vobis. **C**ū ergo christū videre gaude-
re sit: nec possit eē gaudiū nrm nisi quis viderit xpm: que
cecitas animi? que ve dementia amare pressuras et pu-
gnas ⁊ lachrymas mōi: ⁊ nō festinare poti⁹ ad gaudiū qd
nūq; possit auferri? **H**oc autē fratres dilectissimi iō sit qz

fides deest: quia nemo credit vera esse que pmittit dñs
qui verax est: cuius sermo credentib⁹ eternus ⁊ firm⁹. **S**i
tibi vir grauis ⁊ laudabilis aliqd polliceret: haberes pol
licenti fidem: nec te falli aut decipi ab eo crederes: quem
stare in s̄monibus ⁊ in actibus suis scires: deus tecū loq̄
rur: ⁊ tu mente incredula p̄fidus fluctuas: de⁹ de hoc mū
do recedenti tibi imortalitatē atq; eternitatē pollicet: et
dubitas. **H**oc est dñm omnino nō nosse: hoc est xpm cre
dentiū ⁊ magistrū: peccato incredulitatis offēdere. **H**ec
sic **Cyprian⁹** vt vidimus mirabilē explicuit: nec pprio
ra ab alio excogitari posse credim⁹: vt ea de illo re vīda
mus: que supra verbis expressit **Lactātius**. **I**lli⁹ ergo di
eta opibus impleamus. **M**ortē p̄ laude dei ⁊ pximi chari
tate causa instāte subire nō dubitem⁹: q̄ velimus nolim⁹
abesse lōgius nō pōt. **N**ā vt ait **Hieronym⁹** ad **Eliodor⁹** **H**ierony.
de excessu: **S**i nō gentos vite excederemus annos: vt an
te diluuiū humanū viuebat genus ⁊ **Bathuselem** nobis
tēpora donarent: tamē nihil esset p̄terita longitudo: que
esse desisset. **E**tē inter eū q̄ decē vixit annos: ⁊ eum q̄
mille: postq̄ idē finis vite aduenerit: ⁊ irrecupabilis mor
tis necessitas: omne trāfactū tantū dē est: nisi q̄ magis se
nex onustus peccatorū fasce pficiscit. **E**t infra: **S**ētis ne
obsecro te: quādo infans: qm̄ puer: qm̄ iuuenis: qm̄ robuste
etatis: quando senex fact⁹ sis: **Q**uotidie morimur: quo
tidie cōmutamur: ⁊ tamē eternal nos credim⁹. **H**oc ipsuz
qd̄ dico: qd̄ scribit: qd̄ relego: qd̄ emēdo de vita mea tra
bitur. **Q**uot pūcta notarij tot meoz dāna sunt tēpor: so
lū habem⁹ lucrū qd̄ xpi nobis amore sociamur. **H**ec ille.
Ista ergo p̄semus charissimi: hec mēti isigam⁹: dicam⁹
q̄ cum ap̄lo quotidie morior p̄pter v̄sam gl̄iam fratres.
Nā sic vno modo **Plato** p̄hiam diffiniuit: hoc est omniū **Plato.**
sapiētīū vitā meditatiōez esse mortis: qd̄ phi ⁊ sancti no
stri maxime laudauerūt. **I**deo **Hesiodus** mortaliū tan
ta mala p̄pendēs: natales hominū plāgit: in funere gau
dens: ait enim sic in theogonia. **Hesiodus.**

Alit ⁊ ſtra nos fortiffime ſultat antiquo hoſtis ⁊ ſub ſpe
pietatis: hāc ſi acceperim⁹ viā relinqndā ſuade conaſ: lo
cat añ oculos nros p̄rem ſenē: oſtēdit matrē: q̄ laborib⁹ no
ſtris ſuſtētāſ: v̄l ſuſtētari ſperāt: q̄ ſpe ⁊ amore nri iocū de
viuūt: ⁊ morte nra nimiū cruciādos declarat. **Propōit ⁊**
v̄xorē ipudice tractādā: dulces filios alio ī latē collocat:
q̄s diuīa lex educare ⁊ ſuſtētare p̄cipit. **Et ſic xp̄s ī pecto**
re nro callid⁹ adūſari⁹ occidere conaſ. **Sz illū fortiffime**
ſupabim⁹: qm̄ nos p̄ noīe Ihu nō m̄fi parſuros eē: nō p̄fi:
nō v̄xori: nō filijs: recordabimur: ne illo q̄ p̄miū ē īfinitū
⁊ eternū nos ipos indignos reddamus. **Uñ pulcherrime**
Hierony. ad Eliodoꝝ ait: Licet paru⁹ e collo p̄deat ne
pos: licet ſparſo crine ⁊ ſciſſis veſtibus v̄bera quibus nu
trierat mater oſtentet: licet in limine pater iaceat: per cal
catum perge patrem: ſiccis oculis ad verilluz crucis euo
la: pietatis eſt genus in hac re eſſe crudelem: veniet po
ſtea dies: quo victoz reuertaris in patriam: quo hieroſo
lymam celeſtez vir fortis coronat⁹ īcedas. **Et infra ſub**
dit: At ſcriptura p̄cipit parentibus obſequendū: ſed q̄
cunqz eos ſupra xp̄m amat perdit animā ſuaz. **Et ſubdit:**
Dño paſſuro timide cōſulens Petrus ſcādālū fuit. Pau
lus retinentibus fratribus ne hieroſolymā p̄geret reſpō
dit: Quid facitis plorātes ⁊ turbantes cor meū: Ego em̄
non ſolum ligari: ſed ⁊ mori in hieroſalē paratus ſum pro
nomie domini Ieſu chriſti. Aries iſte pietatis quo fides
quatitur euangely mucrone recidēdus eſt. Mater mea
⁊ fratres mei hi ſunt quicunqz faciunt uoluntatem patris
mei qui in celis eſt. Si credunt chriſto: faueant mihi pro
eius nomine pugnāturo. Si non credūt: mortui ſepeliant
mortuos ſuos. Hec Hieronymus. Qui v̄lteri⁹ p̄bar: non
ſolū hec pro martyrio (vt ipſe ait) ſienda: ſed contemptu
ſeculi fortiter proſequenda. Nec in hoc ſancto p̄poſito
v̄rgente cauſa cogitādū eſt de v̄xore: aut de filijs quos
ſui martyris meritis nō relictur⁹ ē dñs. Uñ Grego. in fine
libi ſcōi dialogoz ait: Dubiū Petre nō ē q̄ m̄tra valeāt

Hierony.

Gregorius.

martyres signa mōstrare: sic et faciūt et pura mēte q̄rētib⁹
innumera miracula oñdūt. Legim⁹ tñ d̄ **Marcellian⁹** et **Mar-**
co fratrib⁹ geminis: et clarissimis viris q̄ cū ad decollādū
p̄ p̄fessione xp̄i ducerent: occurrerētq; parētes et vxores:
q; illoꝝ blandimentis et paruuloꝝ filioꝝ aspectu demol-
liti fuerint: quod vir sanctissimus **Sebastian⁹** perpendēs
exclamauit ad illos: **O** fortissimi milites nolite p̄ misera
blandimenta coronam deponere sempiternam: et inde ad
parētes cōuersus inquit: Nolite timere: nō separabunt̄ a
vobis: sed vadunt parare vobis sydereas mansiōes: qui
reassūptis viribus cursū suū non solū ipsi: sed et parētes
et alij q̄ aduenerāt gloriosissimū pegerūt. Sed miraculū
certe fuit de nobilissima **Perpetua**: q̄ cū corā p̄fecto pro
xp̄i nomis cōfessione sisteret: et adiudicari deberet: parē-
tes et vir ei⁹ offerētes paruulū q̄ lactabat: diuisisq; blādi-
mētis exq̄rerēt: q; cū illi viuere vellet moueri nllaten⁹ po-
tuit: dicebat ei: Recedite a me inimici dei q; nō noui vos:
q̄ itez flētes pueri collo ei⁹ applicuerūt: et p̄cib⁹ p̄cabant̄
q; paruulo saltē parceret quē enutrire pueniebat et uiue-
ret: sed abiecto a se puero nllis illa mouet flētib⁹: aut vo-
ces yllas tractabil̄ audit. Mens imota manet: lachryme
voluūtur inanes. Que deū vna cū **Satyro** adiudicata fu-
it leonib⁹ deuoranda.

Marcellian⁹
Parce⁹

Sebastian⁹.

Perpetua.

Virgilius.

De his q̄ xp̄m negarūt quō debēt redire ad pe-

Quoniam scim⁹ mirimos alii **(nitena. La. xii)**
q̄s extetisse q̄ xp̄m dñm et creatore suū abnega-
re nō sūt veriti: illos ex tota volūtate p̄posse
ad penitētiā reuocare optarē. Sed deest certe
facultas: desūt vba: deest oportuna doctria. Qd̄ em̄ ego
in tāto facinore deplorare possē: aut qb⁹ v̄bis tñ nephas
p̄q̄ri: q; illos a tā scelesto crimine reuocarē: q̄ cor suū vt la-
pidē indurarūt: et sola itētioe pei⁹ exeq̄ndi h̄ p̄petrare vo-
lueſt. Eloq̄ntia hic esset **Licerōis** necessaria. Sacraz scri-
pturaz pitie nō pua: s̄ qlē **Hieronym⁹** habuit vt **Augu-**
gustinus. Vellet cor meum **Francisci** charitate ardere

Hierony.
Augustin⁹.
Franciscus.

et tunc scelus hoc possem forte comode deplorare: et fortis-
 simis verbis: si casu ista legere pringeret: illoz durissimu
 pectus emollire. **At** cum omnia hec desint: et iuuenis vix
 prima cognoscens elementa: non tante sum arrogantie et homi-
 nes illos duros: verbis meis a tanto scelere posse reuoca-
 re presuma. **Sed** sua misericordia et pietate operet deus qui
 voluerit: mihi sufficit sic loqui ut intelligar: et veritate ipaz
 nuda sicut nouero simplicit enarrare. **Cum** multo siquidez
 melius sit vera rustice (ut ait Hieronymus ad damasum) quam
 diserte falsa proferre. **Et** Augustinus ad Hieronymum. **In-**
 comparabiliter pulchrior est veritas christianorum: quam Helena
 grecorum: pro ista enim fortis nostri martyres aduersus hanc
 sobdomam: quam pro illa illi heroes aduersus troiam dimicauerunt.
Hanc ut ait Iustinus martyr contra gentes.
 ἔσι γὰρ ἡ πᾶσα πα ψωδία ἰλιὰ δὸς τὲ καὶ ὁ δὸς
 σείας ἀρχὴ καὶ τέλος γυωὴ **Sed** si quis plene
 et copiose materiam hanc legere optauerit: legat que ad
 Theodolum lapsu fortissime scripsit Chrysostomus. **Cum**
 de plura ad litteram Hieronymus transulit in diuersis epi-
 stolis: quas ad diuersos lapsos scripsit: et in ea maxie quam
 fortissimam ad Gabinianum direxit. **Hos** autem breuiter pro
 ma tractatuli que nouerimus explicabimus. **Cōsideraui-**
 mus enim quod duabus maxime causis homines hi discretione
 etatis fruenter: de quibus solū loquimur: sic miserabiliter du-
 cti christum dominum et deum suum negarunt. **Aut** enim ab infideli-
 bus causa aliqua detentis fuit hec apposita conditio: quod vel
 mortem subeant: vel christi nomen abnegent et viuant: et timore
 mortis perterriti: christum negare potius quam pro illius nomine mori
 eligunt. **Aut** pessimi alij mundi illecebris aliquibus ille-
 cti/sponte et nullo mortis metu instate christum se negatu-
 ros offerunt. **Sed** horum primi coram alijs christianis se: quod pe-
 nis deuicti christum et si ore negauerit non tamen corde: quo
 firmitus illum retinere predicant: cum et illoz infidelium cogno-
 scant insanias: et se peccasse ore negando propendant. **Que** et
 si vera sunt quid moraris inter illos amice? **Cur** illoz re-

Hierony.
Augustin.

Iustinus
martyr.

Chrysosto.
Hierony.

m...
 lo...
 r...
 que...
 quod...
 Non...
 stianu...
 vira...
 gemin...
 vere...
 des: qu...
 bustum...
 fidem...
 in cor...
 patre...
 ram h...
 illum...
 suo...
 uertor...
 e nos...
 prom...
 magn...
 salic...
 nis...
 p illi...
 um...
 Et sic...
 etern...
 eul...
 qui...
 peio...
 quis...
 lupra...
 gunt...

minas vxores ducis: vt prole recepta oneratus: tpe nul-
lo aufugere possis: Dicunt cū illis me deinceps cōmora-
ri necesse est: nec aufugere possum. Et si ex illoꝝ psuetu-
dine vxores nō ducerem me nō eozum secte crederent: et
priori in periculo remanerē. **H**as tuas excusatiōes dicis:
et quod plus est sic posse saluari miserabiliter seducis.
Non em̄ cognoscis q̄ ante rebellionē nō nisi nomine chri-
stianus fueras: qui p̄ xp̄o mori causa vrgēte recuastī: q̄
vitā tibi cōdonasset eternā: et coronā purpureā p̄ passiōe
geminasset. **S**ed quia nō nisi nomine christianus eras p̄-
dere illud nomē inuume dubitasti: defecit spes: defecit fi-
des: que ad mortē tollerandā pro illi⁹ nominis glōria ro-
bustum te militē reddidissent. **S**i ergo nec sp̄e habes nec
fidem: quō xp̄m in corde tuo p̄fiteris. **N**on em̄ si quis me
in corde confitebitur ait dñs: confitebor et ego illū coram
patre meo et angelis s̄ctis suis. **S**ed dixit: **S**i quis me co-
ram hominib⁹ p̄fitebitur. **T**u aut̄ corā hominib⁹ negasti
illum: quō ergo tibi psuasum iri putas: q̄ ip̄e corāz patre
suo et angelis sanctis suis sic manendo p̄fiteatur? **S**ed cō-
uertere ad dñm cuius benignitas ad penitentiā te hortat̄
et nos viam tibi ac modū explanabimus. **N**ec abilioꝝ/aut
promptioꝝ/et inde tibi iocundioꝝ reperiri p̄t: q̄ q̄ iterum
magnificentissima nominis Iesu christi p̄fessione: in eozū
scilicet infideliū/mediū psurgas: et te xp̄ianū nouit̄ p̄fitea-
ris. **C**ulpā ac reatū tuū omnib⁹ palā dicito. **M**ortez quā
p̄ illi⁹ nōis cōfessiōe timuisti exq̄re. **P**roijce q̄cūq; cor tu-
um dilaniāt: et si alie extrahi neq̄unt: cor ip̄m cū ill⁹ euelle.
Et sic audies a Iesu xp̄o: **I**ntra ī gaudiū dñi tui ī gaudiū
eternū: quod p̄ mei nominis negatiōe a te abstulerā: et p̄
eiusdē noua p̄fessione restituo. **N**ec illis solū hec dicim⁹
qui ob cōditionē appositā ne morerētur xp̄m negarūt: sed
peioꝝibus alijs qui prodita patris substātia porcorū sili-
quis delectant̄: idem p̄dico. **E**t certe hi peioꝝes qui in vo-
lupratū turpia plabētes: precipites in psundū demergū-
guntur. **H**i deū ventrē volūt habere p̄ xp̄o seruientes li-

bidini in carne sua gl'iant: et vt pinguis hostia in mortē pes-
sunā saginant. **Sed** q̄cūq; sis: et qualicūq; te ita submerse-
ris: redi ad te: manū eleua: et repies dñm subleuāte. **Diri-**
ge cor et mētē vt illi satisfacias: q̄ misericors est et pi⁹ et mul-
te miseriatiōis dñs. **Et** cū sanctissimū illi⁹ nomē respuēdo sic
p̄ditorie peccaueris: quiesce: ne lōgi⁹ a facie dei recede.
Lauē ne te **Sinees** de q̄ supra mētionē fecim⁹ vna cū ma-
diāte fornicatē ferro haste p̄figat. **Anteq̄** hec veniāt ad
xp̄m piūssimū redi. **Illi⁹** nomē quē negasti publice p̄fite-
re. **Effunde** p̄ tā scelesto peccato: p̄ tua salute miseri tui
corpis sanguinē. **Seq̄re** dñm tuū quē pdidisti: qui tamē
sanguinē suū p̄ tua redēptiōe effudit. **Nec** dubites: quin
te recipe velit: qui p̄ se crucifigētib⁹ dixit: **Pater** ignosce
illis quia nesciūt qd faciūt. **Nōne** et ip̄e **Marcellinū** rece-
pit: q̄ cū papa romanus esset et iussu **Diocleciani** et **Maxi-**
miani impatorū capet: tormētōz horrore pauesact⁹ duo
grana incensū in sacrificio idolorū obtulit et imposuit: sed
inde puerfus ad dñm penitēs suū scelus igemuit: et seip̄z
a papatu deposuit: qui deinde a xp̄ianis nouit in pōtificē
reassūptus itez capit. **Et** cū nullaten⁹ sacrificare vellet:
eū decapitari mādarūt: q̄ ex xp̄iana se sepultura cū indi-
gnū adiudicasset: excōmunicauit om̄es q̄ cū sepelire p̄su-
merēt: et cū xxxv. diebus insepult⁹ maneret: eius succes-
sor **Marcellus** a **Petro** ap̄lo admonit⁹ eū deuotissime se-
peliuit. **Quid** nōne et plures alij q̄ cū diuisis ex causis an-
tiquit⁹ idolis sacrificassent: nō despantes de xp̄i misicor-
dia: puerfi ad dñm misicorditer suscepti sunt. **Nam** q̄ste
sit misicordie: et q̄ste (vt ita loquar) nimie ineffabilisq;
clemētie p̄pheta nos docet. **Misator** inquit et misicors
est dñs: et agēs penitētiā sup malicijs. **Nō** em̄ venit voca-
re iustos sed peccatores in penitētiā. **Imiteris** ergo istos
nec te mortis imago detreat: q̄ pena parua videbit si sce-
lus tuū debite p̄siderare volueris. **At** si omnino pusilla
nimis existis: mortēq; etiā ptimescis: int̄ illos saltē secre-
tiori mō q̄ noueris penitētiā tecū page. **Cōfiteri** xp̄ianis

Sinees.

Marcellin⁹

cū q̄bus te repiri stigerit reatū tuū. **Plāge** tuū scel^o: la-
chrymas e corde euelle: nec cesses: q̄usq; in hoc mūdo vi-
uere te pmiserit deus. **Plāge** q̄ poti^o misere uiuere vel:
q̄ gliose p̄ xp̄i nomie mou: q̄ statim gliaz tibi p̄donaret
etnā. **Hec** mēs tua incredula bonoz re p̄missiōe desperet
Nā uiuo ego dicit dñs. **Holo** mortē pctōris: nisi p̄uertat
a via sua ⁊ uiuat. **Uñ** ⁊ p̄ p̄phetā tu reliq̄sti me: tñ reuer-
tere ⁊ suscipiā te dicit dñs: **Reuētinini** ⁊ salui eritis q̄ estis
in extremis t̄re. **Recordami** hoz ⁊ ingemiscite: ⁊ agite pe-
nitentiam qui erratis. **Nam** vt ait **Hieronimus** ad **Sabi-**
nianum. **In** illo deniq; populo: a quo crucifixus est chri-
stus: a quo in ligno suspensus: a quo pendens irrisus: a q̄
lancea vulneratus: a quo felle ⁊ aceto potatus: erāt mē-
bra christi: pro quibus dixit: **Pater** ignosce ill qz nesciūt
qd faciūt. **Quid** aut̄ p̄uerso nō ignoscit: q̄ homicida de-
speret si in sp̄e redit? ē: a q̄ etiā xp̄s occisus ē? **Credide**st
inde multi: donat^o ē eis sāguis xp̄i: vt magis eū biberēt q̄
liberarent: q̄ rei de illo effuso tenerent. **Hec** ille. **Habe-**
as ergo sp̄e certā in **Iesu** dño tuo: illa nāq; in altū facilit̄
te eleuabit: nec sine illa vt ait **Chrysosto**. saluari poteris. **Chryso.**
Τῆ γὰρ ἐλπίδι ἐσωθῆμην αὐτὴ γὰρ αὐτὴ καθάπερ
σειρατὶς χρυσῆ τῶν οὐρανοῦ ἐαρτῖσθίσαν τὰς ἡμέ-
τερας διαβάσσει ψυχὰς κατὰ μικρὸν πρὸς τὸ
ὑψὸς ἐκείρου ἀμελκουσα τοῖς σφοδρὰ ἐχομημοῖς
αὐτῆς καὶ τοῦ κλύδωρος ἡμᾶς τῶν βιωτικῶν ὑπέ-
ραίρουσα κακῶν. **Non** ḡ p̄stas indurat^o ⁊ desperat^o in
peccatis q̄cūq; negādo xp̄m iterū crucifixisti: cū p̄ te ad
patrē ille orauit: ⁊ te recipere sit parat^o. **Ne** patiaris tātū
tibi ⁊ tanto **Iesu** christi labore quesitū sp̄ūalium gratia-
rū deperire censū. **Peribis** certe si p̄stas in peccis: ⁊ exa-
cerbes deū in actibus tuis. **Nā** **Hieronimus** de peniten-
tia. **Nihil** in q̄t ita offēdit deū: q̄ desperatiōe malozū he-
rere peiozib^o: licet ⁊ ip̄a desp̄atio incredulitatis inditiū sit
Qui eī desperat salutē nō putat futurū eē iudiciū. **Qd** si
metueret: vtiq; bōis opib^o iudici se p̄pararet. **Hec** te amā
f 4

Cyprianus.

tissime deterreat inueteratio peccati. **A**udi qui dixerit
Cyprianus ad **Demetrianū**. **N**ull^o inquit aut peccatis re
tardetur: aut annis: quo minus veniat ad cōsequēdā sa
lutē. **I**n isto mōdo ad hec manēti penitētia nulla sera est.
Recupera ergo animi tui vires: et exurge de terra: et excu
tere puluerē: et statim terrebis inimicus. **N**ā vide illi^o intē
tionē (que vt asserit **Chrysoſtomus** ad **Theodolū** lapsuz
et **Hieronymus** ad **Sabinianū**) hec fuit: q̄ ita te deijceret
vt nunq̄ amplius resurges: sed si te videat exsurrexisse
de terra: et rursus ad bellū p̄tra ip̄m p̄paratū: hac tua au
dacia deterrebitur: et q̄to promptior maiora p̄sumes: tā
to ille infirmior: fragilioꝝq̄ reddetur. **N**ec em̄ alia decau
sa iudā desperationis vinculo rapuit: nisi q̄ reditū ad sa
lutē timuit: si zelus suū penitētia reformasset. **N**az vt illi
inquiūt si hoc esset vt eos qui semel lapsi sūt de via recta
redire ad priorē cursū volūtas diuina p̄hiberet: aut nul
lus/ aut valde pauci introirēt in regnū celoz. **I**mmo ve
ro eos quos p̄spicuos iter p̄res et in admirationē habem^o:
post lapsus peccatoꝝ inuenim^o esse tēpatos. **Q**ui em̄ ve
hement^{er} fuerāt in malis: p̄si rursus ad bona eadē nihilo
minus vtunt^{er} vehemētia: p̄sci sibi q̄ in ml̄tis teneant ob
noxij. **I**deo metuit diabolus et tremuit: ne q̄s forte horū
initū aliq̄ penitudinis capiat: si em̄ ceperint iā neq̄unt
retineri: sed in modū ignis penitētie calore succēsi: auro
purgato purgatioꝝ reddūt animas suas: itineris sui ha
bētes cautelā maximā ex p̄teritoꝝ errore gestoꝝ: atq̄ in
hoc pene etiā eos qui nullos vnq̄ incurrerūt lapsus vidē
tur p̄ceder^e: dñi cautioꝝ eos reddit expiētia. **P**eccati eī
Lactātius. p̄sciētia (vt ait **Lactātius** institutionū suaz libro iij) et me
tus pene: religiosioꝝ facit: et semp ml̄to firmior est fides
quā reponit penitētia. **C**urādū ergo vt in hac vita dū li
cet penitētiā totali cordis p̄tritiōe pagas: qm̄ post mortē
Cyprianus. nullus penitētie loc^o datus est: vt ait **Cyprian^o** cōtra **de
metrianū**. **N**ullus satisfactiōis effect^o est hic vita aut ad
imē aut tenet: s̄ saluti eterne/ cultu dei/ et fructu fidei p̄

Lactātius.

Cyprianus.

uideat. Sed vnā facim⁹ questionē: an quis de xp̄iani nomi-
nis p̄fessione interrogat⁹ taceat: ad pctm̄ illi capitale cōpu-
tetur? Qd̄ aliquo in casu sic esse venerabiles affert docto-
res: vt si ex taciturnitate hac dei honoz tolleret ⁊ gl̄ia: qz
vl̄ se nō firma opiniōe xp̄ianū esse ostēderet: vl̄ q̄ ip̄a ita
sit derisibilis fides q̄ nemo illā audeat p̄fiteri: scelus hoc
esse mortale p̄cludūt: hortanturq; in t̄li casu xp̄ianum se
omnimode p̄fitendū. Sed si non p̄ncipalit̄ seu imediate
ad religionē inspiciētes illi q̄ interrogant: sed ad odia alia
vl̄ derisiones: vt q̄s forte noscerēt xp̄ianos occiderēt: vl̄
alia via male tractarēt: ⁊ q̄s hoz timid⁹ taciturnitate il-
loz man⁹ effugere posset: peccatū nō esse mortale p̄fēti-
unt. Per quē modū ⁊ int̄pos vt diximus penitētes vbi
xp̄i nō ledať honoz vitaz cū taciturnitate ducere possūt:

**Decrebra inuocatiōe nomis Jesu christi tēpo-
re martyrij La. xiiij.**

Utergo oīa in vnū cōprehēdam⁹ maxia res est
martyriū: ⁊ difficilis: nec alijs cōpetēs q̄ his q̄
xp̄i spiritu inflāmati ad hoc feruēter aguntur:
quē sp̄s feruorē donare cōsueuit dñs diuersi-
mode electis suis: vt aliquib⁹ gratis tribuisse videat. Si-
cut Bonifatio Adriano Clauiculario ⁊ plib⁹ alijs: q̄ cuz
publicani essēt: subita dei gr̄a ad xp̄i testimoniū mirabili
accesserūt feruore. Fuerūt ⁊ alij q̄ diuturnis oratiōib⁹ h̄
a ch̄isto dño impetrať potuerūt. Adeo vt Carpasius inē
cetera oraret: q̄ si eū gl̄ia martyrij dignū iudicasset: ex la-
pide spelūce aqua limpidissima emanaret: qd̄ dño p̄stan-
te securus ad certamē p̄perauit: ⁊ palmā martyrij fortit̄
dimicādo p̄meruit. Ideo ait Cyprian⁹ libello de habitu
virginū: Durus ⁊ ardu⁹ limes q̄ tēdit ad gl̄iam et p̄ hunc
vite limitē martyres p̄gūt. Et ergo limitē hūc de q̄ Cy-
panus dixit nos faciliť penaz tpe trāseam⁹: nihil fortius
repiri q̄it: nihil iocūdi⁹: nihil accōmodati⁹: q̄ crebra Jesu
xp̄i nomis inuocatio. Ills̄ em̄ est nomē mirabile (vt pi⁹
f iij

Bonifacius.
Adria. Cla-
uicularius.

Bernardus doctor **Bernardus** ait) nomē ineffabile: nomē inextiabile: nomē a sc̄lis absconditū: et in fine sc̄loꝝ nob̄ revelādū. **Q**d dedit cecis visū: surdis auditū: claudis cursū: sermonem mutis: vitā mortuis: et obsessis corpib⁹ virt⁹ hui⁹ nominis demōes effugavit. **U** ergo datū sit homib⁹ h̄ nomie redēptorē nr̄m noīare: nihil maius aut nob̄ salubri⁹ in h̄ sc̄lo dari potuit: q̄ q̄ in noīe **J**esu om̄e genu flectat: celestiu: terrestriu: et infernoꝝ. **S**ed q̄le sit nomē **J**esu ap̄d deum: nob̄ icognitū est. **U** ait **L**actā. **P**rimū scire nos cōuenit nomē ei⁹ ne angēl q̄dē notū esse q̄ morant̄ in celo: s̄ ip̄i soli ac deo patri. **N**ec añ id publicabit (vt est sc̄tis literis traditū) q̄ dispositio dei fuerit impleta. **E**t parū infra subdit. **Q**uis nomē ei⁹ q̄d ei a principio p̄r sūm⁹ imposuit null⁹ ali⁹ p̄ter ipsū sciat: habet tñ et in angelos aliud vocabulū: et in homies aliū. **J**esus q̄ppe in homies nominat. **N**ā xp̄s nō ppriū nomē ē: s̄ nūcupatio potestatis et regni. **S**ic em̄ iudei reges suos appellāt. **H**ucusq̄ **L**actantius: qui et pla de christi nomis significatiōe lib. vi. diuinaz institutionū declarat. **E**t q̄ illū vtroq̄ nomie vocare nob̄ datū est **J**esus scilicet et christ⁹: q̄ iocunditates martyrib⁹ ex istoꝝ nominū inuocatiōe et in tormentis iuuamina puenerūt narrare nō pigebit: dūmodo et illoꝝ exemplis nos illa sp̄ in ore habere discam⁹. **R**efert **E**usebius in historijs ecclesiasticis: q̄ **I**gnati⁹ in tot et tāta tormenta nūq̄ ab inuocatione sacri nomis **J**hu cessabat. **E**t cū tortores inq̄rerēt: q̄re toties h̄ nomē sic replicaret: ait: **H**oc nomē cordi meo inscriptū habeo. **I**deo ab ei⁹ nomina tiōe cessare nō valeo: post mortē x̄o ei⁹ illi qui hec audierāt volentes curiosius expiri cor ei⁹ ab illi⁹ corpe euellerūt: et illi discindentes p̄ mediū totū inscriptū lris aureis h̄ nomie **J**esu inuenerūt. **S**imile et aliū exēplū prius scripserat **H**irene⁹ ep̄s **L**ugdunēsis vt refert **E**usebius in dictis historijs. **Q** ap̄d **L**ugduniū gallie dum in xp̄ia nos seua nimis p̄secutio crassaretur accidit vt delicatissima quedā puella **B**lādina nomine ab infidelib⁹ caperet:

quod toti ecclesie pauore incussit: timētes ne supplicijs cedēs
xp̄m negaret. Erat em̄ puella nobilis: tā corpe delicata:
et tenera vt nō crederēt eā n̄si posse v̄l minima pati tormē-
menta. Sed tāta virtute ad tollerandū a xp̄o firmata est:
vt carnificū manū om̄ino p̄us deficerēt: qūis mutuo sibi
succederēt q̄ Blādina. Hā a p̄ma diei luce vsq; ad ves-
perā inouātes in ea tormēta: se victos ad vltimū sūt con-
fessi: stupētes om̄es quō in ea aīa sustētari potuisset: cui⁹
in corpe sine supplicio nihil penit⁹ remāssisset. Sed vt bea-
tissima puella narrauit: q̄tiēs se christianā p̄clamauit: to-
tiēs in ea vires repate sūt corpis: quō illa p̄pēdēs: nūq̄ ab
ei⁹ nom̄is inuocatiōe seu p̄fessiōe cessauit. De alio diaco-
no similit̄ idē f̄fert Eusebi⁹: nom̄ie sc̄to simul et re: q̄ supra
q̄ humanā est ferre naturā noua tormētoꝝ et penaz gene-
ra ptulit. Sed nullis vnq̄ tormētis ab eo aliquid extorq̄re
valuerūt: q̄ sac̄tissimi hui⁹ nom̄is p̄fessionē: christian⁹ sū.
Nō cādētis eris lam̄is et ferri iuxta inguinuz loca apposi-
tis: nō vllis instauratis ignib⁹: nō vll̄ (vt vnico x̄bo p̄clu-
dā) penaz generib⁹ aliud audiuerūt q̄ xp̄ian⁹ sū. Et cum
in mēbris singul⁹ vst⁹ esset: vt iā in eo hūana forma cogno-
sci nō posset. In carcerē ob hāc causā fuit reclusus: vt post
aliq̄t dies illū itez ad supplicia reuocarent: illo sc̄z tpe q̄
putrefactas cicatrices inspicerēt: vt v̄l doloribus defice-
ret: v̄l cederet: et alijs timorē icuteret. Cui h̄ mirabile cōri-
git: vt cū christū sp̄nomiaret: et illi⁹ p̄fiteret nomē: p̄ noua
tormēta in p̄stinam nouāq; formā rediret: ita vt reparata
supplicia: nō ad penā sed ad aliā medelā resurgerent. Et
sic hec martyrib⁹ veniebāt ad gl̄iam: et q̄to maiora et cru-
deliora ill̄ inferebāt tormēta: tāto illis p̄mia p̄ virtute cu-
mulabāt. Refert itaq; Lactati⁹ libro iij. diuinaz institu-
tionū: q̄ iudices hec exequi mādātes: p̄tēdūt solū vt vin-
cāt: et exq̄sitos dolores corpib⁹ imittūt: et nihil aliud deui-
tāt: q̄ vt ne torti moriant: quasi x̄o mors tātūmodo bea-
tos faciat: ac nō etiā tormēta q̄to fuerint grauiora: tanto
maiorē virtutis gl̄iam pariāt. Illi autē p̄tinaci stulticia iu-

Lactatius.

- bent curā tortis diligent adhiberi : vt ad alios cruciatus
mēbra renouētur: et reparet nou^s sanguis ad penā. **Quid**
tā piū: tā benificū: tā humanū fieri pōt: nō curassent tam
sollicite q̄s amarēt: quin etiā sceleratissimi homicide con
tra pios iura impia cōdiderūt. **Domitius** de officio pro
conf rescripta p̄ncipū nefaria collegit: vt doceret q̄b^o pe
nis affici oporteret eos: qui se cultores veri dei cōfiteri.
Hec Lactā. Ex quib^o edoceri potes q̄liē viri fideles in
christi h̄ est veri dei cultores crassent: et qualiē tormētōrū
tollerātia ac inuicta patiētia tortores suos superēt. **Max**
vt ait **Quintilian^o** libro de causis causa. x. **Alla** pena ē ni
si inuito: nullū habem^o nisi ab impatiētia dolorē: et vt ali
quid crudele sit mer^o facit. **Quare** de bono patiētie libel
lū egregiū cōpilauit **Cyprian^o** asserēs nō p̄ficere aliquid
in actib^o nr̄is ad cōsūmandū laudē: nisi de patiētia cōsu
matiōis accipiat firmitatē. **Nā** vt ip̄e ait: **Patientia** est q̄
nos deo cōmēdat et fuit: ipsa est q̄ irā temperat: q̄ linguaz
frenat: q̄ mentē gubernat: pacē custodit: disciplinā regit:
libidinis impetū frāgit: tumoris violentiā cōpmit: incēdi
um simultatis extinguit: coereet supbiā diuitū: inopiam
paupum refouet: tuet in virginib^o br̄am integritatē: in vi
duis laboriosam castitatē: in cōiūctis et maritatis indiui
duam charitatē: facit in p̄speris humiles: in aduersis for
tes: cōtra iniurias et cōtumelias mites: cōtra tēptationes
pugnat: p̄secutiones tolerat: passiones et martiria consū
mat. **Ipsa** est que fidei nostre fundamēta firmiter munit:
ipsa est que incremēta spei sublimiter prouehit: ipsa om
nem actū dirigit: ipsa efficit vt perseueremus filij dei di
ci: dum patientiam patris imitamur. **Hec Cyprianus** sic
pulcherrime vt vidisti omnia de patientia complex^o est.
- Lactātius.** **Quam** termino comprehendens **Lactantius** ait: **Patientia**
est malozum que inferuntur aut accidunt cum equa
nimitate platio. **Et Mar. Tullio^o** in rethoricis. **Patientia**
in d̄t: ē honestatis siue vtilitatis causa: rex arduaz ac dif
ficilū voluntaria vt diuina p̄pessio. **Si** ergo patiētia h̄c

vere possidere cupimus: queramus illā a dño oīm virtutū datore: illā fide spe ⁊ charitate impetremus. In tribulationibus ⁊ penis magna cū deuotiōe Iesu xpī nomē inuocemus. Illū si iusti erimus adiutorē certe habebimus: quā multe tribulationes iustoz: ⁊ de omnibus his liberabit eos dñs. Et iuxta est dñs his q̄ tribulato sunt corde.

Qui sunt abiles ad martyriū *Ca. xv.*
His qui sūt abiles ad martyriū questionem minime fecissē: nisi q̄ aliq̄ sophisticis argumentis solos scripturaz sacraz sciētia p̄ditos ad hodiernis t̄pib⁹ aptos p̄tēdūt. Cū eūtiū ad infideles ea sit maxima causa dei honor: ⁊ p̄mi ad xp̄m vt possibilē ep̄u: ad q̄d scripturaz eruditio necessaria videt. Quomō enī inquit hi poterit q̄s illos de fide instruere: ⁊ ad xp̄i cultū p̄uertere: nisi sacroz libroz eruditione sint p̄diti? Nec omnes etiā sacra sciētia eruditos ad h̄ abiles dicūt: sed illos solū q̄ sacro diaconatu aut p̄sbyterio decorāt: cum hi solū fidē p̄dicat possint: nec laicis sit p̄missū. Ad dunt ad hoc fortī: solū p̄dicandi facultatē int̄ infideles habere: quib⁹ a sede ap̄lica fuerit indultū: cū nec doctis viris xp̄iano p̄lo p̄dicare sit p̄missū: nisi fide firmos fuerit p̄bati: ⁊ stricto examīe sufficiētes p̄firmati. Quare ⁊ beatus Frācisus in regula sua dixit: q̄ null⁹ frat̄ audeat populo p̄dicare: nisi p̄mo fuerit examīat⁹ ⁊ approbat⁹: ⁊ officīū p̄dicatiōis sibi specialit̄ cōcessū. Sed he ratiōes sophisticę sunt: nec rē ipsaz discrete inspiciūt. Ideo circa h̄ aliq̄ p̄gustāda sunt: vt ex his cognoscere possimus q̄ ad h̄ sāctissimū op⁹ p̄ficiendū doctrina indigēt: ⁊ q̄ sine illa int̄ infideles charitatis feruore ⁊ desiderio martyriū morari possūt. Quo p̄cognito ⁊ ipoz argumētoz clara liq̄bit solutio. Nā diuersis quis respectib⁹ martyriū etiā desiderio ad infideles transire ⁊ inter illos cōmorari p̄t. Mittunt nāq; ad illos quidā vt illoz sint episcopi ⁊ pastores siant: sic vt ad christi fidē p̄ueniētib⁹ p̄dicatiōib⁹ p̄posse p̄uertant ad exēplū christi q̄ discipulos suos in vniuersuz

mōm misit et dixit p̄dicare euāgeliiū vniūse create. **Et** ecce ego mitto vos sic oues in medio lupoꝝ. **Et** p̄ hunc modū p̄suevit antiquit̄ romana ecclia ep̄iscopos sacrare titulares: illos scilicet qui fidei ardore et desiderio ad eum locū vbi ep̄iscopi creati fuerāt solennit̄ p̄t oportunū viderēt predicare curarēt. Sic t̄p̄e scriissimi abbatis **Romualdi** sui quidā sociū a Romana ecclia ip̄etrast: vt plene in eius vita p̄tinet. Sic et **Gregorius** sūmus p̄t̄ifex **Deletū** misit et **Augustinū** et **Johānē**: vt crucis ignominiā angelicis predicarēt. Quare et viros h̄mōi p̄bos esse req̄rit: et sacraz scripturaz doctos: et de omnib⁹ questiōib⁹ p̄rompte et veridice s̄m fidē r̄ndere paratos: iuxta apli doctrinā: vt potēs sit exhortari in doctrina sana et eos q̄ p̄tradiciūt arguē. **Nā** vt scripsit **Piero**. ad **Fabiolā**. Tāta debz esse sciētia et eruditio dei p̄t̄ificis: vt egressus ei⁹ et mort⁹ et vniuersa vocalia sint. Veritatē mēte p̄cipiat: et toto eā habitu resonet et ornatu: vt quicq̄d agit: q̄quid loquit̄ sit doctrina p̄loꝝ. Absq̄ tintinnabul̄ eim̄ et diuersis colorib⁹ et gēmis floribusq̄ virtutū: nec sc̄tām eccliam ingredi p̄t̄: nec nomē antistitis possidere. **Hec** ille. **Sed** qz cōueniēs immo necessariū est ep̄iscopo vt clericos secū cōadiutores secū in officio et cōministros habeat: v̄l denuo ordinet: scribēte **Paulo** ap̄lo ad **Titū**: Cōstituas p̄ ciuitates presbyteros: sic et ego tibi deposui. **I**do tales in huiusmodi locis: v̄l secū clericos ducere v̄l ordinare tenentur: et q̄ causa vrgēte mortē p̄ x̄pi noīe sustinere sint p̄mpti: vt scriptū ē: Qui mihi ministrat me sequat̄. **Et** sacrarū scripturaz ex illoꝝ ministerio doctrina requirit̄: vt in eoz̄ descriptiōe scribit̄: **In** lege d̄ni volūtas eius: et in lege ei⁹ meditabit̄ die ac nocte. **Et** **Hier.** ad **Paulinū**. Sacerdotis officiiū est interrogatū respondere de lege. **Et** ad hui⁹ exēplū p̄t̄ quis abbas: seu alteri⁹ p̄gregatiōis ap̄pbat⁹ pat̄ ill̄ q̄ ex sua sūt p̄gregatiōe: eū di ad fideles licētā p̄stare: quos idoneos: et ad hoc zelo fidei et charitatis ardore tractos cognouerit. **Q**ō tū dupliciē cōmp̄hen-

Romualdus

Gregorius.

Deletus.

Augustin⁹.

Johannes.

Pierony.

Pierony.

dendum est: vt mirabilis seraphicus vir ille **Franciscus** in sua
 prima regula a papa **Innocentio** confirmata declarauit. **De-**
 dit enim eundem et statim modum et formam tam indoctis quam etiam scien-
 tificis hoc modo: **Fratres** vos qui vadit possit duobus mo-
 dis inter eos peruersari. **Unus** modus est qui non faciat lites neque
 contentiones: sed sint subiecti omni creature propter deum: et profiteas-
 tur se esse christianos. **Alius** modus est: qui cum viderit placere deo
 annunciet verbum dei: vt credat in deum omnipotentem: patrem fi-
 lium et spiritum sanctum. **Creatorem** omnium: redemptorem et saluatorem fi-
 lium. **Et** vt baptizentur et efficiant christiani. **Quod** nisi quis re-
 natus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest intrare in regnum dei.
Hec et alia que placuerint domino: ipsis et alijs dicere possunt.
Quia dicit dominus in euangelio: **Omnes** qui profitebitur me coram
 hominibus: confitebor et ego illum coram patre meo qui in celis
 est. **Et** qui me erubuerit et meos sermones hunc filium hominis
 erubescet in maiestate sua: et patris et sanctorum angelorum. **Hi-**
rabilis ergo vir hic deo plenus: vtriusque virorum generibus: et
 primo scripturarum sacrarum indoctis formam inter infideles eun-
 di statimque explicuit: vt eorum vite integritas humilis et chari-
 tatiua peruersio spiritualis et magna fieret illius predicatio.
Et quod ore exprimeret nesciret: vite exemplo et re ipsa declara-
 ret. **Unus** et de fratre quodam laico ordinis illius scriptum ha-
 bet: qui cum inter infideles integram et exemplarem vitam duceret
 ab illis interrogatus accepit in manibus regulam: et genufle-
 xus christianum se esse: et regulam professus martyrii coronam perme-
 ruit. **Quare** et quilibet christianus charitatis amore successus
 quousque laicus et secularis: eandem potest peruersationem et modum
 inter infideles obseruare et se christianum profiteri: et compe-
 tenti tempore illis quilibet denunciare potest: qui sine chris-
 ti fide et baptismo minime saluari possunt. **Hec** ad hoc
 magna scripturarum noticia est necessaria: nec hi ad illos
 officio predicationis accedunt: sed vt suam profiteantur
 fidem sine qua nec illi saluari possunt. **Et** istis simpliciter
 dictum est: **Quicumque** vult venire post me abneget se-
 metipsum et tollat crucem suam et sequatur me. **At**

q̄ scripturarū sūt fratres edocti: debēt ⁊ vite exēplar tene
 re ⁊ tpe p̄gruo si voluerint fidē illis explanare: trinitatez
 videlicet quam illi negāt: xpm redēptorē oīm ⁊ illius ba
 ptisma. Nec ad h̄ q̄uis clerici sunt aut p̄sbyteri v̄l diaco
 ni magis ipsi illis p̄dicare obligant̄ q̄s laici ⁊ seclares: ni
 si q̄ ex regle p̄fessioē ad h̄ illi magis hortant̄ q̄s alij. Et si
 p̄fectionē in hoc imitari voluerit possūt ⁊ oīa hec page
 re: vt ⁊ **Frānciscus** ip̄e sic discretissime docuit: sic mirabili
 ter adimpleuit: quib⁹ tūc scripturarū sacrarū necessaria ē pe
 ritia ac doctrina. **Ut** ḡ ad cōpēdiū ista reducam⁹: dicim⁹
 q̄ possūt plib⁹ modis christiani ad fideles zelo fidei trās
 ire. **Uno** mō vt auctētice ip̄i mittant̄ a papa in ill' scilicet
 i) p̄tib⁹ p̄stituti episcopi: quos scripturarū sacrarū sciētia p̄
 cellere est necesse. Et q̄ hi nō nisi a papa v̄l alio ex p̄nci
 palibus patriarchis mitti possūt: ab ill' omnimodā susci
 ii) piūt licētā. **Alio** mō ⁊ cōministri et coadiutores quales
 sunt presbyteri cū episcopis ⁊ diaconi q̄s ⁊ similit' sciētia
 iii) p̄ditos eē oportet. **Alio** mō vt obsequose supradictis adiū
 gan̄: q̄b⁹ certe nō est sciētia necessaria: sed si ardore mar
 tyrj se h̄mōi obsequo dedicarūt: vt oportuno in tpe et ip̄s
 cū illis coronas suscipe possunt: modus ill' ⁊ forma supra
 iiii) dicti pueniūt. **Possūt** ⁊ alio mō laici seculares cuiuscū
 q̄ sint gradus xpiani charitatis zelo ⁊ martyrij desiderio
 succēsi ad illos trāsire: q̄ ⁊ si sciētia scripturarū sacrarū sunt
 p̄diti ⁊ solēni auctoritate careāt: si voluerint: nō solū in
 fidelib⁹ fidē p̄fiteri: s̄ maiorī charitatis ardore succēsi (vt
 oportunū discrete nouerint) fidē ill' quā bñ scierit potest
 Salomon. explanare. **Nā** vnicuiq̄ sapiētī dicit̄ a **Salomōe**: **Tu** autē
 describe sapientiā in p̄silio ⁊ sciētia: vt respōdeas v̄ba ve
 ritatis his q̄ p̄ponūt tibi. **Nec** h̄ fieri inē infideles a papa
 inēdicat̄. Et in hoc isti a p̄mis differūt: q̄ ad h̄ illi obligan
 tur ⁊ nō hi. **Sed** si inē doctos hos seclares eē p̄tingat: fidē
 suā p̄fiteri possūt: ⁊ q̄ sine illa minime saluabūt denūtia
 re. **Et** si cū h̄mōi scripturarū ignaro illi de fide disputare
 vellent: cōuenit illi respōdere mibi: quia indoct⁹ de fide

disputare nō licet: sed que a cunabulis ab ecclie ministris
suscepti: colui: et adoravi: profiteri licet: q̄ nō est datū nomē
sub celo hominib⁹ in quo possint saluos fieri: nisi in nomi-
ne **Ihu xpi**. Si disputare placet statuere tps: et xpiane rea-
ligonis magistros accersibo: q̄s ad vos ducā. **Qu** q̄b⁹ di-
sputare: et ab illis interrogare et informari poteritis: et de fi-
de vt libuerit edoceri. **Qu** tñ nunq̄ aut raro p̄tingere pos-
se videt: cū illis de eoz fide disputař minime pmittatur.
Na scribit in **Alchoran xxxij. ca.** Tecū disputare volēs
tibus dic deū solū omēs actus tuos agnoscere: q̄ die pos-
srema lites omēs et cōtrarietates discutiet. **Et ca. cxvj.**
homīes inquit incredulos talit̄ alloq̄re: **Ego** quidē legē
vřam atq̄ sectā minime sequor: nec vos meā. **Igitur** mihi
mea maneat vobisq̄ vřstra. **Et xx. ca.** minatur **Moameth**
detrahētib⁹ sibi ac puniri p̄cipit: ait em̄ de p̄pheta ma-
le loquētes graui malo puniant̄. **Et** hec certe astutissime
p̄uisa illius ratio fuit: ne quis scilicet disputādo ac dis-
cendo falsissime legis ineptias faciliť vt eueniret sequaci-
bus miseris ostēdere posset. **C**lez hec nō timētes xpiani/
rationib⁹ diuinis/naturalib⁹ et moralib⁹ fidē sp̄ approba-
re sunt parati. **Na** fides nřa q̄ sūma est vřtas in nullo na-
turalib⁹ vřtatibus aut moralib⁹ repugnare pōt. **Sed** ali-
is sectis q̄ vřtas acerba ē et inuisa: p̄palari timēt quod-
ammōdo et aufugiūt: et maxie hui⁹ t̄pis infideles: q̄ vřtu-
tis omīs inexptes vitā suā mortiferis voluptatib⁹ ducūt.
Quare soli xpiani p̄dicatiōib⁹: martyrio et miracul⁹ et non
vi aliqua t̄pali: omniuz nationū gētib⁹ xp̄i fidē suaserūt:
Qu p̄pheta in spiritu p̄uidēs ait: **In** omnē terrā exiit so-
nus eoz: et in fines orbis terre vřba eoz. **Et Lactā.** **Deni-**
q̄ nulla gēs tā inhūana est: nlla regio taz remota: cui aut
passio xp̄i/ aut sublimitas maiestatis ignota sit. **Sed** hic
vna incidit questio: an eūtes ad disputandū cū infideli-
bus de religiōe nřa quid aut qualit̄ locuturi et disputa-
uri sint p̄cogitare debeāt. **Et** questio nē soluere videtur
christus dñs noster qñ in euangelio **Matthi** dixit: **Dum**

Moameth.

Lactānius.

steteritis an reges et presides nolite cogitare quod aut quid loquimini. Dabit enim vobis in illa hora quod loquimini. Non enim vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Sed dubium inde surgit: quod tempus habuerit ad precogitandum sufficiens: et non oportune precogitauerit temptat deum videat. Ad verum esse omnes confirmant doctores: asserentes discretam precogitationem dato tempore fieri: sed nimiam et curiosam tanquam ex pusillanimitate diuinique auxilii diffidentia / et humane rationis presumptuosa confidentia puenientem condennant: dicuntque christum in euangelio casu hoc arduo et tempore prohibuisse: in quo homo ille: aut nec interrogationes sibi fieri ad precogitare poterit: aut precogitandi tempus auferet. Et tunc nec curam habet vult deus: quomodo hoc est quod ordine et quali modo dicendi: aut quid: hoc est quam materiam et quasi sententias efferas: sed spiritus totam in suo auxilio collocari iubet. Illicoque affutur se permittit: et auxilium prestat: ait enim: Dabit vobis in illa hora quod loquimini. Ideo pulcherrime ait Hieronymus in transitu suo ad Eusebium: Filium Eusebii surge leua in celum oculos tuos: lex dei spiritus sit in corde tuo: ne timeas a facie hominum: quia cum illis est spiritus domini cum quibus est veritas. Et Augustinus quicquid quicumque loquitur homo verum: non est suum quod loquitur sed diuinum: quia sic omnis essentia ab essentia prima venit: sic veritas omnis a prima tantum veritate descendit. Et idem solummodo ille docet in terris qui cathedram habet in celo. Nam ipse solus est qui hominum scientiam docet. Accedat ergo ad christi nominis professionem secure tam docti quam indocti: et spiritus discrete ponant in domino. Quis enim in illo unquam sperauit et profusus est?

(tyrium. Ca. xvi.)

An fratres miore p ceteris obligent ad mar
Cum in regula beati Francisci: quam deo doctore (ut ipse asserit) fratribus suis vir ille seraphicus scripsit de martyrio specialis mentio: et ut ita dicam ad illud exhortatio habeat: questionem facit: an hi qui sub ea regula sunt clerici vel laici ultra alios clericos vel laicos ad infideles accedere: et pro eorum salute ut ad christum putant legitime certare: et sic ad martyrium ipsorum

Hierony.

Eusebus.

Augustin?

se exponet et offerre obliget. Ad plib^o sic ee visū ē. Et in
ei^o pfirmatioez alios inducūt q reglaz bti Frācisci duas
alias in ecclia Romana famosas Reglas bti scilicet Augu
stini et Bndicti plib^o ratiōib^o pceller afferūt. In quaz et
hāc supaddūt ratiōē: q regula hec in omēs sola eundi
ad infideles de ministri sui licētia facultatē pbeat. Ait ei
sic in regula beatus Franciscus: Quicq fratruum diuina
inspiratiōe voluerūt ire in saracenos et alios infideles:
petāt in licētia a suis mgris puincialib^o. Ministri xpo nul
lis eūdi licētia tribuāt: nisi eis q̄s viderit ee idoneos ad
mittēdū. Et h̄ vba sūt regle q sb̄ bulla ē pape Honorij.
At in p̄ori sua regla quā Innocē. papa p̄us pfirmauerat
ait: Quicūq̄ fratruū diuina inspiratiōe volueſt ire in sar
racenos vadāt cū licētia sui ministri et sui. Minister vero
det eis licētia et nō p̄tradicat: si viderit ee idoneos ad mit
tendū. Nā tenebit dño reddere ratiōē si in h̄ vl̄ in alijs
indiscrete pcellerit. Et infra sb̄dit: Et omēs fratres vbi
cūq̄ sint recordēt q dederūt se et reliq̄rūt corpa sua dño
nfo Ihu xpo: et p̄ ei^o amore debēt se exponet inimicis tā
visibilib^o q̄ inuisibilib^o. Hec ille. Ex qb^o afferūt etiā ali
qui: q cū b̄tus Frācisc^o in omib^o seq̄ xp̄z curaret: et xp̄s in
ascēsiōe sua disciplis suis mādauerit: q irēt in vniuersuz
mōm: et euāgelij vniūse creature p̄dicarēt: nec timerent
eos qui occiderēt corp^o: qm̄ aīas occidere nō possent: sic
et ad illius exēplū Frācisc^o charitate ardēs fratres suos
debere ad infideles accedere dixit. Cū regulā suā h̄ ee di
cat: sc̄m̄ scz euāgelij obſuare. Tñ in p̄ma regla ait: Hec
est vita euāgelij Ihu xpi: quā frat Frācisc^o petijt a dño
papa Inno. p̄cedi sibi et pfirmari. Sz nos alie q̄ hi sc̄tiens
tes: id qd̄ dubiū facere possz clariori distinctiōe d̄clarabi
mus. Prenotando primū q null^o cuiusq̄ sit sc̄ritatis sim
plicite christianus p̄cepto aliquo obligatur ad infideles
predicationis causa accedere vel se ad martyrium offer
re: s̄ si etiā timidus ille fuerit: de ciuitate in ciuitatem sine
mortali excessu aufugere potest: vt supra declarauim^o.

Augustin^o.
Benedict^o.

Honorius.
Innocētius

Hac ex causa Paulus heremita primus ad heremum fugit
 pluresq; an eum ad diuersa loca fugientes fecerunt. Et sic nec
 frat quicumq; sibi beati **F**rancisci regula: nec alii ad hunc ex prece-
 pro obligat. At si diuina sit inspiratio: puenit: facultate
 eundem de licentia ministri tribuit illi **F**ranciscus: et (vt supra vi-
 dimus) forma et modum in infideles eundi: et statim sibi decla-
 rat. Sola enim diuina inspiratio et electio (vt et regule fide-
 lissimum expositor ait) idonea et sufficienter personam efficit: et
 propositum et perfectionem tribuit ad tantum officium. Et poterit huius
 diuina inspiratio homini tali innotescere: si quotidie magis in-
 stiterit: et illi in propositum firmiter acquiescatque animus eius:
 nec quicquam amplius iam desideret. Quod si religiosus fuerit
 ex petitionis instantia suo superiori poterit declarari. Uel
 vt supra ostendimus obligari potest quis ex mandato pape si
 ad eorum infidelium loca episcopum se consecrari permiserit: quo-
 niam tunc et ibidem accedere: et illis christi fide predicare tenetur.
Et hoc recte ad Iesu christi exemplar: qui discipulos suos epi-
 scopos et patriarchas per orbem totum transmisit. Tenet tamen pa-
 pa idonea et ad hunc sufficienter personam eligere: nec ex timiditate
 nolenti et quem fugitiuum seu christum negaturum cognouerit huius
 mandare debet. Sed **F**ranciscus nec hoc facere potuit: nec in
 regula sua hoc voluit: sed quantum christum illi imitari fuit permittum
 declarauit: cum ait: Quicumque fratrum diuina inspiratio vo-
 luerint ire: vt per hoc quod est voluerint: illis non vt christus discipu-
 lis suis precipere ite in vniuersum mundum: sed vt facultate
 eundem procederet: psuleret seu incitaret: vt vir sanctus **P**etrus:
Johannes: et doctissimus vir alius **A**lexander de ales plu-
 resque alii existimauerunt. Uel cum vir ille **F**ranciscus charita-
 te arderet: martyrii flamma: hostiam deo viuente toto corde
 et visceribus se offerre percipuit: vt morte sic et vita domino et
 magistro suo simile se preberet: et fratribus suis de se exhortati-
 uum daret exemplum: tribus vicibus (vt **B**onauentura eius vi-
 te descriptor annotauit) ad infideles accedere temptauit:
 quod cum semel a deo illud posse perficere procederet post tribula-
 tiones multas derisiones et verbera ad **S**oldani aspectum de-

Petrus.

Johannes.

Alexander.

Bonauentura

Soldanus.

uenit. **Quē Soldan⁹** in successu: affectuosissime ⁊ audiebat ⁊ admirabat: sed qz vt supra diximus voluit eū dñs nō p carnis martyriū: sed p mētis incendiū in xpm crucifixū trāsformari: redijt ad italiā. **Et** qnq; fratrib⁹ q̄s diuina inspiratiōe cōmotos: ⁊ charitate feruētes nouit: ad infideles eū di licetiā p̄stitit: q̄ cū christi fidē ⁊ d̄bo ⁊ exemplo predicarēt in **Barrochia** ciuitate regis granate martyrij coronas p̄meruerūt. **Mirabilis** ergo q̄cūq; fratrib⁹ suis vir iste seraphic⁹ scripsit: vt ver⁹ m̄grī ⁊ dñi sui discipul⁹: om̄i diligētia p̄s ip̄e p̄ficere curauit. **Estēditq;** illū p̄fectū frat̄e suū eē: q̄ ⁊ regulā nō solū ad p̄cepta: sed ad p̄silia ⁊ exhortatiōes: vt ⁊ ip̄e totalit̄ p̄fecit obfuarēt. **Nō** ergo ad martyriū se offerre frat̄es sui obligant: nec magis q̄ alij: si ad magna sue regle p̄silia ⁊ exhortatiōes: vt eoz pat̄ fuit: ip̄i p̄fecti eē nō curāt. **Nec** ex p̄fessioe euāgelij ad hoc obligari possūt: cū timidis fugiēdi facultatē tribuat euāgelij. **Nec** **Frācisc⁹** illos ad eundū astringit: verū id p̄fectiōi ascripsit: in q̄ nil sanguis ⁊ carnis eē affirmat: si q̄s ad infideles ob eoz lucz seu martyrij desiderij: diuina inspiratiōe accesserit. **Sed** si q̄ ex fratrib⁹ suis se in infideles repererint cū corp⁹ suū **Iesu xpo** uouerint: causa instāte ex **xbis Frācisci** debent se ⁊ inimicis audacter exponere: nec tūc aufugere licet: s̄ causā fortit̄ p̄se q̄ obligant. **Et** qz alijs q̄ncūq; aufugere data facultate p̄mittit in hoc illos magis obligari dicere possumus.

Quis mod⁹ habēd⁹ his q̄ ignorat linguā eoz infidelij: ad quos charitatis ⁊ martyrij ardo-
re accedere cupiūt. **La. xvij.**

Quoniam possibile ē p̄les ardore martyrij succēdi: q̄ ad infideles p̄ scriissima nois xpi p̄fessioe accedere om̄i ardore cupiāt anxiet̄q; ex barbāre lingue d̄fectu: cui⁹ nec minimū **xbū** alloq̄ nouerit. **Moduz** istis explicare ⁊ viā curabim⁹ q̄b⁹ ⁊ in illos hāc sc̄taz xpi nois p̄fessioz cōmode p̄ficet̄ potest. **Nā** licz aliq̄ ex xpianis forte mercato rib⁹ in illos linguā cognoscāt: nō tñ cogitādūz est: q̄ illoz

quisq̄s fuerit nisi huic se sc̄tē p̄fessiōi addiderit: in p̄pres
affutur⁹ v̄niat: subito em̄ p̄miseret: ac p̄ posse pericu
lū euitaret. **N**ec oportuno in tpe aliū forte ex infidelibus
q̄ linguā tuā didicerit p̄mptum habere posses. **Q**uare et
hec tecū primū cogitať oportet: q̄ si possibile h̄ p̄pendas:
tua sc̄tā p̄uersatiōe int̄ illos p̄ tpe degas: ⁊ linguā vt plu
res fecerūt om̄i sollicitudīe addiscas: q̄b⁹ tūc p̄fessionē ⁊
p̄dicatiōnē tuā vt supradixim⁹ palā ⁊ forti animo expli
cabis. **S**ic monach⁹ q̄dā ex reglā sc̄tī **B**n̄dicti: cui⁹ nomē
nō teneo: sed in ill⁹ p̄ribus palā vbiq̄s habet: vix duob⁹ an
nis elapsis in ciuitate q̄ nūc dicit̄ **T**hunesi: magnificētis
sime pegit: linguā em̄ deo auxiliante puo in tpe optime di
dicit: in l̄tis hinc inde xp̄m p̄dicauit: ⁊ capta oportūitate:
vt abilius suū posset cōsequi int̄ētū: illoꝝ vna die infide
liū habitu vestitur: tacitusq̄ locū vbi illi ad orationē cō
uenerant incognitus intrauit: pulpituq̄s cōueniēti tpe
ascēdens: xp̄m vt mirabilē p̄dicauit: sic ⁊ eoꝝ legē clarif
sime cōfutauit. **E**x q̄ cū martiriū crudeli tormēto depo
neret: ad illius exemplū cōpūctiōe cōmor⁹ alē ⁊ penitē
tia ductus: christū quē lōgo tpe negauerat: in mediū oīm
p̄siliēs publice p̄fessus est: ⁊ se corā om̄ib⁹ xp̄ianū p̄cla
mauit: ex q̄ simul cū illo felix martiriū coronaz p̄meruit.
Et mod⁹ hic si h̄ in tpe comode impleri possit (cū via sit ⁊
p̄gressus apostoloꝝ) int̄ om̄es q̄s recitaturi sum⁹ lauda
bilior p̄dicat̄. **E**t scripturaz sacraz doctis: q̄ verbuz dei
oportuno in tpe p̄dicēt marie p̄ueniēs reperitur. **U**nd⁹ q̄ se
epos ad infideliū loca cōsecrari: v̄l diaconos siue p̄es
byteros ill⁹ coadiutores ordinari p̄miserint: linguā h̄ mō
addiscere obligant̄: vt ill⁹ v̄bū dei annūciēt: ⁊ alia episco
palia ⁊ sacerdotalia tractent: que sine ideomatis noticia
exerceri nō possūt. **Q**uare nec alia it̄etiōe officia hec int̄
illos legitime acceptare potuisse vident̄. **I**deo antiq̄ori
bus tpoꝝib⁹ neminē etiā int̄ christianos cōsueuerat **R**o
mana eccl̄ia episcopū ordiari: q̄ ei⁹ gētis linguā ignora
ret. **A**t si vir h̄ q̄ p̄fessionē hāc xp̄i nōis int̄ infideles p̄fice

re intēdit ⁊ eoz linguā p̄us scierit v̄l didicerit: laic⁹ s̄it sim
pliciter ⁊ sacraz scripturaz penit⁹ ignar⁹. **Et** si nec xp̄i fidē
p̄dicādo explanare nouerit: poterit ad **Exemplū** scripsi-
mi martiris **Venne** p̄ hūc aliū modū p̄cedere. **Et** cum
cōgregatos infideles v̄l p̄ oratiōe v̄l alia solennitate co-
gnouerit: in eoz se mediū inijceat: exclametq; voce ma-
gna se esse xp̄ianū: ⁊ q; nisi baptisma ⁊ fidē xp̄i susceperit
saluari nō possūt. **Nā** tpe diocletiani ⁊ **Maximiani** impe-
ratorz **Vennas** **Egyptius** ⁊ xp̄ianus sub **Daciano** tribu-
no militabat: ⁊ ne cōuersatiōe paganoz p̄taminari se cō-
tingeret: relicta militia ad heremū secessit. **Et** cognoscēs
q; in **Syria** metropoli frigie p̄fatorz impatorz natalicia ce-
lebrent: descēdēs ex heremo ad urbē deuēit vbi h̄ age-
bant. **Et** vidēs multitudinē in theatro dixit: **Ecce** tps glo-
rificādi nomē tuū dñe. **Et** ingressus theatz vbi pyrribus
p̄ses sedebat: ⁊ om̄is p̄plus aderat: exclamauit voce ma-
gna dicēs: **Dñe** de⁹ me⁹ respice in me: qm̄ inuētus sum a
nō querētib⁹ me: palā apparui p̄p̄i nomen tuū in medio
inimicorū tuorū. **Hec** eo vociferāte factū est silentiū: ⁊ cō-
surgētes om̄es intuebant in eū: admirātes fiduciā eius:
q; interrogat⁹ a p̄sīde q̄s eēt: r̄ndit: **Ego** sū fr̄ dñi mei **Je-
su** xp̄i factoris celi ⁊ t̄re: q; etiā p̄stituit om̄ia q; in eis sūt.
Et cū ad sacrificia deoz cōuerti nō potuisset: capite trū-
catus fuit. **Tu** ergo qm̄ ad tale op⁹ a sp̄s̄ctō p̄citaberis:
capta illoz oportunitate forti aīo v̄l hec eadē v̄ba q; san-
ctissim⁹ hic martyr p̄dixit: v̄l q; nos supra descripsimus in
eoz mediū p̄clamabis. **Et** hic p̄cedēdi mod⁹ ab aliq;bus
plurimū approbat: sic vt de eo tractatulū vnū eē audire-
rim⁹ in monasterio minoz mōtis syon in hierlm. **Est** etiā
⁊ ali⁹ laudabil⁹ modus: quē sapiētes plurimi antiquitus
diligētissime obfauauerūt. **Et** p̄ticulares cōponebant li-
bros in quib⁹ gentiū errorē ⁊ xp̄i vex cultū ostēdebant.
Inuehebātq; aliqñ p̄ira p̄ncipū ignorātiā: q; diuissimas
turpissimasq; religiones in mūdo paterent: ⁊ solam verā
q; christi religionem tam crudeliter insequi nō cessarent.

Vennas.

Quadrat^o.

Aristides.

Iustinus.

Meletus.

Apolinaris.

Bardefanes

Appolloni^o.

Et quo aliquando et pacem christianis et martyrii coro-
nas alij et alij promerebantur. Sic **Quadrat^o** Athenarū
episcopus **Adriano Eleusina** sacramenti librum egre-
giū de nostra religione porrexit. **Aristides** similiter **Athe-**
nienſis philoſophus eloquentiſſimus eidem **Adriano**
apologeticum pro christianis tradidit. **Iustinus** etiam
philoſophus et martyr nobiliſſimus: librum contra gentes
tradidit **Antonino pio** et filijs eius et ſenatu: ex quo illuz
in christianos beniuolum reddidit. **Lui** ſucceſſit. **M. An-**
toninus verus et **L. Aurelius Comodus**. Quibus cōtra
christianos ſeuientibus porrexit et idem **Iustinus** librum
aliū et fortiſſimum contra gentes. Et quia hi principes
doctiſſimi fuerunt: maxime **Antoninus** grecis litteris cla-
rus. **Luius** duo decim pulcherrimas orationes eloquen-
tiſſime greco ſermone εἰς εὐ τοῦ deſcriptas: et longo
tempore perditas in lucem ego redegi: plures doctiſſimi
christiani qui eo tempore claruerunt: libros pro fide no-
ſtra et contra religionem deoꝝ illis porreperunt: vt **Me-**
letus Sardenſis episcopus volumen vnum. **Apolinaris**
etiam **Hieropolitanus** episcopus librum aliū. **Barde-**
fanes aſſyrius ſimiliter librum clariffimum et fortiſſimum
M. Antonino de fato tradidit. **Appolloni^o** etiam **Roma-**
mane vrbs **Senatoꝝ** imperatoꝝi pro fide noſtra inſigne
volumen composuit: quod in ſenatu legit: et pro christo
capite truncatus eſt. Et die quodam peragrans ego vr-
becem hanc diuerſis in locis et monaſterijs diſquirens ſi quē
ex antiquoꝝum grecoꝝum libris reperire poſſem: caſu ta-
bernā quandam intuitus: offenuſusq; fractoꝝum libroꝝum
cumulo illic in angulo protectoꝝum: deſiderio excitus ad
illos accedo: perpendiq; q̄ ſalitos piſces quos taberna-
rius ille vendebat papiris huiuſmodi inuolueret: nec mi-
nus illos diſpicio qui ſunt. Inter quos inſigne volumen
repi **Athenagori Athenieſis** phi xpiani. ἀπεθεῖα ἀπεῖ
τῶν χριςτιανῶν quē dirigit. **M. Antonino** no et **L.**

Aurelio como do. **I**nrepās illos q̄ sub eoz impio diuer
 sissimaz turpissimazq; religionū viros paterēf. **R**eligio
 nesq; om̄es h̄m̄oi z earū loca destincte enarrans: z solos
 christianos veri dei cultozes tot penis z tormētis psequi
 nō cessarēt: q̄b̄ gaudēs ego paruo pretio soluto mecū tu
 li. **I**lludq; vlteri⁹ legēs ppēdi: q̄ mortē ip̄e p christo nō ti
 mēs tanq; oīm xp̄ianoꝝ esset legat⁹: libꝝ impatorib⁹ offe
 rebat. **E**t sic libꝝ illū z opa **I**ustini martyris z orationes
A. Antonini concessi cla. viro magistro **J**ohanni de Ra
 gusio. **S**ed quia hoz tēpoz infideles om̄es pene indocti
 sūt: nec alteri discipline q̄ eozū legi z medicine intēdere
 nūc pmittūt: om̄esq; desueta nob̄ z barbara lingua vtā
 tur: necesse videt q̄ pua cedula z breuissima cū illis agat:
 tum pp̄ traducēdi difficultatē: tum etiā ne pp̄ter legēdi
 tediū (vt ignorātib⁹ euenit) plusculā scripturā abijciant.
Quare si nec episcopus ad eozū loca specialit̄: nec p̄s byē
 v̄l diaconus ordinatus fueris: z addiscere linguā difficil
 limū tibi cognoueris ac pene ip̄ossibile: cōmode ad illoꝝ
 exēplū q̄s supra nominauim⁹: cōmode pcedere poteris.
Ut scilicet carte hāc tuā sanctā fidei p̄fessionē inscribas
 ad illosq; publico in loco coadunatos accedas. **E**t tūc im
 p̄territus cedula hāc: v̄l gētis illi⁹ p̄ncipi: v̄l vni ex eozū
 sacerdotib⁹ porrige: q̄ illā suscipiētes z rei nouitate com
 moti: int̄pretē ip̄i diligētissime cōperiēt. **U**t si tibi possibi
 le det̄ illā eozū lingua d̄scribi facias. **E**t tūc ne alterius rei
 suspicio oziri possit q̄ citi⁹ poterūt publice legēt: z q̄ vo
 luerint inde copias habere z q̄ scripseris p̄sare poterūt.
Et sic quattuoz illi fidelissimi beati **F**rācis̄ci fratres d̄ q̄
 bus supra mētione fecim⁹ hierosolymis iam fere xl. suet
 anni elapsi fecerunt. **Q**uos cū infideles illi cedula legis
 sent: pugnis plurimū attritos custodie māciparūt: z post
 tres dies in plebis cōspectū reductos: p̄ int̄pretē: si ad eo
 rū p̄fidia cōuerti vellēt diligētē z omni instātia tēptaue
 rūt. **A**d isti abhorrētes: xp̄m p̄ illū int̄pretem vt poterāt
 annūciarūt: predixerūtq; illis dānationez certā: si christi

Johānes de
 ragusio.

baptisma nō susciperēt: et in sua pseuerarēt p̄fidia: q̄s euz
imobiles cognouissēt gladio interfecerūt. **Ulex** qz hāc ce-
dulā breuissime nudaq; solū x̄itate sanctissimi illi viri ex
causa descriperūt (vt ei⁹ ostēdit copia: quā etiā in p̄uen-
tu mōtis syon in hierl̄m haberi audiuim⁹) scribem⁹ et nos
aliā modo n̄ro: et quicq; ali⁹ vt meli⁹ nouerit alteram sibi
formare et describere poterit. **Sed** p̄ditiones hominū qui
x̄pi nomē sic p̄fiteri itēdūt p̄siderādas p̄us putam⁹. **Aut**
ei sclares sūt: et sacraz l̄faz ignari. **Aut** et si sclares tñ edo-
cti aut clerici: et tūc v̄l religiosi v̄l sclares: et sacre scriptu-
re docti v̄l indocti. **Aut** ex his diuisimode vt possūt siml̄
pmixti: et tūc v̄l corā gētis illi⁹ p̄ncipe: vt **Frānciscus** corā
soldano potissimū accedere curauit. **Uel** corā p̄lo et illi⁹
sacerdotibus: vt monachus ille et alij quattuor fratres fe-
cest. **Aut** corā p̄ncipe et p̄lo simul: qd̄ si fieri posset meli⁹
esse putam⁹. **Quare** et sup̄mā h̄ est eoz q̄ diaconi sūt vel
p̄sbyteri siue sclares seu religiosi et scripturaz sacraz edo-
cti formā describemus: nō q̄ illi meli⁹ cōphendere nesci-
ant: sed vt x̄bis paucis inde mutatis: et laicis et q̄buscūq;
alijs scripturaz indoctis: modū quē possum⁹ explicem⁹.
Poterim⁹ q̄ sic cedulā hāc d̄scribere: **Ego. Uel:** Hos t̄les
viri a iādiu. **Uel** dic simpl̄r: **Deo** dicati: vt in illi⁹ lege me-
ditemur die ac nocte dilectiōe cōmoti: sani mēte a remo-
tis p̄tib⁹. **Uel** absolute dic: **Ad** tuā vsq; d̄uenim⁹ p̄fetiā:
ānūciātes tibi gētis tue salutē: quā si nos patient̄ audie-
ris: affecutur te certissime deo iuuāte speramus. **Nam** in
lege **Moysi/ Dauid** et alioz p̄phetaz dictis/ x̄piq; euāge-
lio diu x̄fati p̄fectionē legis in charitate h̄ est dei amore
et p̄ximi p̄sistere nouimus: vt deū ip̄m et illius honorē to-
to corde et plusq; nosmetip̄os diligam⁹. **Et** p̄ximi n̄ri: h̄ ē
cuiuslibet alteri⁹ hominis salutē vti n̄fam queram⁹. **Qui-**
bus edocti: vt **Ihu** x̄pi discip̄li: salutē vestrā plusq; cor-
pus n̄m amam⁹. **Nec** putamus vos aut alios q̄ scūq; ra-
tiōis capaces: vera et demōstrātes ratiōes abijcer. **Quis**
enī negare poterit sc̄tissimū nomē **Iesu** x̄pi: in om̄es gen-

tes predicationibus et miraculis: et non videri aliquid sed patientia
et humilitate deportatum fuisse: **Quis** illius doctrine contra-
dicere posset: nisi qui illam videre negligit: **Quis** illum qui
summa veritas est mendacem dicere audebit: **Qua** ratione: aut
quae auctoritate quis aliter euangelium verum perditum enarrabit: cum
et apud omnes nationes etiam hoc tempore: idem quod semper fuisse le-
gimus: et in nullo deficiens repiat: **Clarus** est christus: et verus
est euangelium eius: et tamen se filium dei et dixit: et signis sua vir-
tute factis que nullus unquam alius facere potuit: manifestissi-
me comprobavit. **Clares** fuerunt discipuli eius: qui veritatem
quae christus est ubique predicabant: et nihil nisi mendacium damna-
bant: et in eius nomine stupida fecerunt miracula. **Et** tamen imperatores fuis-
se deum et verum hominem omnibus gentibus predicarunt. **Item**
verbum dei carne ex **Maria** virgine assumptum docuerunt:
quod dei verbum ab ipsius dei essentia substantialiter differ-
re non potest: sed idem ipse deus est: qui forma est simplicissima
et purissima: et spiritus illoque unicus: qui substantialiter unum
cum illis existit. **Unicum** ergo dicimus deum et non tres ut no-
bis imponitur. **Quem** unicum in substantia et trinum in per-
sonis non solum christiani sed naturales et maxime philo-
sophi ante Iesu christi adventum nobis presignarunt. **Adden-**
tes et ipsum ternarium numerum omnium formarum principium
esse atque finem. **Quid** nonne et philosophi hoc predixerunt
nec solum qui ex iudeis et lege dei fuerunt: sed et **Sibille**
etiam in scripturis suis hoc nobis testimonium reliquerunt:
Quare et si trinitatem cognoscere vultis: que supremus est
christiane fidei gradus: precedat cum humilitate et amore
gustate: et in trinitatis cognitionem facillime vos ipsi dedu-
cemini: scientes quod veritas legitime querenti abscondi non
potest. **Christi** ergo legite euangelium charissimi: et ubi cor
vestrum quiescere poterit reperietis. **Scimus** et nos quid
in **Alchoran** vestro scriptum est: quia illum fideliter tradu-
ctum habemus et legimus. **Velitis** et vos que in euan-
gelio nostro scripta sunt cognoscere: et videbitis christi
doctrinam non nisi divinam esse. **Cognoscetis** etiam

predixisse se filiū dī: cōplemētū omniū tēporū aduenisse.
Et post eū nō nisi pseudo pphetas venturos esse: q̄ mun
dū diuersis seductiōib⁹ in dānationē pducēt. **H**ec ex xp̄i
euāgelio cognoscim⁹: hec vera scim⁹: nec si christiani sum⁹
dubitare possumus. **C**reditis romanos toti⁹ orbis dños:
z alios maximos p̄hos deceptos fuisse: q̄ fidē fm euāge
liū qd̄ habem⁹ suscipiētes: p̄ tāta veritate defēsāda mor
ti se exponere nō dubitabāt. **C**reditis z sct̄issimos viros
atq̄ doct̄issimos vt christū in hac vita mēte cōplecti pos
sint in vanū castissimā z tēperatissimā vitā ducere: vt nō
solū euāgelij p̄cepta: s̄ altissima cōsilia p̄sequāt. **Q**uis
vnq̄ p̄horū morib⁹ hui⁹ legis p̄radicere potuit? **Q**uis vn
q̄ tam fer⁹ fuit q̄ si patient̄ illā audiuerit nō acceperit?
Hec cogitare velitis amātissimi: hec prius mēte reuolue
re q̄ in furore vt viri irracionales p̄tra nos insurgere: qui
vram salutē vobis nullo penitus odio sed omni amore z
charitate denūciam⁹. **H**oc diligēt̄ inspiciate: q̄ nisi q̄s ba
ptizatus fuerit in nomine patris z filij z sp̄s sancti: z fidē
sanctā tenuerit: saluari nullaten⁹ p̄ōt. **Q**uā fidē absq̄ euā
gelij p̄ceptis paucis in v̄bis cōprehēderūt apl̄i sic: **C**re
do in deū patrē om̄ipotētē. **C**reatorē celi z t̄re. **E**t in Je
sum christū filiū ei⁹ vn̄icū dñm nr̄m. **Q**ui cōcept⁹ est de
sp̄sctō. **N**atus ex maria virgine. **P**assus sub p̄otio pila
to. **C**rucifixus. **M**ortu⁹. **E**t sepult⁹. **D**escēdit ad inferos.
Tertia die resurrexit a mortuis. **A**scēdit ad celos. **S**edet
ad dexterā dei patris om̄ipotētis. **I**nde vēturus est iu
dicare viuos z mortuos. **C**redo ī sp̄m̄sctm̄. **S**āctā eccliam
catholicā. **S**āctorū cōmunionē. **R**emissionē pctōrū. **C**ar
nis resurrectionē. **V**itā eternā. **H**ec vt vidistis breuissi
sime ab apl̄is Jesu christi fides cōprehēsa fuit. **H**āc vob̄
nos ipsos explanaturos offerim⁹. **A**c etiā ex euāgelio q̄
christus p̄cepit: z q̄ tāq̄ altiora cōsuluīt: dūmō patient̄
nos audire velitis declarare. **Q**d si nolueritis: excusam⁹
nos corā deo z angel̄ z sct̄is suis: z celū terrāq̄ conuoca
mus in testes: ac om̄es alias creaturas: q̄ salutē vram p̄

posse nro quesiuim? offeretes nos picul: z ponetes atas
nras p vfa salute z honore Jesu xpi: qui viuit z regnat
p infnita scla scloz. Si do hi qui hmoi se agoni ingere cu
piut sclares z laici ac sacraz scripturaruz ignari fuerit: in
huc modū suā pffliōis fidei cedulā describere poterūt:
Ego. Ul: Nos tales a puericia xpiani: z in Jesu xpi fide
vsq; ad hec tpa enutriti. Nouimus ex lege q; deū z ipsius
honore sup omia amare tenemur. Et secūdario proximi
nri: hoc est cuiuslibet alteri? hominis salutē vt nram ppri-
am querere. **Cōpatiētes** ergo vob aduenim?: vt p parui-
tate nra iuxta posse vos depcemur: q; xpi vez euangeliū
ac illi? doctrinā querere velitis: in q; cor vrm quiescet et
salutē suscipietis: z vt baptizemini in nomie p̄ris z filij et
spūsc̄ti vnius veri dei fm substantiā vnicā z indiuisibi-
lem: z q; velitis a doctis christianis edoceri de fide Jesu
xpi: sine q; (vt ipse p̄dixit) nemo saluari pōt. **Et** cognosce-
tis tunc ex euāgelio Jesum xpm fuisse verū deū et verū
hominē z pro nra redemptiōe vere mortuū: et sepultū: et
tertia die resurrexisse: z ascēdusse in celos: z inde venturū
iudicare viuos z mortuos. **Cognosce**tisq; etiā ipsum xpm
p̄dixisse nobis: q; post ipsum solū pseudo pphete ventu-
ri sunt: qui mundū in dānationē cōducēt: a quib; vix ele-
cti se defendere poterūt. **Fugite** ergo dānationē charissi-
mi: z salutē sequimini. **Nec** furore cōtra nos moueamini:
qui sine aliquo penit? odio/ z omni amore vt discipuli xpi
ad annūciādā veritatē venim?. **Et** velitis hec que prius
dixim? cōsiderare: et si in aliquo dubitetis ab his qui bñ
scierint edoceri: q; veritatē luce clariozem adinuenietis.
Qd si nolueritis excusam? nos corā deo: et reliqua vt su-
pra descripsim?. **Ex** quibus duab; formis mutatis verbis
vt quisq; melius nouerit poterūt cuiusq; cōditiōis hoīes
cōmodā sibi fideiq; sue z gradui pffliōnē formare. **Cum**
ergo hanc cedulā tue confessionis ad illos porrexeris: et
p̄legisse ac iuxta volūtātē secū disputasse z cogitasse nō
ueris: subito quid secuturū sit perpendes. **Sta** ergo forti

animo et imperterrito: nec amore christi vllus te timor cō
prehendat. Nam si admonitioni tue cōsentient: humani
te tractare curabūt: querētq; vlteri⁹ in fide edoceri: et vt
viā illius clariozē exhibeas precabunt. Et tunc si insuffi
cientē ad hoc te cognoueris: temp⁹ illis statue quo chri
stiane religionis magistrū q̄ expediti⁹ potes per te vel p
alium cōuoces. Hec x̄simile videt quin inter tot religio
sos chistianos illū q̄ cito reperia. Et si scripturis suffici
enter disciplinatū te noueris: omni diligentia et charita
te illis christi fidē expone. Donūq; tibi grande a deo con
cessum cognosce: nec pri⁹ ab illis recede q̄ in christi fide
firmos cognoueris ⁊ nūtiōs ad romanū pōtificē miseris:
vel aliū patriarchā sub cuius patriarchio fueris: q; genti
huic episcopū ordinet: qui eos et in fide nutrire: et subse
quentibus temporibus manutenere possit. Et tūc cū ipse
venerit episcopus: tu charitatē tuā inter alios vt ductus
fueris a spiritu sancto legitime ac oportune exequi pote
ris. Et si te gēs illa pōtificē omnino voluerit: hocq; p sp̄m
deo placere cognoueris: quāq; et vxorē casu habeas vel
filios: ne recusare velis: tūc em̄ sanctissimū opus deside
rabis si te a papa romano vel alio patriarcha ep̄m cōse
crari inter illos curaueris: legitimo etenim matrimonio
Gregorius nazanzen⁹: ex patre scz ep̄o nazanzeno genera
tus ⁊ educat⁹ fuit. Hec spiritui sc̄to tradideret papa: sed
singularē pro tanta ḡfa benedictionē cōcederet: maxime
cū huiusmodi plures in primitiua ecclesia ab apl̄is cōsti
tuta ⁊ lōgis r̄pib⁹ post sanctissimi fuerint ep̄i. Clerū si tue
admonitiōi et fidei cōfessionī nullaten⁹ cōsentiāt: sed ira
indignati: te vt maledicū eozūq; legis blasphemū capiāt
et verberēt: vires tunc om̄es tui animi tecū recollige: et
x̄pi passionem mēte reuolue: pensa q̄ta creator ille celi ⁊
terre pro te redimēdo sustulerit: quanta si illuz charitate
sequaris p̄mio repromittat. Quare ad illi⁹ exēplū si ma
lediceris nō maledicas: si vbera aut tormēta patieris nō
cōmiseris. Recorderis q; ille quasi agnus corā tondente

se obmutuit: nec os suū aperuit. **A**gas omnipotenti deo
gras q̄ te tali agoni imiserit: q̄ illū facile p̄sequis. **U**nde
cū Alexandrū paciētissime in tormentis agentē aspiceret
p̄ses: et interrogasset cur nullā vocē emitteret: respōdit:
q̄ tēpore orationis christian⁹ hō cū deo et nō cū alio lo-
quit̄. **U**lidebat̄ similiter **M**arco et **M**arcelliano ob xp̄i de-
sideriū: q̄ cū tormentis cruciarent̄ nūq̄ tam bene epulati
fuerint: scientes q̄ q̄ odit animā suā p̄pter christū in vitā
eternā inueniet eā. **S**ed vt manifestū diaboli op⁹ cogno-
scas: illudq̄ ideo effugias aduerte: q̄ q̄ antiquis tēporib⁹
p̄tra martyres bella inducebat isto in tēpore eodē mō et
eis dē x̄bis cōtra nos insurgit. **N**am cōsueuerūt infideles
isti postq̄ huiusmodi homines p̄fitentes Iesu christi no-
men in custodias per aliquos dies habuerint: anteq̄ sen-
tentiā mortis ferant: omni cum diligentia et sollicitudine
temptare: si ad eoz p̄diā illos cōuētere possint. **E**t si ho-
minē sensatū perpēdūt: nō solū tormentis et penis mortē
minant̄: s̄ honores p̄mittūt diuersos et munera: vt quos
penis terrere diffidūt: illecebris et tēporaliū p̄missione p̄-
posse seducāt. **S**ed q̄s nō perpēdet eadē antiquū hostez
alijs tēporib⁹ et eadē via exercuisse? **O**fferebat itaq̄ **T**raia-
nus **I**gnatio summū inter omnes idolorū sacerdotes pōti-
ficatū: si ad deoz culturā cōuēti vellet. **O**btulerūt et plu-
res impatores et p̄sides mltis martyrib⁹ pōtificat⁹ honozē
et munera alia: si xp̄m relinquēdo sua p̄cepta sequerent̄.
Que illi vt lutū et feces xp̄i amore spreuerūt. **N**am vt sa-
piēs **S**alomon in spū p̄uidit: aque mlte nō poterūt illoz
extinguere charitatē: nec flumina obruere illā. **Q**uare et
tu caut⁹ ab eis dē teipm immunē atq̄ securū redde. **E**t vt
vnico exēplo firmari etiā possis narrare nō pigebit q̄liter
tpe **D**iocletiani et **M**aximiniani impatoz cōphēsus inter
alios xp̄ianos fuit magne prudētie vir brūs **T**heodorus
in ciuitate cyronēsī priū orientaliū: et sb̄ p̄posito **B**rinchā
duct⁹ ad p̄sidē **P**ubliū in regiōe que appellat̄ **M**armori-
tanoz. **C**ui p̄ses exq̄sita minabat̄ tormenta si principum
b ij

Alexander
martyr.

Marcus.
Marcellian⁹

Ignatius.

Salomon.

Theodorus

mandata cōtēneret. **E**t si obtemperaret: dijsq; sacrificare
vellet: p̄ter honores et munera que interim illi se daturū
p̄mittere iurabat : q; p̄ncipib; scriberet: fidebatq; certis
sime impetrare q; omniū deoz sumū ille p̄tificarū obti-
neret. **Q**uō demōe excogitatū p̄nosces **T**heodor; vidēs q;
illi; manifestū bellū: signaclo crucis in frōte se muniuit: z
cū duris v̄bis p̄sidiē p̄us increpasset: q; cum infidel esset
fidē e pectore suo auferē conaret: dixit deinde: **P**ōtifica-
tū z honores q; sibi p̄mittis: tibi z p̄ncipib; tuis futuri-
bus tribue: mihi sufficit hoc solū q; christian; sū: nō pote-
rit impediri p̄positio mea: vt me seperes a deo meo. **E**t
si maiora hoz q; dicis mihi intuleris tormēta: nec nō z om-
nia mēbra corpis mei a me excideris: nō poterit p̄uale-
re adūsū me insania tua. **Q**uare z vt alioz: sic hui; s̄ctis-
simi martyris sequamur exēpla: munera z caducos hozū
infidelū honores: voluptatesq; omnes carnales forni re-
spuam; nec tormētoz acerbitate treamur. **N**ō ei t̄lia pote-
rūt isti excogitaf tormēta quin z similia v̄l maiora p̄ozib;
tēporib; antiqui martyres sustulerint. **Q**uis em̄ **J**acobi
incaſi asperrimā mortē p̄siderare velit: z nō parua sibi q;
cūq; alia videant tormēta? **Q**uis illi; paciētiā leger: z nō
ad t̄lia amore **J**esu christi sufferēda excitabit? **N**am lata
crudelissima sentētia vt mēbratim incidere: z carnifices
pollicē man; dextere illi p̄mum absciderint: clamauit ille
ad dñm dicēs: **J**esu nazarene liberatoz suscipe ramuz ar-
boris misericordie tue. **A** cultore itaq; vinee sarmētū absci-
dit: vt plus germinet vitis z vberi; corone. **E**t suadēti-
bus carnificib; q; a miserabilibus his penis: q; in corpe
suo secuturas p̄uidebat dū posset se erueret: velletq; sibi
pcere z p̄ncipi assētre: maxie cū ex eo vulnē faciliē sani-
tatē recipe posset. **R**ūdit **J**acob;: **S**i vitis putat vicissitu-
dine t̄pis vt vberi; germiet: q̄tomagis fidēl; hō: vt habū
dāri gratia in christo pullulet q; vera vitis est se putari p̄-
mittere debet? **E**t tūc accedēs carnifex: scōm ab illi; ma-
nu digitū scidit. **E**t **J**acobus ad dñm ait: **S**uscipe hos du-

Jacobus in-
tercilius.

ds pie Iesu ramos q̄s plātauit dextera tua. Et tertiū cū
absciderit: inquit **Jacob**: De triplici iā tēpratiōe libera-
tus bñdicā tibi pat̄ et fili et sp̄s̄ctē et psalmū dicā nomini
tuo x̄pe. Abscisus est quart⁹ digit⁹: et orat ad dñm **Jaco-**
bus. Protector dicēs filioꝝ isrl̄: q̄ in quarta bñditiōe p̄-
nūciat⁹ es: suscipe a suo tuo p̄fessionē q̄rti digiti tanq̄s in
Juda bñdicti. Abscidit⁹ et q̄nt⁹ digit⁹ et exultat **Jacobus**
dicēs: Cōpletū est gaudiū meū dñe. Ad quē tūc carnifī-
ces: Parce iā aīe tue ne sic miserabilē peas **Jacobe**: plu-
res etem sūt q̄ vnica manu deserti honorib⁹ plib⁹ et diuisi-
tīs habūdāt. Quib⁹ **Jacob**: Adētes scitis pastores cū
dexterū receperint vell⁹: sinistrū minime derelinquūt. Si
ergo nō dedignat⁹ pec⁹ qd̄ totū illi auferat vell⁹: q̄toma-
gis ego cū rational̄ hō sim dedignari nō habeo totū di-
scidi p̄ x̄po. Tūc accedētes ad sinistrā illi⁹ manū scelesti
carnifices digitū minimū incidēst. Et dixit **Jacob**: Tu
dñe cū magn⁹ esses: minim⁹ et paruul⁹ p̄ nob̄ fieri volu-
isti. Ideo hoc qd̄ man⁹ mee minimū erat tibi offero: et cor-
pus totū et animā quā creasti: et tuo sc̄tissimo sāguie redē-
misti: toto meo affectu restituo. Quare et iā vij. illi absci-
dit⁹ digitus: et ait: Cōuenient̄ ergo dñe in isto die septies
laudē tibi dicere possū. Abscidit⁹ octau⁹: et ait: Gratias ti-
bi ago dñe q̄ p̄ hūc numerū recordat⁹ fui quō octauo die
tu puer paru⁹ circūcisus fuisti: fac ergo vt circūcisus ego
corde: faciē tuā cōspiciā dñe. Incidit⁹ subsequēter et non⁹
digitus illi: et ait: Cōuenient̄ dñe: q̄ hora nona in cruce
spiritū tradidisti. Incidit⁹ et x. Et tūc **Jacob**: Decē nob̄
indixisti legis p̄cepta dñe: quoz̄ et si desertor fui: a pecca-
to mūda me: vt purus ego et mūdus te fm̄ cor meū frui li-
bere possim. Que inspiciētes astātes: et carnali cōpassiōe
cōmōti: hortabant̄ q̄ potius viuere vellent q̄ sic miserabi-
lī deperire. Quib⁹ **Jacob**: Absit a me hec nephanda si-
mulatio. Nemo eī mittēs manū ad arat̄ et aspiciēs retro
apertus est in regno dei. Tūc magis idignati carnifices sen-
tētiā p̄sequētes pollicē pedis dexteri absciderūt. Et **J**

cob^o. **C**ōuenient dñe. **P**es em̄ tu^o pforat^o fuit ⁊ sanguis
exiuit. **A**bscidit sc̄bus digit^o pedis: ⁊ ait: **M**agna mihi di
es hec pre oib^o dieb^o: hodie q̄ppe ad deū fortē p̄susibo.
Absciderūt ⁊ tertiu^o: quē cū ante ip̄m p̄icerēt: subridēs
Jacob^o. **E**lade iquit tertie digite ad socios tuos: ⁊ quē
ad modū granū frumētī fidelit̄ in terrā p̄iectū multū fru
ctū affert: sic ⁊ tu in nouissimo die cū socijs tuis req̄sces.
Abscidit ⁊ quart^o ⁊ inde quintus: ⁊ ait: **Q**uare tristis es
anima mea: ⁊ quare cōturbas me: spera in deo: q̄m̄ adhuc
p̄itebor illi salutare vult^o mei ⁊ de^o me^o. **E**t tūc accedē
tes carnifices ad sinistrū pedē incipiētes a minimo digito
p̄ ordinē om̄es absciderūt. **E**t sp̄ ille iocūdior deo grati
as egit. **A**bsciderūt ⁊ illi subsequēter dextez pedē: et di
xit **J**acobus: **N**ūc offerā mun^o celesti regi: p̄ cui^o amore
hec patior. **I**nde sinistrū: ⁊ inde manū dexterā: ⁊ inde si
nistrā. **E**t vlteri^o p̄cedētes abscidit illi brachiū dextez:
et ait: **L**auda aīa mea dñm: laudabo deū meum in vita
mea: ⁊ psallā bo meo q̄ diu fuerō. **I**nde sinistrū: ⁊ ait: **L**it
cū dederūt me dolores mortis: et in noīe dñi vindicabor
in eis. **E**t inde accedētes crus dextez vsq̄ ad femur suc
ciderūt: et ait: **C**arne noua me dñs induet: quaz vulnera
maculare neq̄būt. **E**t iā defatigati carnifices: q̄ a p̄ma ho
ra vsq̄ ad nonā in ei^o abscisiōe durauerāt: paz̄ q̄uerunt:
Et inde itez eodē mō sinistrū crus abscidit. **T**ūc sic trū
catus **B**eat^o **J**acob^o exclamauit ⁊ dixit: **D**ñator dñe ex
audi me semiuuū: q̄m̄ uiuoz ⁊ mortuoz es dñs. **D**igitos
iā nō habeo vt ip̄os ad te porrigā: nec manus vt illas ad
te extēdam: pedes mei trūcati: ⁊ genua demolita: nec illa
iā tibi flectere valeo: ⁊ velut dom^o in breui casura abla
tis colūnis reperior. **E**xaudi ḡ me dñe **I**hu xpc: et educ
de carcere isto aīam meā. **Q**d cū dixisset vn^o de carnifici
bus sibi caput amputauit. **E**t tūc xp̄iani occulte acceden
tes: corpus illd̄ s̄ctissimū sic trūcatū: ⁊ mēbra alia deuo
rissime r̄colligētes: sepulture honorifice tradidit. **Q**uis
ergo sic durus erit corde: q̄ hec gustādo nō moueat: **C**ui

magna pro christi honore et caritate tollerare tormēta vi
debitur: quando huius sanctissimi martyris et crudelissi-
mas penas et inuictam patientiam cogitabit? **A**ccedam
ergo martyris huius exemplo imperterriti: ad Iesu chris-
ti principis nostri triumphum: ut desideratū cum illo cō-
sequi possimus brauiū: quā non ambulabim⁹ in tenebris:
sed habebimus lumen vite. **E**t dicam⁹ cū Hieronymo in
transitu suo ex hac vita: ut Eusebius ad Theodosiū scri-
psit: **Q**uētū inquit lucrum est mihi mori: quā deinceps vi-
uere meū est christus. **E**cce terrestris domus dissoluitur
ut alia nō manufacta succedat in celis. **E**cce quoniā mor-
tale vestimentū exuo: ut in eternum induar: hucusq; per-
egrinatus sum: iam redeo ad patriam. **E**cce brauiū capio
pro quo in agone cucurri. **E**cce portum attingo quem tā-
diu desiderauī desiderio. **E**cce vado de tenebris ad lucē:
de periculis ad securitatem: de inopia ad diuitias: de p-
lio ad victoriā: de tristitia ad gaudiū: de seruitute ad do-
miniū: de tēporali ad ppetuū: de fetore ad odorē suauis-
simum: hic cecus sum et illuminor: hic vulneratus sum et sa-
nor: hic semper cōtristatus sum et ecce iam letifico. **V**ere
hic viuens mortuus: et iam vere viuifico. **V**ita mundi:
non vita sed mors. **V**ita fallax: vita onusta tristitijs: vi-
ta umbratica: vita mendax. **N**unc flores et statim arefcis.
Vita puās vitā: vita fragil: quā quātomagis crescis tātomagis
decrefcis. **C**ū pl⁹ pcedis: pl⁹ ad mortē ppinā. **V**ita
plena laqueis: quāt in mōdo homines illaqueas: quot per
te iam sustinēt tormenta infernalīa? **Q**uā beatus quā tuas
cognoscit fallacias: quā beatus qui de tuis non curat blan-
ditijs: quā beatissim⁹ qui te bene priuatus est. **M**ors dul-
cis et iocunda: veni soror mea: et amica mea: veni et ampli-
us noli tardare. **N**am tu suscepisti dominum meum. **E**rue
de carcere animam meam. **Q**uando veniam et apparebo
ante faciem dei mei: ut inhabitem in domo sua in longi-
tudine dierum p infinita secula seculorum **A**men.

Hierony.
Eusebius.
Theodosius

Excusatio ei⁹ q̄ libellū hūc cōposuit. Ca. xvij⁹

V Putam⁹ iusticiē iā p̄ t̄p̄is necessitate tractatū d̄ martyrio h̄ rudi stilo explicauim⁹. **N**ec ei illū reuiderē ⁊ (vt ita dicā) limā⁹ duob⁹ saltē diebus p̄mittit. **C**ogit me charitativus amor: cōsūt immēsi labores: rez turbines ⁊ tēpestates: q̄b⁹ tres p̄fati venerabiles fratres sc̄ti **F**rācis̄ci diuini sūt afflictī: vt sui voti: hoc est sc̄tissimi hui⁹ martyrii cōpotes eē possint: festinat hora sc̄cessus e **C**ōstātinopoli. **E**t q̄ maiorib⁹ ipsi occupati: vt libellū hūc q̄ citissime cōpilare ⁊ stricto p̄cepto iniū refr: docuerit q̄ h̄moi tractat⁹ materiā q̄ plurium lectiōe librorū ⁊ latiorū ⁊ grecorū aggressū fuisse poptabā: vt rē tātā ⁊ his t̄p̄ib⁹ maxie pueniētē copiose tractat⁹ ⁊ magnoz viroz testimōiis approbat⁹ potuissē. **Q**uestiuq̄ potissimū ecclīasticā **E**usebi⁹ historiā quā tractatū nro necessariā nouerā: ⁊ nec grece saltē illā vt p̄us cōpilata fuerat cōmode repire valui. **N**ec aliō t̄p̄is angustia q̄ excerpta q̄dā extra martyrii causā ex **C**yp̄a. ⁊ **L**actan. q̄ ipse dū olim hoz libros legerē annotauerā: habere p̄misit. **E**t interim hi venerabiles fratres excerpta alia ex sc̄torū vitis tradiderūt: ⁊ cū his q̄ ex **E**usebi⁹ historia ⁊ alijs q̄ p̄f legērā memoriē fidelit̄ mādauerā ⁊ recordari potui: libellū hūc paucis in dieb⁹ cōposui. **E**t licet dato etiā t̄p̄e expolitū ac disertū tractatū minime valuissē scribere (vt pote paz adhuc edoctus) vix em̄ duo sūt anni: q̄bus cōstātinopolim l̄raz grecorū amore illectus venerā: ⁊ ill cū ardetissimū studiū impēderē: cogitabā istitutiōe **Q**uintiliani post grecas litteras melius latinas sapere: ⁊ vtrūq̄ studio (si simile cōtigisset) posse id facili⁹ ⁊ suauit̄ explicare. **C**lerum ⁊ si etiam plusculum temporis cōcessum fuisset: doctius forte ⁊ minus barbare rem tantaz tractassem: vt ne ab his libellus hic totaliter ab̄ceretur qui nihil audire volunt vel legere: nisi quod aures blandiori sono permulcet. **S**ed monitu horum venerabilium fratruū noui: q̄ simplex ipsa et nuda v̄itas esset vnicuiq̄ fm̄

Eusebius.

Cyprianus.
Lactantius.

fidē ambulāti gratior. Ideo simpliciter hec et inepte: et vt
ita dicā pene vulgaria explicuisse contentor. **Et** quā huius
sanctissime rei innouatorē fratrem **Albertum** de sarthiano
ex minorū regula: ab his fratribus audiui: vix sane discre-
tū et in omni re diuina et humana doctrina singularē: p-
conēq; magnū nomis **Jesu xpi**: ad illū ex consilio doctorū
patruū post discessū ex hac vita portādū curauim⁹: vt si
corrigi pōt illū corrigat et emēdet: et vt placuerit iformet.
Si incorrigibilē videat: laceret et abscondat. **Nec** te labor
iste grauabit dulcissime pat: quin saltē aliqd ad aliorū
edificatiōē de hoc sancto martyrio tuo graui stilo et au-
toritate solitaq; charitate p̄scribas. **Nec** me vos alij cha-
rissimi dānare velitis rogo q̄ plura loquar: onusq; graue
alijs imponere videar: et digito illō p̄tingere nolim: sed q̄
corde firmissima disposui: ne scādālū in me capiatis au-
dite. **Vidi** prefatos patres in cōstātinopolitana hac vr-
be: qui et in ecclia scti **Petri** q̄ latinis p̄cessa est p̄ tpe de-
gebāt. **Vidit** et illos clarissim⁹ vir frat **Johes** de **Ragu-**
sio sacre theologie p̄fessor de q̄ supra mētiōē habuim⁹
Admirabā hic illoz mores: humilitatē: religiōis amorē:
zelū fidei: et alia q̄bus illi mirabilē decorant: admirabar
et ego. **Cogitabat** hic prudētissim⁹ vir: q̄ nō sine grādi ne-
gotio tales viri huc applicuissent. **Alloq̄tur** illos: obtulit
se et sua q̄ habebat: et in p̄tingētibus p̄ posse fauuz. **Et** (vt
breuit̄ p̄cludā) illū nouerūt quā vir optim⁹: secreta omnia
ppalarūt: et h̄ sup̄remū q̄ charitatis ardore cōmoti et mar-
tyrij desiderio ad infidelium pres accederēt: q̄ audito re-
noua quasi p̄terit⁹: plusculū stupidus siluit: cogitauitq;
ītra se rem: et tandē op⁹ scīssimū p̄firmavit et plurimū lau-
dauit. **Et** vt deo placuit aliqua secretissima grece scribi
illi fratres optabāt: q̄ cū prefato mḡfo **Johāni** narraue-
rūt: curauit ille vt t̄lia ego scriberē: fidebat em̄ de me vt
de filio suo: et q̄ rem ex h̄mōi scriptura cognoscere opoz-
tebat: ill̄ p̄sentitibus oīa secreto mihi ppalauit: q̄d illico
cor meū p̄cussit: et tātomagis q̄sto a pueritia illud aliqua

Johānes de
ragusio.

liter precogitaueram. Rem cōsideraui sacratissimā z me-
riti infiniti z hoc in tpe maxime necessariā ppēdi. Ad illos
accessi: z vt potui q me quartum acciperent exorau: nec
eo dedignarent q secularis prima tonsura solū clericus
essem: cū innumerabiliū pene fuerit sclariū martyriū nu-
merus: et clericali ego priuilegio fungar. **A**ceptauerūt
me tādē optimi p̄ses. **O**rationē pro me ad martyriū prin-
cipem xpm fecerūt: q me tanto beneficio sua speciali grā
dignū efficeret: valueruntq; obtinere q desiderio quoti-
die magis attollar: cathenas/carceres/ignominiā/tormē-
ta et mortem deniq; ipsam spe adiutorio dei calcauerim.
Obrinuerūtq; etiā q omnes substātie mee opes faciliter iā
vendiderim: vt agrū emere possim in quo thesaurus est
infinitus: quē nec fur effodere: nec latro poterit auferre:
sicq; amorē dilectissime matris vidue/charozūq; germa-
noz z dulcissimoz amicosū dedi: dedi libros: et (vt omnia
a me abūcerē) litteraz dedi solacia: in quib⁹ miser ego fe-
licitatē iam locare inceperā. **E**x his agrū illū pacifco: et
in proximo possidere confido. **T**u ergo p̄ssime deus ne
me/ne illos derelinque: sed viam da nobis tutā: da iter re-
ctum: da firmā patientiā: vt cor nostrū tua dulcedine sa-
tiare possim⁹ per infinita secula seculozū. **A**men.

Finis.

110

...

...

